

od leta
1895

PLANINSKI vestnik

Revija za ljubitelje gora
glasilo Planinske zveze Slovenije

103. letnik
Oktober 2003

10

Veter z grebenov



cena 700 SIT

Dan slovenskih
planincev

Belaču v slovo

Grauzaria
in Sernio



Nekateri za gibanje po prepadnem svetu ne potrebujejo čevljev, kaj šele nogavic.

Tisti, ki ne sodimo mednje, pa oboje skrbno izbiramo.

Vedno bolj priljubljena je obutev z membrano goretex® - tako zaradi dobre paropropustnosti kot boljše vodoodpornosti.

PRIVOŠČITE SVOJIM NOGAM NAJBOLJŠE!

Bridgedale®

Approved for
GORE-TEX®
Footwear

Skrbna izbira nogavic je pri obutvi z membrano goretex® še posebej pomembna, če želimo iztržiti kar največjo paropropustnost. Zato je izdelovalec membrane testiral posamezne modele nogavic in najustreznejše označil s posebnim znakom.



GTX TRAIL

Lahke, večfunkcionalne tehnične nogavice.



LIGHT HIKER

Tehnične pohodniške nogavice.



SUMMIT

Tehnične nogavice za ekstremne razmere.

PRIPOROČENA OBUTEV

Modeli Meindl z membrano goretex®:

/ vsi modeli serije Air Revolution,

/ vsi modeli serije Softline,

/ modeli Taiga, Island Pro, Himalaya, Mt.Crack Pro.

PRODAJNA MESTA BRIDGEDALE

Vse trgovine: ELAN
HERVIS
SPORT 2000
TOMAS SPORT
PROMONTANA
ALP KOMERC

in – Ljubljana: POHODNIK
NAMA
ANNAPURNA WAY
Bled: KOALA SPORT
Kranjska Gora: KEJŽAR
Kobarid: SPORTLAND
Trbovlje: GOLTES

PRODAJNA MESTA MEINDL

Ljubljana: POHODNIK
TOMAS SPORT [City Park,
Čopova, Mestni trg]
HERVIS [Vič, City Park]
ELAN [Rudnik]
ANNAPURNA WAY
Maribor: HERVIS

Kranj: ELAN
HERVIS
Bled: KOALA SPORT
Kranjska Gora: KEJŽAR
Kamnik: ELAN
Nova Gorica: ELAN ŠPORT
Celje: HERVIS

Ekzkluzivni zastopnik in distributer blagovne znamke MEINDL v Sloveniji je podjetje LOGOS TREND, d. o. o. / www.logos-trend.si

tel.: 01 / 83 11 665 / logos.trend@k2.net

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:

Glasiło Planinske zveze Slovenije
ISSN 0350-4344
Izhaja enkrat na mesec, julija kot dvojna številka.
Planinski vestnik objavlja izvorne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorčakova ulica 9, p. p. 214
SI-1001 Ljubljana
tel. 01 4345686
faks 01 4345691

e-pošta: pv@pzs.si<http://www.planinski-vestnik.com>

Vladimir Habjan

(odgovorni urednik)

UREDNIŠKI ODBOR:

Marjan Bradeško, Marjeta Keršič – Svetel, Andrej Mašera, Mateja Pate, Emil Pevec (tehnični urednik), Andrej Stritar (namestnik odgovornega urednika), Tone Škarja, Adi Vidmajer

LEKTORIRANJE:

Katarina Minatti, Tinka Kos, Mojca Volkar

ZASNOVA IN OBLIKOVANJE:

Kojetaj, d.o.o.

PRIPRAVA ZA TISK:

Studio CTP, d.o.o.

TISK:

DELO tiskarna, d.d.

NAKLADA: 5100

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte natisnjene in po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri A banki, d. d., Ljubljana. Naročnina: 6000 SIT, 50 EUR za tujino, posamezna številka 700 SIT. Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova s tiskanimi črkami navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Mnenje avtorjev ni nujno tudi mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez soglasja izdajatelja ni dovoljeno. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajsanja, pozemanja ali delnega objavljanja nenaravnih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Naslavnica: Greben proti Vrhju Krnice
(foto: Edo Kozorog)

Varstvo narave zares ali kar tako

Piše: Tone Škarja

V tednu dni sem bil navzoč na treh prireditvah, ki so se po večini ali delno dotikale našega poglobitnega problema – uporabe in hkrati ohranjanja gorske narave.

Mala planina

Pri Črnuškem domu je bila v soboto, 6. septembra, proslava 50-letnice PD Črnuče. Ob slavnih besedah, zelo zaslužnih, saj je društvo v vseh pogledih uspešno, sem moral ziniti tudi kako manj všečno misel. Pobudo so mi dali ne tako redki avtomobili, nekateri parkirani kar v senci koč, drugi pa posuti po pašnikih Male in Gojske planine. Pohvalil sem večino, ki je avte pustila na cesti, a nikazal skrb, da bo trata vse bolj uničena in bo tako nazadnje vse manj razlogov, da ne bi tudi drugi začeli voziti kar počez po tej naši najlepši in v svetovnem merilu enkratni planini. In končno bomo zahtevali asfalt, saj bo vse več blata in prahu. Človekov vpliv je kot rak, ki tiho napreduje in ga ustavljamo šele, ko je bitka že izgubljena. Odgovorna je država, bolj je odgovorna kamniška občina, še bolj lastniki in gospodarji planinskih in pastirskih koč ter žičnic, najbolj pa vsak posameznik, vsak izmed nas, ki hodi (ali se vozi) po Planini. Velika planina – z Malo in Gojsko vred – je že stoletja primer kulturnega sožitja človeka in narave, zadnja desetletja pa jo vsak načrt porine bliže propadu. Pravza-

prav je edina prava smer tale: v hribe vzemimo le najnujnejše za preživetje v naravi - in vse prineseno tudi odnesimo s seboj. Ne vlačimo v gore tistega, pred čimer se tja umikamo. Je to napuh?

Brdo pri Kranju

Na posvetu 11. septembra o novem zakonu o Triglavskem narodnem parku se je bojazen PZS, da se za precej nenatančnimi določili predvidenega novega zakona o TNP skrivajo nenapisani, a pomembni interesi, izkazala za upravičeno. Spremenjene meje bi na škodo ožjega zaščitenega območja omogočile graditve hotelov na obalah Bohinjskega jezera in dale možnost legaliziranja sedanjih na črno zgrajenih objektov (cest in počitniških hišic), ki bi po zdaj veljavnem zakonu morali biti odstranjeni. Kapital pač išče možnosti za investiranje in oplajanje, politiki so od nje- ga odvisni, saj jim omogoča vnovične izvolitve na lepo plačana mesta - najbrž je to vzrok za zagretost pri rinjenju novega zakona skozi proceduro. Slovenci pač podcenjujemo resnično vrednost svoje dežele in precenjujemo vrednost denarja, pa še graditeljstvo imamo še vedno za nekaj ideal napredka. Da smo si naravo izposodili od svojih potomcev in jim jo moramo nepoškodovano vrniti, je že dolgo le še fraza vsakokratnega govornika za lep vtis. Pomembno je torej, ali bo PZS dovolj močna in prepričljiva (ter verodostojna!) pri prepričevanju, da je treba zaščiteni območja kvečjemu širiti, ne ožiti. Človek sam ni onesnaženje narave, njegove naprave in graditve pa.

Vrata

Ob proslavi 110-letnice SPD-PZS 13. septembra so aktivisti organizacije Mountain Wilderness Slovenije vabili k demonstrativnemu pohodu z geslom »V Vrata se pride tudi peš«.

Nadaljevanje na strani 14

4-15

AKTUALNA TEMA



Veter z grebenov (6)

Gorski grebeni
in prečenja

S Kranjskega na Štajersko (7)

Zelena slemena nad
Zadrebško dolino

Po grebenu čez Polovnik (10)

Po starih poteh
visoko nad Sočo

S stolpa na stolp (12)

Prečenje Široke peči

Marjan Bradeško, str. 6,7

Andrej Stritar, str. 10

Vladimir Habjan, str. 12

16-25

PLANINSTVO



Krasna hoja na Krasji vrh (16)

Ovce v Brani (19)

Rjava rana nad
slapom Savica (21)

Jesen (22)

27. oktober 2002
– nedelja –
Triglav (24)

Mi zmojemo,
jaa, es! (25)

Mare Cestnik, str. 16

Aleš Bjelčevič, str. 19

Milka Bokal, str. 21

Jana Remic, str. 22

Tatjana Hribar, str. 24

Darinka Kobal, str. 25

26-37

PLANINSTVO



Dan slovenskih planincev (26)

GRS brez
prostovoljcev ne
more delovati (31)

Belaču v slovo (33)

Klopca z
razgledom (37)

Vladimir Habjan, str. 26, 31

France Zupan, str. 33

Ivanka Korošec, str. 37

NAŠA SMER

48-51

Severovzhodni steber Košutnikovega turna

NOVICE IZ VERTIKALE

52-53

Poleti v masivu Mt. Blanca Ženski plezalni vikend uspel

PISMA BRALCEV

54-55

Vodnik Julijske Alpe

38–41

IZLET



Grauzaria in Sernio (38)

Gorska lepotca
Karnijskih Alp

Tu tudi ne bomo srečevali množice obiskovalcev, ampak bomo uživali blagodejen mir prvobitne, samotne gorske pokrajine. Tura kot nalašč za kakšen sončen, pozlačen jesenski dan.

Andrej Mašera

42–43

ŽIVLJENJE GORA



Stališča PZS o predlogu novega zakona o TNP (42)

Slovenska planinska organizacija je v svoji več kot stoletni tradiciji skrbela za slovenski značaj, za razvoj in tudi za zaščito slovenskega visokogorja in ljudi v gorah. Ravno Triglavski narodni park je eno naših največjih naravnih bogastev, ki lahko pripomore k večji razpoznavnosti Slovenije v svetu, zato ga moramo ohraniti oziroma ustrezno urediti.

44–47

ALPINIZEM



Od Raduhe do dežele Šerp (44)

Pogovor
z alpinistko Gusto Podrepšek

Nekoč smo ob številnih delovnih sobotah peš, z vlakom, s holesom, starim motorjem ali avtobusom »hodili« oziroma se vozili pod hribe. Že bicikel je bil za nekatere nedosegljiv luksuz, o avtomobilu so lahko starejši planinci, kaj šele uboge študentske pare samo sanjali!

Silvij Morojna

PLANINSKA LITERATURA

55–58

Kati Turk
Kras v Sloveniji
Angleški vodnik po Julijskih Alpah

NOVICE IN OBVESTILA

58–64

Anketa o obiskovalcih gora
225. obletnica prvega pristopa na vrh Triglava
Dan črnuških planincev

A large, craggy rock face with a climber visible on the right side. The rock is light grey and has many cracks and ledges. A thin rope is visible running across the rock face. A climber wearing a blue helmet and dark clothing is visible on the right side of the rock face, near the bottom. The background is a clear blue sky.

Veter z grebenov

Gorski grebeni in prečenja



Besedilo: Marjan Bradeško

Na grebenu Široke peči (foto: Vladimir Habjan)

Visoko gori v meglenem, mračnem pokrivalu buči. Prav sem dol v dolino ga je slišati. Veter z grebenov. Ihtavo drvi prek njih, na drugi strani je zanj le nova dolina in morda se mu po robu postavi še kakšen greben. Srhljivo je poslušati hrumenje vetra, kadar se zažene prek teh najlepših ovir, ki jih gore postavljajo predenj, a hkrati je v tem bučanju čutiti neznano, privlačno silo. Kajti grebeni pred gornika postavljajo pregrade, ki se jim ne more upreti. Povzpeti se nanje! Zadihati tisto svobodo, ki jo daje samo zračen, izpostavljen, sončen greben, visoko nad dolino, stran od ljudi, v popolni tišini, ko si po več ur kot na krilih, ki te neso samemu sebi naproti. Gori ni prostora za omahljivce, gori se še šibka duša okrepi, saj je občutek prostosti le redko kje tako blizu tistemu, po čemer hrepeni dolinski človek. Grebeni, beli in nazobčani, ostri kot nož, ko jih zalije zimska belina in obrusijo viharji, blagi in prijetni za sprehajalca, izzivalni in težki za alpinista, ki si jih je izbral kot novo pot do visokega vrha. V soncu Julijcev ali pa v snežnih zastavah Himalaje. Vsakomur, ki se podaja nanje, pomenijo željo, hrepenenje, nov cilj, ki bo, ko bo prečenje grebena opravljeno, že zarisal novega. Saj je v spominu še toliko prostora, tam gori pa sonca na pretek, v vsaki uri dneva.

Grebenov, kolikor si jih srce zaželi

Veliko jih je. Povezujejo. Vrhove – in gornike, ki se podajajo na velikopotezna prečenja. Veselje, ki ga prinese modro očesce triglavske neboglasnice, kukajoče izpod izpranega skalnega roglja nekje na grebenu Škednjovca, je preprosto treba deliti. Ali pa ga prinesiti v dolino, v podobi prepeva-joče duše! Kolikokrat, ko sem delil take brezčasne grebenske trenutke s prijateljem, ali pa, ko sem sam tiho vriskal kje na grebenu Srebrnjaka, sem se zamislil? Kako hitro so pozabljene dolinske tegobe v tem prelestnem svetu! Morda jih le omili, morda se življenje tam gori pokaže v pravi luči – lepše in preprostejše je videti. Dolina je globoko

spodaj, morda gluho ždi pod prvo jesensko megljo, greben pa je nad vsem. Samo nebo, zamolklo modro v svoji neskončnosti, je više.

In tam gori hodiš, plezaš, loviš ravnotežje na izpostavljenem prehodu, sediš, počivaš, si hladiš razgreto čelo v sapici, ki se pritipa čez najnižjo točko grebena. Morda zaman iščeš sence, ko vroče poletno sonce na vrhuncu dneva neusmiljeno žge za vrat, spet drugič bi se rad obrnil, pa je žal smer taka, da sonce sije le od ene strani – po več ur. S strahom se oziraš v nevihtne oblake, ki se kopičijo. Ali pa se s skrajnimi močmi oprijemaš skal, da te močan severnik ne bi preprosto odpihnil v globino. Toliko je doživetij, kolikor je grebenov. In teh je veliko – od širokih slemen, kot je tisto od Smrekovca proti Raduhi, prek drznih, ostrih rezi, kot je tista od Tolste Košute do Košutnikovega turna, pa do največjih alpinističnih polstic, kot so Kanceljni nad Trento. V tokratni številki ponujamo nekaj opisov lepih grebenskih prečenj kar pred domačim pragom, v Julijcih, Karavankah, Kamniških. Za manj zahtevne in za sladokusce.

Srečne urice na skalnih razih

Grebenska prečenja sodijo med najlepše gorniške pustolovščine, vendar zahtevajo pripravljeno osebnost. Korak mora biti trden, duša umirjena, srce močno. Potem gre samo od sebe. Vzpon, prečenje, sestop. Dobro je, če je sredi grebena možnost za predčasen umik, če se kaj zalomi – vremensko ali kako drugače. Zato se pred zahtevnimi prečenji velja še posebno pozanimati za vse take podrobnosti. Tudi sicer so grebeni zahtevni, saj na njih ni koč, ni zavetišč, še skalnega zavetja ni mogoče najti. Gori si preprosto razgaljen – sam s seboj – in z naravo.

In ko se boste naslednjic v dolini ozirali na bele skalne roglje, ki štrlijo v nebo, se vam bo verjetno zastavilo tisto osnovno, sila preprosto vprašanje: »Kaj je na oni strani?« Vsakdo, ki se tako sprašuje, naj na svoje lastne oči in s svojimi lastnimi močmi ugotovi, da je na drugi strani grebena prav tako lep svet kot na tej. Veter pa naj z grebenov prinaša radostne vriske gornikov, ki uživajo srečne urice na samotnih skalnih razih. ○



S Kranjskega na Štajersko

Zelena slemena nad Zadrečko dolino

Besedilo in fotografije: Marjan Bradeško

Med Podvolovljekom na severu in Zadrečko dolino na jugu se vleče zeleno slemo gozdnatih in travnatih vrhov, nizko, saj komaj preseže tisoč petsto metrov, pa vendar izjemno razgledno, samotno, nekaj posebnega. Tudi zaradi zanimivih kamnin, drobnih potočkov, mogočnih smrek, predvsem pa zaradi lege, ki omogoča nenavadne poglede na planoto Menine, na širne gozdove Veže (Dleskovške planote) in na bele apnenčaste vrhove vzhodnega dela Kamniško-Savinjskih Alp (Planjava, Ojstrica, Veliki vrh). Slemo se začne nad

prelazom Črnivec, v gozdnatem Plešivcu, prvi za planince zanimiv vrh pa je Kranjska reber. Z nje je namreč lep pogled še na Kranjsko, na Ljubljansko kotlino, kamniški konec, gorenjsko ravnino. Pot, sicer že usmerjena proti Savinjski dolini, se s Kranjske rebri potem tudi zares prevesi na štajersko stran. V nizu vrhov si nato sledita Kašni in Kunšperski vrh, ki ju ločuje Kunšpersko sedlo, starodavni prehod med dolino Podvolovljek in Gornjim Gradom v Zadrečki dolini. Oba vrhova sta manj izrazita od naslednje, Lepenatke, ki je s svo-

Rogatec in Špehovi travniki z Lepenatke



jim imenitnim travnim stožcem opazna od vsepovsod. Na koncu pride poslastica – Veliki Rogatec (domačini mu rečejo kar Rogac), kamnit in rogat, da bi vrtoglavi utegnili imeti že kar resne težave pri vzponu nanj. Kranjska reber, Lepenatka in Rogatec so lahko povsem samostojni cilji planincev, seveda pa je najlepše vse skupaj povezati v grebensko prečenje, si privoščiti »pustolovščino«, kot pravi Stanko Klinar v knjigi Sto slovenskih vrhov. Zakaj pustolovščino? Zato, ker je sleme precej razgibano, pot gre gor in dol, predvsem pa zaradi vrnitve – namreč le najbolj uhojeni in korajžni bo-

do pot opravili v obe smeri (torej se bodo vrnili na izhodišče), za druge bo potrebno nekaj logistike – morda dva avtomobila, iztegnjen palec. Glede na osrednjo lego Kunšperskega sedla je možen vzpon nanj tudi iz Mačkinega kota, pa potem proti jugozahodu vse do Kranjske rebri in nazaj, za sklep pa še severovzhodni konec slemena z Lepenatko in Rogatcem, pa spet nazaj. Tu bomo opisali pot, ki se začne na prelazu Črnivec, konča pa v naselju Lenart nad Gornjim Gradom, pri kmetiji Knebovšek. Popotniku bo ponudila res lepo doživetje, za vrnitev na Črnivec pa bo pač treba organizirati ustrezen prevoz.

S Črničva do Lepenatke

Prečenje »Rogatčeve« skupine začnemo na prelazu Črnivec, od koder nas markacije povedejo navzgor prek več gozdnih cest. Stezica postane nekakšen kolovoz, ves čas gre rahlo prečno, posebej v ranem jutru je pot prelestna, ko se skozi mogočne smreke pritipajo žarki vzhajajočega sonca, drobni potočki, ki jih je tu mnogo, pa se iskrivo lesketajo. Kamnine na južni strani slemena so namreč neprepustne, zelenkasto vulkanske in še kakšnih drugih barv. Prek manjšega sedla se pot počasi približa vršnim travnikom, ki se zaraščajo, sam vrh Kranjske rebri (1435 m) pa sestavlja nekaj rjavih skalnih čeri, ravno toliko štrlijo na plano, da omogočijo še širši razgled. Do vrha s Črničva potrebujemo kaki dve uri zmerne hoje.

Nadaljujemo navzdol, mimo Kašne planine, kjer je pastirski stan, prek Kašnega vrha. Pot, ki je lahko malce vlažna, saj gre skozi bujno zelenje, se nadaljuje do najnižje točke v celotnem slemenu, do Kunšperskega sedla (1119 m). Od tod se pot strmo vzpenja proti Kunšperskemu vrhu, opazimo pa tudi, da se je kamnina spremenila – vse več je apnenčastih pečin. Z vrha vodi gozdno sleme, posejano z mogočnimi temnimi smrekami, proti vzhodu, kjer se stezica počasi izvije na zahodno travno pobočje Lepenatke. Do vrha Lepenatke (1425 m) ni več daleč, pogledi pa že plavajo v daljave, na vse strani, saj je vrh stožčast in izjemen razglednik. S Kranjske rebri do Lepenatke smo potrebovali dobri dve uri. In od tod nas že vabi naš najvišji cilj, v podobi roga navpično postavljene Rogatec.



Strm je Rogatec

Prek Rogatca do cerkvice sv. Lenarta

Četudi je videti skalni vrh Rogatca na dosegu roke, med njim in Lepenatko leži sedlo Kal (1285 m), do katerega se moramo kar pošteno spustiti. Stezica ob robu travnika je prijetna, pozdravi nas nekaj samotnih macesnov, na sedlu, nekoliko na severno stran umaknjena, pa prijetna lesena lovska kočica. Prav za njo se stezica vzpne v strmo pobočje, nekakšen skalni žleb, ki je ponekod celo malo prepaden in zahteva trden korak. Počasi se približamo grebenu, in prav gori je ključno mesto – kratak skalni raz, še celo nekaj klinov, zračno, posebno na južno stran, kjer pod navpičnico opazimo le zelene vrhove mogočnih smrek. Stezica se zdaj vije bolj ali manj po grebenu, med skrivenčenimi koreninami, skalnimi roglji, na koncu se strmo vzpne v skalni vrh (1557 m). Z Lepenatke smo do sem potrebovali eno uro. Ravno prav trave je na vrhu, da lahko prijetno posedemo, tudi klopca pripomore k boljšemu počutju, pa še lep križ z zvončkom. Pogled je imeniten na vse strani, le na sever ga nekoliko zastira drevje.

Potem ko smo dosegli najvišji vrh slemena, se začnemo spuščati proti vzhodu, proti kmetiji Zgornji Špeh. Začetni del spusta je zelo strm, prekinjajo ga skalni skoki, niže doli v gozdu je bolje, pa še vedno so pobočja sila strma. Na travnikih zapuščene kmetije končno lahko noge gredo malce po svoje, saj je tu prava uravnava. Blizu kmetije je majhna kapelica, od daleč pa na vzhodu vabi nova lesena kapela s križem in zvonom. Lepo umetelno je narejena in desetminutni sprehod do nje (malce v klanec) je poplačan z imenitnim pogledom na Rogatec in Lepenatko. Od kmetije moramo z nekoliko stezosledstva najti markacije, ki nas povedejo na jug, v gozd, v strugo potoka Kanolščica. Sprva stezica kmalu postane gozdna cesta in nas privede do posebnega kraja – v grapi, na povsem nepričakovanem kraju, nas pozdravi cerkvice sv. Lenarta. Stara zapuščena hiša, klecajoči mlin, obilo vode, mahu, dopoldne tudi sonca. Tako nenavaden je kraj, kot je nenavadna tudi cerkev, okoli in okoli po steni obdana z verigo, ki naj bi varovala pred vsem hudim. Tu se je vredno zadržati malo dlje, če že ne drugače, pa zaradi nenavadne lege cerkve – po navadi so na gričkih, sleme-

nih, ne pa v grapah. Po bližnjici nadaljujemo na gozdno cesto in pod kmetijo Knebovšek pridemo na razpotje, kjer nas že lahko pričaka prevoznik. Sem dol smo z Rogatca hodili uro in pol. Seveda pa lahko odpešočimo kar v Gornji Grad, to nam bo vzelo še poldrugo uro.

Celotna opisana tura traja vsaj šest ur in pol, s postanki seveda lahko tudi precej več. In razlogov za postanek je na tej poti obilo – od razgledov do nenavadnih kamnin, cvetja, silnih smrek, še posebno pa je postanka vreden sv. Lenart. Višinska razlika, ki jo bomo premagali na poti, je blizu 1200 metrov. ●



Sv. Lenart s svojo verigo

Po grebenu čez Polovnik

Po starih poteh visoko nad Sočo

Besedilo: Andrej Stritar

Deset let bo že, kar smo prečrtali še eno pomembno željo s seznama tur, ki jih moramo opraviti. Bilo je na zadnji dan zdaj že davnega oktobra 1993, ko nam je uspelo za našo družino kar zapleteno dejanje: v enem dnevu priti s planine Zaprikray po grebenu čez Krasji vrh in Polovnik v Čezsočo. Prav nenavadno je, kako malo znan in malo obiskan je ta izredno slikoviti in tehnično nezahtevni greben. Zaradi njega naredi Soča med Bovecem in Kobaridom oster ovinek. Mimo njega seveda niso mogli tudi med prvo svetovno vojno. Še danes so ohranjene številne vojaške poti in mulatjere, ki močno olajšajo obisk. Markacijam se je uspelo prebiti le z Zaprikraja na Krasji vrh, vse preostalo je še vedno rezervirano za ljubitelje brezpotij.

Greben Polovnika pa je le ena od dolgih vrst gora, ki so na jugu Julijcev razpotegnjene v smeri vzhod-zahod. Podoben, še daljši, je njegov sosed-greben Stola na južni strani Soče. Ta se vleče na desetine kilometrov daleč v Italijo, prekine ga le reka Ter, potem pa se nadaljuje še tja do samega zahodnega konca Julijcev nad Huminom. Ali pa greben, ki se odcepi od masiva Kanina in poteka prek Skutnika proti zahodu do prelaza Krnica. Tam »preskoči« na Muzce, najbolj divji hrbet v tem predelu, o katerem smo v Vestniku pisali pred kakim letom. Izzivov kar ne zmanjka ...

Postopno spoznavanje

Greben Polovnika (v enem delu mu rečejo tudi Morizna) se nas je kar dobro branil in smo ga

osvajali postopno. Prvi poskus še v študentskih časih, ko smo jo kar brez kakršnega koli opisa poti zastavili iz Čezsoče, se je prav klavrno končal nekje v gostih malinah daleč pod grebenom. Drugič je bilo že precej bolje. Pravo odkritje naše takrat še mlade družine je bila planina Zaprikray. Naša predšolski Rok in drugošolka Mojca sta odkrivala čare pastirovanja in za nekaj časa so bili fantu načrti za življenjsko pot jasni: sklenil je, da bo kmet. Kljub neskončnemu navdušenju nad nadzorovanjem krav nama ju je le uspelo spraviti tudi na Krasji vrh, tam pa sva prečenje celotnega grebena dokončno spravila na listo želja.

Naslednjič smo se lotili zahodnega konca. Ko se pelješ iz Kobarida v Bovec, se s ceste vidijo mulatjere v pobočjih nad Logom Čezsoškim. Pravi gorniški duši seveda tak pogled ne da miru, zato je bilo samo vprašanje časa, da smo se jih lotili. Spomnim se, da je bilo najteže najti začetek mulatjere v Logu Čezsoškem. Spodnjega dela preprosto ni več, dolgoletni vremenski vplivi so naredili svoje. Ko pa nekako »izvohaš«, kje je bila nekoč pot, se utiriš v dokaj dobro ohranjeno mulatjero, ki te pripelje strmo skozi gozd naravnost na ravni vršni del Polovnika. To sploh ni lahkotna tura, saj moraš spraviti podse skoraj 1200 višinskih metrov. Resnici na ljubo pa je lepo razgleden in za hojo res prijeten le vršni del. Toliko zanimivejši pa je bil takrat sestop po mulatjeri čez južna pobočja. Ta je tista, ki se vidi s ceste, in hoditi po njej je res prijetno: visoko nad Sočo prek strmih pobočij.

Naslednji je »padel« Veliki vrh. Pravzaprav se ne spomnim več, kje sem sploh zvedel za tisto ime-

nitno mulatjero, speljano iz Magozda. Mislim, da sem jo opazil kar na zemljevidu in smo šli poskusit. In bili bogato poplačani. Pot je res imenitna, noro speljana čez strma pobočja, dobro ohranjena in še vedno brez tehničnih težav. Veliki vrh pa bi jaz, kljub skromnim 1774 m, brez dvoma uvrstil med naše najimenitnejše vrhove.

Končno čez greben

Tako smo pravzaprav poznali že celoten greben, preostalo je le še sklepno dejanje – prečiti ga v enem samem zamahu. Zastavili smo med prvonoembrskimi prazniki. Baza je bil apartma v Čezsoči, poleg štiričlanske družine pa sta bila v igri še dva avta. Zgodaj zjutraj smo enega pustili v Logu Čezsoškem, z drugim pa se odpeljali na Zaprikraj (skoraj dve uri vožnje daleč!). Bil je čudovit jesenski dan, nebo brez oblaka, barve pač jesensko bogate, ni še bilo premraz. Na Krasji vrh smo že znali, skrbelo naju je, kakšen bo greben naprej proti Velikemu vrhu. Edino čez ta del namreč ni nadelane poti. Pa ni bilo nič hudega. Ponekod je ozek, zvečine travnat, le sem in tja se je bilo treba malo prijeti za skale in popaziti na mladino (takrat sta bila že pubertetni-

ka). Razgledi pa so bili veličastni: desno bovška kotlina in Julijci, levo, globoko pod nami, Soča. Ko smo se bližali Velikemu vrhu, nas je malo skrbel njegov ostro odrezani videz. Videti je bilo, da bomo morali plezati po skalovju med njegovima vrhovoma. Ko pa smo prišli bliže, se je pokazala nekakšna stezica, verjetno nekoč mulatjera, in vse skrbi so se v hipu razblinile v nič. Pot je elegantno speljana med vrhovoma, tako da težav ni.

Od Velikega vrha naprej pa je bila samo še prijetna hoja po nekdanjih mulatjerah. Posebno ne navaden se nam je zdel spust s Pirhovca. Greben je bil videti oster, kar strm, vendar so pot zvijugali kar po njem, tako da še zdaj ni težko.

Zadnji del čez Polovnik in dol v Log k čakajočemu avtu pa je postal prava dirka. Dan je oktobra že nesramno kratek, tura pa dolga. Od Pirhovca naprej smo pospeševali, na vrhu Polovnika je že začel padati mrak, skozi gozd proti dolini pa smo kar drveli. Še dobro, da smo isto pot preizkusili le nekaj mesecev prej. Do vasi smo se kar »na pamet« prikobalili že po temi.

Polovnik pa nam je ostal nekje na prijetni strani spominov. Če ne bi bilo toliko drugih še neizpoljenih želja, bi zagotovo še šli nanj. ●

Krasji vrh, Krnčica in Krn z Velikega vrha (foto: Urška Stritar)



S stolpa na stolp

Prečenje Široke peči¹

Besedilo in Fotografiji: Vladimir Habjan

Martuljkova skupina ponuja obiskovalcu vrsto zanimivih, vendar dokaj težavnih grebenskih prečenj. Najdaljše je prav v smeri SV-JZ (Kukova špica-Škrnatarica-Dovški križ-Oltar-Visoki Rokav-Škrlatica), kjer tudi poteka osrednji greben skupine. Celotno prečenje je opisal Tine Mihelič v plezalnem vodniku Slovenske stene (2003). Najbolj znan in obiskan del prečenja je verjetno med Škrnatarico in Dovškim križem, ki po težavnosti ne sodi ravno v 'martuljski vrh', brez dvoma pa so 'cvetke' martuljskih prečenj naslednji grebeni: Oltar-Visoki Rokav, Visoki Rokav-Škrlatica, Spodnji Rokav-Visoki Rokav, Mali Oltar (Oltarček)-Oltar in prečenje Široke peči. Ti grebeni so tudi po težavnosti v samem vrhu. Precej manj obiskani, pa vseeno zanimivi, so še naslednji deli: Kališče-Spodnji Rokav, prečenje Špleve in Kopic. Zaradi izredne krusljivosti je greben Oltar-Velika Martuljska Ponca manj primeren.

Kdor se bo lotil martuljskih grebenov, mora biti že malo 'nabrit' (tudi v spremstvu vodnika). Znašel se bo namreč v svetu strmih stolpov, izpostavljenih poličk, globokih škrb in razkrojene skale, kjer ni prostora za omahljivost. Kaj torej človeka vleče v te divje, težko dostopne predele? Na to je težko odgovoriti, dejstvo pa je, da tudi takšni obstajamo. Po napornem in zahtevnem vzponu se boš znašel v neznanem in samotnem svetu, kjer se ti bo zazdelo - tako kot piše Tine - da si v nekem drugem svetu. Ali ni torej že samo to razlog za odločitev?

V nekem drugem svetu ...

Med pestro izbiro najzahtevnejših prečenj tega območja sem izbral Široko peč, goro v osrčju

Martuljkove skupine. Njena podoba iz Gozda Martuljka je nezgrešljiva - čeprav ne najbolj vidna in v senci višjih vrhov - kipi v nebo vrsta njenih nasršenih stolpov. Ko zažarijo v večernem soncu, je podoba idealne lepote gore dovršena. Takšno boš morda videl po opravljenem vzponu, ko se boš vračal v dolino ... Da spada gora med najtežje dostopne vrhove Julijskih Alp, nam pove že podatek, da so prvič na vrh stopili šele 9. avgusta 1928! To so bili Skalaši in člani znamenite zlate naveze Joža Čop, Miha Potočnik in Stanko Tomišek, ki so opravili tudi prvo prečenje. Prvi vzpon v severni steni beležijo Joža Čop, Pavla Jesih in Miha Potočnik, ki so 25.6. 1928 preplezali Centralno smer (IV/III, 600 m). Prvo zimsko ponovitev prečenja je opravil naš član uredništva Andrej Stritar skupaj z Janezom Zupancem 1. 3. 1975.

Naj za začetek najprej povem, kako se sploh pride na vrh. Na voljo imaš dve možnosti: da prečiš od Dovškega križa (I, II in nekaj mest III) ali da se na greben vzpneš po eni od mnogih grap (II-III) iz Amfiteatra (do sem I, II, eno mesto III+) - to je idilična visokogorska krnica, po starem imenovana tudi Krnica za Široko pečjo, do koder prideš iz Gozda Martuljka mimo krnice Za Akom (Bivak III). Vzpon z juga je lažji. Do Dovškega križa lahko prideš tudi skozi Jugovo grapo (II-III, 300 m), ki pa v kopnem zaradi izredne krusljivosti (pravi kamnolom!) ni priporočljiva niti za vzpon niti za sestop. Kako najbolje izvedeš prečenje? Od vzhoda proti zahodu. Začneš na vzhodnem stolpu, do koder priplezaš iz Amfiteatra, do sem pa je najbližje iz Gozda Martuljka (dalo bi se priti tudi drugače, pa pustimo kaj še za drugič). Pa gremo na pot! Koliko stolpov te čaka? Počakaj do konca, pa boš videl!

¹ Opisano prečenje je plezalna tura, ki zahteva izurjeno navezo in alpinistično znanje. Op. ur.

Iz Gozda Martuljka se po zahtevni markirani poti vzpneš v krnico Za Akom. Znana pot te vodi po desni strani strme grape, ki jo polepšata dva slapova (s poti ju samo slišimo). Zgornji slap je tik pod izstopom poti, tu si lahko pri izviru natočiš vodo. S poti globoko spodaj vidiš poseke planine Jasenje, na nasprotni strani pa blage poteze gozdnih Karavank. Bivak III (kovinska, vendar prijetna 'konzerva') boš našel na gozdnem kuclju pet minut višje na desni (stezica). Prečenje je tako naporna tura, da je spanje več kot dobrodošlo. Tako boš doživel večer ob ognju pred bivakom in spanje v objemu okoliških vršacev ...

Takoj na začetku krnice se cepita dve strugi, zaviješ v levo in po njej dokaj vodoravno dolgo hodiš vse do skalnega zatrepa. Vso pot te spremlja kulisa martuljskih gora, od Kukove špice na levi, prek skrite Škrnatarice, markantne Široke peči, pa prek Oltarja in Ponc do Špika na skrajni desni. Usmeriš

se v široko grapo na desni, tam pa v desno ozko grapo. Zdaj gre zares! Če bo sneg, ne boš imel problemov, vendar je toplota zadnjih let naredila vzpon zahtevnejši, saj se poleti odkrijejo gladki in dokaj zahtevni pragovi, ki so običajno še mokri. Prvi gladki balvan, ki ti zapre pot, preplezaš po levi (III, 8 m), višje zaviješ levo na polico, kjer je spet kratek skok (II-III, 5 m, klin za spust), pred zaporo zaviješ levo na gredino, ki jo preplezaš po levem žlebu (II, 15 m, klin), in znajdeš se v lažjem svetu nad grapo. Vzpneš se do skalne zapore in po skroptju desno na pomol. Takoj nad tabo se pne Vzhodni steber, levo pa je skok, ki te bo povedel proti Amfiteatru. Visok je približno 30 metrov in je v zadnjem delu najtežji (v začetku II, višje III+, več klinov, dva za spust). Nad skokom te na levem grebenčku čaka skromna vpisna knjiga. Si pred vhom v Amfiteater, ki je 'odprt' le na tej, vzhodni strani. Še nekaj lažjega prijetnega poplezavanja po

Krnica Amfiteater za Široko pečjo



gladkih ploščah ter hoje po napornem grušču in znašel se boš v luninem svetu! Vse naokoli strme stene, stolpi, nad tabo pa modro nebo. Ne gre drugače, kot da se ustaviš in občuduješ okolico.

... ob malem zabetoniranem križcu

Pred tabo je vzpon na vzhodni stolp. Prek melišč se vzpneš proti gladkim ploščam levo od vzhodnega stolpa. Tu začneš po lahkem žlebu (I-II) do skrotastega sveta, kjer dolgo prečiš v desno. Skozi krušljivo grapo se brez težav vzpneš na greben in desno na najbolj vzhodni stolp. Globoko spodaj se pokaže krnica Za Akom, še nižje vijuga Save. Zdaj začneš prečenje! Na drugi stolp stopiš brez problemov, z vrha pa sestopiš nazaj in ga zaradi težjega sveta obhodiš po levi. Tudi tretji stolp ni teža-

ven, za vrhom prečiš po severni strani (II, krušljivo). Vzpon po grebenu na četrti stolp ti prepreči najtežji skok grebena (IV, 6 m, klin), na drugi strani pa se prvič spustiš po vrvi v ozko škrbino (8 m). Si pred petim stolpom. Iz škrbine splezaš do skrotja (II-III, 15 m, plošče na levi) in nadaljuješ navzgor po gladki zajedi (II-III, 10 m) na greben, gladko ploščo obplezaš po izpostavljenem žlebu na severni strani in spet si v skrotju. Odkrije se šesti stolp, nato pa še sedmi, ki je vrh Široke peči, vendar te do tja čaka najgloblja škrbina grebena. Po grebenu prečiš do izdelanega spusta, prvič se spustiš 25 m, drugič 15 m (tudi drugi 'abzajl' je narejen, zelo krušljivo!). Še pred gruščem v grapi stopiš na rdečo polico, po kateri v desno priplezaš (II, 30 m) na grušč šestega stolpa. Po skrotju prečiš po levi strani grebena, dokler se ne odkrije prehod na vrh na desni (I). Tu je zadnja priložnost, da se ozreš nazaj, in odkrili se ti bodo vsi

Nažagan greben Široke peči z Dovškega križa





stolpi, ki si jih do zdaj preplezal, vključno z najbolj oddaljenim, vzhodnim, ki je od tod videti prav majcen. Do najvišjega stolpa preplezaš lahko škrbino (I). Mali zabetonirani križec je znak, da si na najvišjem vrhu! Vpišeš se v knjigo. Morda se lahko šele zdaj zares razgledaš naokoli, saj prej ni bilo ravno veliko časa za to ...

Od tod se greben počasi obrača v levo, proti jugu. Z glavnega vrha sestopiš v malo škrbino (klin). Osmi stolp obvoziš po mali polički na levi (vmes še en klin) in mimo malega stolpiča prečiš v škrbino. Tu po levi grapi vodi 'običajni' vzpon (možnost sestopa) iz Amfiteatra. Pred tabo je strmi deveti stolp in končno nekaj prijetnejšega plezanja, saj je bila skala do zdaj vse prej kot dobra. Naravnost po razu priplezaš na greben (III, 30 m, vmes klin za spust), po katerem izpostavljeno plezaš v naslednjo škrbino (I). Deseti stolp obvoziš po desni (na začetku gladka plošča, III+, 2 m) po polici (II) in se levo ob grapi vzpneš v naslednjo škrbino (čez ta vrh lahko tudi priplezaš, vendar sestop ni najbolj ugoden). Od tod naprej ni več večjih tehničnih in orientacijskih težav. Na enajsti stolp, ki ni več tako izrazit, kot so bili prejšnji, splezaš po grebenu (II) in sestopiš po skrotju desno pod grebenom do najnižje točke grebena med Široko pečjo in Dovškim križem. Od tod imaš možnost sestopa levo v Amfiteater, sestop pa je zelo krušljiv (II, v snegu precej lažje). Kako boš sestopil v dolino, se moraš odločiti že precej pred tem. Najugodnejše je seveda po običajni poti z Dovškega križa v Vrata. Za to pa je potrebna logistika. Prej pa moraš še na vrh Dovškega križa. Večjih težav do tja ni, čaka pa te nekaj iskanja najugodnejših prehodov v (in ob) krušljivem grebenu (mesta I in II) in znašel se boš na glavnem martuljškem grebenu. Od tod si boš lahko ogledal, kod si hodil (bolje plezal).

Opisal sem 'svojo' različico prečenja, ki je seveda subjektivna, možnosti drugačnih prehodov je še več. Ocena: plezalna smer III, gor in dol se nabere kar nekaj sto metrov. Plezanje je zahtevno zaradi krušljive skale in izpostavljenosti. Okvirni časi: do krnice Za Ak 2 - 2.30 ure, do Amfiteatra 3 ure, prečenje 3 - 5 ur, pa še sestop. Kje boš o vzponu lahko kaj prebral? Stanko Klinar: Sto slovenskih vrhov, Tine Mihelič: Slovenske stene in Igor Mezgec: Martuljek, plezalski vodničec. ◉

Varstvo narave zares ali kar tako

Nadaljevanje uvodnika

Udeležencev je bilo malo, razviti transparent je bil neprimerljiv s površino parkirane »pločevine«. MW bi pač morala nastopati kot organizacija, organizirana vest zavednih planincev, saj se kot taka tudi predstavlja. Tudi cilji morajo biti mišljeni resno, torej morajo biti uresničljivi. Po javnih in odprtih cestah se pač ne hodi peš – ni zdravo. Kjer pa je promet prepovedan, ga ne sme biti. Mi pa kakor kje. Radi bi bili Švica, a ta leži na severni strani Alp, Slovenija pa na jugovzhodu. Kdaj je vetrnica za generator planinske kočice še sprejemljiva in kdaj je gozd vetrnih orjakov preveč za valovito pokrajino, se da ugotoviti; koliko elektrike je nujno in kdaj je za planinsko kočico (in vodo) preveč, tudi. Kdaj onesnažen pogled odtehta onesnažen zrak? Žal je v ozadju vedno denar, neznosna privlačnost investicij. Tudi planinci nimamo nič več pravic zato, ker smo planinci – torej samoumevno ljubitelji narave. Ob varstvu narave še vedno pademo na izpitu. Na strani ljubiteljev narave je kup nepovezanih (pogosto odvisnih) posameznikov in organizacij, na strani države interesi moči in kapitala, lepo združeni v enem samem ministrstvu s perverzним naslovom (in učinkom) »za energijo in okolje«. Ob pohlepu – najpogubnejši slovenski strasti – so to slabe perspektive.

Se oproščam, če te misli niso povsem v sozvočju z uradnimi smernicami. Pogublajjo nas namreč (ne)dejanja.



Krasna hoja na Krasji vrh

Skozi rdeče njavi nastil v čistino jesenskih gora

Besedilo in Fotografiji: Mare Cestnik

Ko sem se slačil za ambulantnim zaslonom, sem z vsakim odloženim kosom obleke bolj čutil, koliko vonjev sem prinesel s sabo. Znoj, dim, v gube čevljev zasušeni koščki blata, prvinska zamolklost odmrlih trav in drobirja suhega listja, zadah po malici s sirom, kruhom, česnom in zelenim ča-

jem. Zemlja za nohti in kosmi volnenih nogavic med prsti na nogah, štrenasti lasje. Opravičil sem se, zdravnica je to sprejela zgolj kot pojasnilo: ponosen smem biti, mi je rekla, da sem bakreno rdeči jesenski dan zadel v polno. Vsaj dobršno polovico.

Ponujajoče se jutro ni bilo preslišano

Ne prej ne pozneje nisem smel pomisliti na to, koliko takšnih ponujajočih se juter in priložnosti sem že preslišal. Seveda se nikoli ne bom mogel odločiti, kateri del dneva je najlepši, kot se ne more odločiti nihče, ki se zna čuditi – a če se odpravljajš v gore, v hribovje, je skoraj nujno, da te dan ujame šele na stezi, šele v sencah višin in nad gladino dolin. Kaj mi je torej ostalo do tistega neprijetnega, samo za birokrate in blagajničarke nujnega opravka v mestu, točno ob tisti popoldanski uri, ob kateri so včasih tulile tovarniške sirene? Odgovor je bil več kot jasen: steci v samoto jesenske odročnosti, v kateri se tako neusmiljeno in očitajoče množijo kraji, ki bi jih rad videl in okusil! Resda me je bilo strah vstati in mi je bilo žal prezati temotni mir, poln rdečkastih zametov listja, z avtomobilskimi žarometi - toda celo v tem nepravem premikanju sem že zmožgal razpoznati posebno, razigrano neustavljivost.

Kaj vse je lahko lepo, naj je še tako neverjetno različno, naj se razhaja v snovi sami, v velikosti ali pojavnosti! Naj je bilo zgodaj zjutraj ali v najzgodnejšem popoldnevu: priznati si, da si raznežen,



Jesenska preproga na mulatjeri proti Krasjemu vrhu



ko božaš s pogledom Sočo in ozke, razdrobljene, plemenito tihe podolžne doline med vasmi nad njenim levim bregom, ni bilo niti najmanj težko. Kako so rečne doline in njihovi grebenasti okopi pobrateni s hladom, z mrzlimi zavihki vetra, sem videl šele pod vasjo Jezerca, kjer sem izstopil, na cesti do Drežniških Raven, na asfaltnih in potem gruščnatih okljukih – ko me je potem vse bolj objemal gozd in se mi je približeval prepadno lice Krna, ko sem začel med presekanimi ovinki ceste, posute z zmrznjenimi kravjaki, preizkušati steze, je bilo telo že zdavnaj ogreto na pravo temperaturo. Repe dima, nasajene na dimnike, in pozdrave podeželskih šolarjev sem pustil daleč spodaj na gmajnah, pri celih ali razpadlih stajah in pri razgledih na Matajur in Kobariški Stol ter na druge že prehojene Zemljine hrbte. Vse bolj zavzete tišine blagih, vabljivih, nujno skrivnostnih zatišij.

Odročna tišina se je razširila

Sonce je do srede dopoldneva vzhajalo izza Krna in me ulovilo šele na gozdnih brezpotjih, ponekod razbitih od podzemnih ruševin velike soške morije. Za najvzhodnejšimi temelji Polovnika, tega skalnatega hrbta, ki s svojim zahodnim koncem pri Žagi neusmiljeno prelamlja Sočo, se je začela umirjati visoka dolina. Od planšarij in staj planin Zapleč in Zaprikraj so se ponujali le žičnati šivi pašnikov, segajočih v skale in bukove zveržence – onkraj pa se je dvigala travnata stena pogorja, ki s svojimi rezili pritiska ob veličastni klin Krna. Zatravljene, a še zmeraj dobro vidne mulatjere so cikcakale po prostranih vesinah h Krnčici in Vršiču pa do Kala in verjetno še čez, onkraj skrite planine Predolina in v deber Slatnice. Naj sem se še tako skrival v lepote današnjega dne, zastonj podarjenega v odsotnosti ljudi, ki so dotlej, ko bo gorska trava spet zrasla, opravili s temi odročnostmi, misli o vojni in umiranju so prihajale z vsemi domovinskimi pravicami. Pred leti sem bil hodil tam zgoraj, čez posute okope, prsobrane, strojnične in topovske bunkerje, izsekane ploščadi z ruševinami visokogorskih vojaških stavb, po tistih robovih s prepadi na obe strani – tja dol, kjer sem zdaj, je takrat že meni hrepenelo od ostankov smrti užaljeno oko, kako je moralo šele tistim, ki so ta divji človeški brezup in brezup v vročini in mrazu

za cesarja in kralja tudi sejali in želi! Oblaki za zbrisanimi robovi so se redki vozili po čisti modrini, in ko sem se v gozdu spet srečal s stezo, je bilo že odločeno, da se bom pognal do vrha. Ta bo ostal skrit skoraj do konca, zato pa zaobjet z neizogibno pešaško željo.

V bukove je rdeče rjavim nastilom veter, ki je plašil čistine, ni segal. Razširila se je tista odročna tišina, ki v isti sapi diši po želji, da bi se človek zavalil v listje in se pokril z njim, in po občutku, da se iz skrbno izbranega opazovališča iskrijo medvedje oči in se cedi medvedja slina. Domačnost zdrave negotovosti, ki najraje vedri samotne hoje in razglede brez človeških prebivališč. Vrstili so se nedolžni skalni usadi, stopničasta kritja dreves z debli, ki so bila videti kot polna podplutb, potem pa vse bolj skrotovičena grmičja, poplavljenega z orumenelo zaraščenimi melišči. Čeprav ure tudi drugače ne nosim, je bila njena odsotnost dražljiva kot iskanje kože ljubljene osebe v temi. Steza se je vse bolj iztiskala na odprto potegnjenost razhrebanih gorskih travnikov, ki so začeli pogrešati poskočnice pastirskih zvoncev; povprek se je rezala v grbinasto kožo gore, zavite v belino: vse je bilo zaprto v ivje, bilke, lišaji in kamni, majhne prstene rane, sledovi pašniškega poletja.

Vse je imelo svoj pravi položaj

Ni bila daleč, ta v bližino zime zagledana kopa, vendar tudi ne blizu. In začelo se je goditi tako, kakor se v gorah dogaja skoraj vedno: bolj ko se ti vrh topi pod vzpenjajočimi se koraki, manj ga gledaš, vidiš in opaziš. Skromno počene pred tvojo navidezno zmago in ti bogato poplača tvojo nezvestobo s krožnim razgledom, v katerem je toliko več neznanega oziroma novega, kolikor bolj se hvališ samemu sebi, da si star znanec tega privzdignjenega sveta. Mnogo pohojenih ovinkov je vzel nase, znoja in posrečenega ptičjega molka, pa tudi mnogo pogledov na molčečo pokrajino, zazibano v sončni listopad in migetajočo v meglicah, od katerih so mnoge dišale po dimu. Potem se je moralo zgoditi, je moral priti tisti trenutek, v katerem občutljiv hribovec niha med zadoščanjem, zanosom in poparjeno praznino nepripravljenosti na vrhunec.

Plačilo Krasjega vrha se je razdajalo vse do pleč starih skalnih legend. Pogled je težko presko-



čil lepo Trento, še vedno vso zeleno, vendar si je vzel čas, da se je sprehodil po razbitih Podih. Z okopov svojih višin so gledali Triglav, Jalovec in Mangart ter kdove kdo še vse; senca drzno rezanega Krna je segala mnogo dlje od tiste, ki jo je z njim premikalo sonce. Naj je bilo nižje ali više, vse je imelo svoj pravi položaj in svoj pravi pomen. In glej, najveličastnejše je spet postalo tisto najbližje: greben Polovnika se je s svojimi skalnatimi vprašaji in mirnimi teminami smrečij lomil proti tistemu delu Soče, ki jo je skrival – kakšna hoja tja me ne-



Prelaz Vrata in Krnčica izpod Krasjega vrha

koč še čaka in kako zagotovo si bom takrat vzel čas, da se bom povaljal po travah planine Dolec, ki je od koder koli videti kot najlepša postelja za sanjanje. Zapihalo je in prestavilo megle na druge položaje; zazdelo se mi je, da slišim opoldansko zvonjenje in slovesno, v slovesni družbi, sem se pognal po brezpotnem travnatem hrbtu.

Še vedno je bilo vse prazno in vse tiho, toda z užitkom sem poslušal popevanje korakov, ki so me nosili shranjevat in pomnit. Tokrat sem ubogal stezo vse do speče plansarije, do starih in novih staj, do tistih gorskih zavetišč drežniških krav in junic. Še bi bilo čas ostati, se zlekniti na kakšen kraj, ki bi bil obenem sončen in zavetrn, gledati, kako bi se sonce obrnilo na to stran krnskih prepadov in tistih redkih dreves, ki obroblyajo po dnu doline spotegnjeno cesto – pisarnarji in uteleševalci predpisanih, navadnim ljudem tujih zakonitosti me ne bi pogrešali, saj ne vedo niti tega, da obstajam in prenašam hrepenenja, ki jih niti pisatelj, kaj šele birokrat, niti z največjim trudom ne zna prevesti na papir. Vseeno sem odšel, morda ravno zato, da bi primerjal, da bi v dolini morda lažje umestil lepoto skoraj nekoristnega sveta. Kjer se je cesta prelomila v dolge serpentine, skrite v gozdu in grmičju, sem nadaljeval po pašnikih in po bodljikastih hrbtih, ki se stekajo v bučanje Obevnika. Na polici za obvodnim drevesom, že veliko bliže prvi vasi kot zadnjemu razgledu brez nje, sem zakuril z vlažnimi drvni in pristavil vodo. S traktorja, ki je tam blizu ril v hosto po drva, so me gledali napol sumničavo, napol privoščljivo. Med prvimi hišami sem opazil, da se vračajo tudi šolarji: predaleč, da bi me pozdravili, kot so bili storili zjutraj. Oziroma pred pravo majhno večnostjo, okronano z rešenim dnevom.

»Slecite se!« je rekla zdravnica, zazrta v formular, ki naj bi potrdil, da nisem sposoben samo hoditi, temveč tudi voziti avto.

»Oprostite, ker smrdim po znoju in dimu,« sem se hitel opravičevati, ne da bi pomislil na zdravničin sum, da bi me utegnilo biti sram golute.

Njen pogled je preskočil okvirje očal in se toplo zazrl v mojo malo nemoč: »Če mi poveste, od kod ste ju prinesli, vam bo oproščeno tudi še kaj hujšega ...«

In sem začel pripovedovati. ●



Ovce v Brani

Nenavadna reševalna akcija

Besedilo: Aleš Bjelčevič
Fotografija: Andrej Stritar

(V septembrski številki PV smo objavili članek o vzponu na Brano z Jermance. Članek je spodbudil Aleša Bjelčeviča, da nam je poslal opis svojevrstne reševalne akcije na teh pobočjih pred desetletjem. Op. ur.)

Moj sosed Tine ima nekaj deset ovc. Poleti se pasejo na Kamniškem sedlu. Tja vodijo ovce tudi drugi, zato jih je gori kakih sto; vsaj pred leti je bilo tako. Neko poletje je sneg, podobno kot letos, zapadel zgodaj, preden so ovce odgnali dol. Čez noč se je shladilo in sneg je ostal več dni. Ovce so se spustile na Pastirce, kjer je bilo več trave. Od tam pa jih je menda prepodil neki pes in so zbežale v južno pobočje Brane, nekam nad Kaptansko glavo. Sosed in ostali, ki so imeli ovce na Sedlu, so jih šli večkrat iskat. Prvič jih niso ne videli ne slišali. Oskrbnik pa je pravil, da jih je včasih slišati nekje z Brane, nad Kaptanom. Zato so se naslednjič odpravili s konca gozdne ceste na Jermanci po grebenu proti Kaptanski glavi. Spotoma so si prehode označevali z belimi trakovi, da bi našli sestop. Tudi tokrat niso imeli sreče. Mraz pa je kar trajal in postajalo je nevarno, da bi ovce ponovno zasnežilo. Še posebej, ker so imele kar nekaj mladičev.

Iskanje ovc

Zato me je Tine vprašal, ali poznam Bosovo grapo, da bi po njej prišli do ovc. Takoj sem bil za; prvič, odkar plezam, bi moje znanje lahko komu koristilo. Šli smo naslednje popoldne, takoj po šihu; bilo nas je pet. Ko smo prišli pod steno, ovc seveda nismo slišali; vendar smo le upali, da je oskrbnikovo poročilo resnično. Trije smo pozno popoldne zavintali v Boso-

vo grapo. V skoku pod vrhom grape sta se prijatelja obrnila (bili smo brez vrvi), jaz pa sem, v Puminih supergah, nadaljeval. Na vrhu Bosove grape sem zavil levo (na zahod) in res kmalu naletel na ovčje dreke, na koncu drekov pa še na ovce. Ne veste, kako sem bil vesel. Vrnil sem se nazaj na greben in hitro plezal proti vrhu Brane; ura je bila namreč že pozna.

Na severni strani Brane so bile skorje zmrznjenega snega, zato je bil sestop v dvoranskih supergah zelo siten; večkrat sem si s kamnom sekal stopinje. Z mrakom sem prišel na Sedlo in kar se da hitel nazaj na Jermanco, kjer so bili prijatelji. Ti so me do noči res čakali, potem pa so se odpeljali v dolino in vsi zaskrbljeni ostali v planinskem domu v Bistrici. Tja sem prišel v trdi temi; kar trepljali so me, tako jim je odleglo od skrbi.





Reševalna akcija

V soboto zjutraj, še ponoči, nas je šlo po ovce več; vsi lastniki in nekateri kolegi. Šli smo prek Kaptanske glave po poti, ki so si jo pred tednom označili s trakovi. Na vrhu gozdne meje smo prišli do širokega travnega pobočja. Fantje so bili pričrpani, da je treba iskati v levo, ker so se trave nadaljevale tja. Jaz in prijatelj pa sva zavila naravnost gor proti skalam. Travnik je postal hudo strm, zato me je prijatelj počakal pri zelo tankem, mladem borovcu; tam se je lahko vsaj približno držal. Jaz sem šel v skale in res čez nekaj trenutkov uzrl ovce. Te so se v skale že pošteno zaplezale. Obšel sem jih po krušljivi steni, kar težko je bilo, da sem jim prišel za rit. Potem sem se začel pomikati proti njim. V resnici nisem verjel, da bo učinkovalo, ampak ovce so lepo cika-coka lezle proti travniku, kjer je bil prijatelj. Ko smo se pokazali izza vogala – spredaj večje ovce, zadaj tiste z mladiči, na koncu pa jaz, se je prijatelj začel na ves glas smejeti: ležal je na boku (tako je bilo strmo), z eno roko se je držal za borovec, z drugo pa je od veselja tolkel po travi. Menda je bil prizor kot iz Kekca (tistega, ko je pri Prisanku za kazen pasel koze, te pa so mu uhajale v skale).

Ovce sva prignala na spodnji del travnika kot velika zmagovalca. Potem smo pa imeli še ves dan dela, da smo jih spravili do tovarnjakov na Jermanci. Tja smo prišli skoraj že v mraku. Sestop je bil strm, ponekod so bili majhni skoki, kjer smo morali vodnice z zvonce na silo spraviti čez, da so jim ostale ovce potem sledile. Eden je stal pod skokom in vlekel vodnico za ovratnico, drugi pa je stal nad njim in rinil ovco naprej. Smo se kar nagarali.



Vmes pa se je pripetila najlepša zgodba na tem izletu. Zadnja v vrsti je ves čas hodila ovca, ki je imela čisto mladega backa, starega dva dni, popkovina mu je dol visela. Zanj me je skrbelo že od začetka, tam zgoraj med skalami, kjer sem ovce našel. Tiste skale so bile le strme. No, čez tiste skale in čez glavne skoke je mala ovca srečno prišla. Potem pa je zdrsnila na položnem terenu. Jaz tega niti nisem videl, samo slišal sem, da je eden rekel: »Tine, bacek je padel.« (Tega backa smo namreč vsi »porajtali«, je bil najmlajši v tropu.) Bac se je zvrnil v neko skalnato grapo in letel daleč, čez skok, in izginil izpred oči. Tine in ta stara sta zaskrbljeno gledala dol; čez nekaj minut je stara odšla naprej, Tine pa je resignirano rekel, »kaj č'mo«.

Meni, mestnemu otroku, se je ovca tudi smilila; na srečo sem imel s seboj ledno kladivo. Z njim sem lahko obplezal grapo in skok po zelo strmi travi in spodaj pod skokom, kjer se je svet položil, zagledal ovco. Ležala je na hrbtu, gobec je imela krvav, noge pa nekam čudno zveržene molila v zrak. Živa je pa bila. Zdelo se mi je, da je najbrž polomljena, zato sem snel nahrbtnik, ga položil podnjo in jo zajel vanj. Ovca je bila ves čas čisto pri miru. Ko smo prišli do kamionov, sem jo previdno stresel ven. Nahrbtnik sem imel ves posran, najbrž jo je bilo tako strah. Pobralla se je na noge in odšla k čredi. Stara in ostale so jo sumljivo ovažale, potem pa le sprejele medse. Tine je rekel, »ta bo pa tvoja«.

To je bilo pred več kot desetimi leti. Škoda, da takrat še nisem imel otrok, ki bi tako dobili svojo ovco.

Nekaj dni pozneje je spet padel sneg, ki se ni več umaknil; fantje so rekli, da bi v Brani čez zimo veliko ovc poginilo. ○

Na gorskih čevljih vam bomo ugodno naredili nov gumijast (vibram) podplat. Cevljarstvo, Slovenska 30, Ljubljana. Telefon: 041-325-432





Rjava rana nad slapom Savica

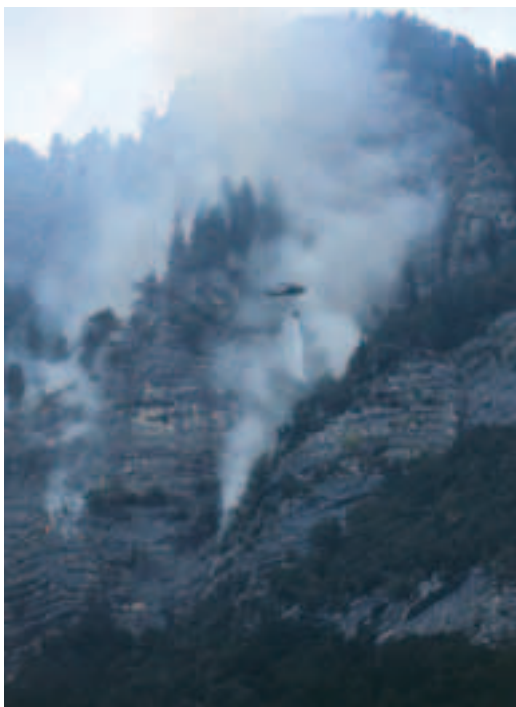
Padec in rast, ogenj in dež

Besedilo: Milka Bokal
Fotografija: Emil Pevec

Večerno nebo nad Bohinjskim jezerom so raztrgale sivo bele gmote oblakov. Jezero je na površini skoraj mirno in kdove zakaj ponekod svetlejše kot drugod. Kodrasti valčki tu in tam ga delajo prav prijazno vabljivega. V spomin se prikrade tisti Prešernov verz o boju somov v globočini vodovja, ki se na površini ne vidi. Temno drevje nad klopco ob jezeru se loči od ugašajoče beline večernega neba in daje vtis čipkaste vezenine. Polmrak prereže hipna svetloba in za nekaj trenutkov se jezerska pokrajina zjasni v svetlobi dneva. Mehko plivkajoče jezero zmoti vodlo bobnenje nekje pod triglavskim pogorjem. Nevihta bo. Oko se upre proti zgornjemu koncu doline. Sredi razdalje med dolino in nebom nenadoma zagleda svetlikajočo se lučko. Levo, nekoliko više od nje, se pokaže še ena; močnejša je in v zavest ne prikljče dobrih misli. Tam gori gorí gozd. Lepota divjega slapa Savica bo okrnjena, dokler narava ne bo obnovila svojih moči. Potem je videti še tretji zlohoni kupčkast ogenj. V gosti temi se oddaljene rdeče bakle rišejo še izraziteje. Prekinjajoče se svetlikanje na nebu je čedalje pogostejše in grmenje prihaja vse bliže. Včasih je bilo neprijetno in skrb zbujujoče. Tokrat pa nevihtni oblaki prinašajo ozdravljajočo spodbudo. Zaradi njih bodo mogoče izginile tiste ognjene kopice tam v steni pod Črnim jezerom.

Jutro ob jezeru je bilo megleno in jasnina na Voglu, ki se je bočila nad meglenim morjem, je delovala prav poživljajoče. Razgled proti Triglavu je bil kot umit. Človeška radovednost je brž začela iskati ognje prejšnjega dne. Ni jih našla. Samo sled dima se je na enem kraju še dvigala s skal. Te

pa so silile iz velike rjave zaplate, ki se je širila levo od Komarče. Med njimi so strmele v nebo posamezne od ognja ožgane smreke. Prej je bila tam zeleno-bela podoba strmine. Tako je pač življenje narave. Padec in rast. Ogenj in dež. Toda čez nekaj let bo ob dobrodejnem pršenju slapa Savice zelenje spet prekrilo rjavo prepadno višino. ◦



Požar v Komarči



Jesen

Doživetje hladne, mavrične jeseni

Besedilo: Jana Remic

Neverjetno dolgo se je vleklo obdobje deževja in kar nekajkrat nisem vzdržala in sem odšla; pa čeprav je še rosilo, čeprav je bil gozd ves razmočen, čeprav se je v bližini razgledoval črn oblak. Zato sem včasih prišla nazaj čisto mokra, srečevala sem črne močerade in sem ter tja opazovala, kako se svet barva rumeno, rdeče, vijolično. Barve mokrega gozda so drugačne, včasih močnejše, in če skozi goste oblake posveti sončni žarek, gozd zablešči ...

Tiho temnijo barve

Pa vendar ... Tako neverjetno čudovito, kot je bilo doživetje hladne, mavrične jeseni na poti na Krn, tako neverjetno lepo ni bilo še nikoli ...

Čisto, kristalno jasno nebo nas je pozdravilo prav na Bogatinskem sedlu, ko smo prisopihali iz goste megle. Sonce se nam je nasmehnilo in se počasi potapljalo za vrhove gora. Neverjeten svet se je odpiral pred nami, pozabila sem na vse, hodila nekoliko spredaj, da nisem slišala klepetanja prijateljc.

Popolna tišina je vladala v čudoviti dolini. Obstala sem in znova opazovala kasarne, ki so iz leta v leto nižje, bolj podrte. Sedaj že vidim razliko, vsako leto se jim pozna. Zob časa ne prizanaša nikomur. Celu spominu ne? Tiho sem stopala dalje. Daljave se mi zdijo krajše, uživam v hoji in gledam. Rumeno macesen med zelenim borovjem; tako neverjetna, prelepa slika je. Prelivajoče barve jeseni, nikoli se jih ne bi mogla nagledati. Tako zelo rada imam ta svet ...

Mrak se je spuščal, neopazno, tiho, vztrajno so temnele barve okrog nas. Živo občutim življenje narave, ki se tiho odpravlja spat, tu vlada red, naj-

pravilnejši red na svetu. Brez ure, pa vendar točen, pravilen. Zdi se mi, da bi se lahko ustavil čas, ob neverjetnem dihanju narave, pa vendar noč ne zamuja niti minute, na nebu zatrepeče prva bleda zvezda in me spet in spet opozarja na mogočnost svetov, življenja, na mojo majhnost ... Toda dano mi je biti tu in živeti ... Jeseni; prečudovit, hladen, najlepši čas ...

Prišli smo do kočice, ki je bila odprta, česar nisimo pričakovali. Pa je bilo prijetno posedeti v zakurjeni sobi. Potem smo odšli spat in znova sem se znašla pod jasnim nebom, polnim migetajočih zvezd, obkrožal me je travnik, na pobočju pa se je dvigal gozd, rumen, rdeč, zelen ...

In tako sem prespala rojstvo novega, čudovito jasnega dne.

Nekje globoko je vrh

Krnsko jezero. Še preden sem ga prvič v življenju videla, sem vedela, da nekje mora obstajati tako jezero. Na eni strani travnik. Za jezerom pa gora, katere stena se strmo spušča v vodo. In na mirni vodi odseva slika skale, pa škrlatnih drevov in nekje globoko je vrh ...

Ob jezeru vodi gruščnata stezica naprej, čez travnik, potem se vzpne po strmih grušču do naslednje travnate planote in prek te se vije spet do strmega grušču in želiš si, da bi ji lahko sledil še hitreje, ker veš, da se ti bo odprl nov, čudovit svet. Znan mi je, in če bi lahko, bi ga zajela v minuti in potem bi stala in gledala. Vendar grem dalje. Tako čudovita se mi zdi pot in kar ne morem nehati stopati, opazujem krasen skalnat svet, ob neverjetnem razgledu prek Karavank, Grintovcev, Avstrijskih Alp in Dolomitov pa se le usta-



vim. In gledam. Za nekaj trenutkov. Potem spet sledim stezici.

Na Krnu se ustavimo, čas je za malico, jaz pa bi le gledala vse čudovite vrhove gora, jasno modro nebo, jesen in tišino ...

Toplo sonce nas je grelo, ko smo malicali, potem pa nas je stezica povabila dalje. Čez Batognico. Čez Peske. Mimogrede smo bile ob kamniti kapelici. Potem smo se spustile po grušču, kjer so ponekod na skalah vidni ostanki železa. Pa od sonca pobeljene kosti. Tisti trenutek sem si lahko živo predstavljala grozo vojne. Smrti. Zakaj? Nič lepega ni bilo takrat tu gori. Le trpljenje. Obup. Strah. Nemočno si želim, da se to neha dogajati, ponavljati ...

Stezica pa nas vodi dalje, vije se po pobočjih čez travnike, med nizkim borovjem, mimo dišečega, živo rumenega macesna, opomni me na kričanje kavke in tiho šepne, naj vendar slišim ptičje petje.

Bilo je tako, zgodilo se je. Naj bo sedaj življenje lepše. Geniti ga moramo, ker ga lahko živimo lepo.


Neopazno se prikrade jesen

Potem smo naenkrat, prekmalu, ob kasarnah, ki jih vztrajno podira čas, ki se neverjetno zaveda, da je vendar treba počasi pospraviti za nemogočimi ljudmi njihove neumnosti. Mogoče se bodo kdaj spametovali? Zelo počasi gre delo od rok času, on pa vendar vztraja. Opazujem ga in vidim, iz leta v leto vidim opravljeno delo.

Vzpenjale smo se proti Bogatinskemu sedlu in čutila sem toploto zatega sonca, uživala sem ob vonju borovcev in macesna, ki si je nadeval večerno obleko in se pripravljal za čas počitka.

Tiho, neopazno se prikrade jesen in prav nič ne zamuja. Niti dneva ne. Tako rada se sprehajam po stezicah, na debelo posutih z jesenskim listjem ...

Skozi gozd se spuščamo v dolino. Sonce je že zašlo, na žive mavrične barve jesenskega gozda se spušča mrak. Čas, kot da ne obstaja, tako preprosto je vse. Jutro. Dan. Noč. Jesen.

Vse dokler nas naše (ne)človeške norme ne privedejo do avta. Rame se osvobodijo nahrbtnikov. Za trenutek globoko zajamem sapo in odričem novo željo, da bi še ostala ... 

Batognica in Krn z Vrha nad Peski (foto: Emil Pevec)





27. oktober 2002 – nedelja – Triglav

Dnevniški zapis tistega, kar je težko ubesediti

Besedilo: Tatjana Hribar

Ob dveh ponoči, ko sem nesla v avto še nahrbtnik, sem upala, da sosedje ne gledajo. In si hkrati želela, da me gledajo in vidijo, kje iščem svojo srečo.

Toliko lune je bilo še na nebu, da nisem potrebovala svetilke. In kadar so luno prekrili koprenasti oblaki, so mi zvezde kazale pot. Listje je šumelo pod nogami, vse prehitro pa je korak postal trd. Pot iz Krme je v zimskem času mnogo prijetnejša, saj sneg zmehča njeno ostrino in dolžino.

Visoko v Kalvariji sem bila, ko se je začelo dani: rahla, bleda svetloba – naslednji trenutek že oranžno roza obzorje in potem v hipu stene in vrhovi pred menoj rdeče zažarijo. Ustavila sem se, začarana od lepote. Zadrževala sem dih in nato kriknila nekaj, kar je uspelo priti iz grla. Nebo se je prebujalo, vsak trenutek bolj modro je bilo vse naokrog, dolina pa je bila potopljena v megleno morje. Za taka doživetja je vredno vstajati sredi noči.

Neslo me je naprej kvišku. Triglav je žarel v jutranjih barvah – želela sem si, da bi stala na njegovem vrhu, toda hkrati že srečna in zadovoljna z doživetim. Ob prihodu na Kredarico nekaj pred sedmo uro sem videla postavo, ki je že sestopala z vrha ...

Vremenarja sta me sprejela dobre volje kot vedno. Prinesla sem jima veliko posodo domačega motovilca, kar tako za hec.

Prijatelja sta bila odločena, da gresta na vrh, sama si nisem upala. Stopila sem pred kočo, opazovala vrhove daleč okrog in stopila Borutu naproti. Pomahala sva si na daleč, se nato objela po dolgih mesecih, vesela snidenja. »A greš gor?« me je


vprašal. »Ne, ne upam si.« »Ajde, pripravi se – jaz te peljem, še enkrat bom šel!«

Navezala sva se vsak na svoj konec vrvi, vzela cepina v roke in že sva stopala na široko, z derezami na nogah proti novemu cilju. Le toliko sva se oglašala, kolikor je bilo potrebno zaradi varnosti, kontrole vrvi ... Opozarjal me je na kritična, zahtevna mesta. Sonce naju je božalo, spremljali so naju vrhovi daleč okrog. In tišina.

Na grebenu je nenadoma začelo sunkovito pihati. Kjer ni bilo varoval, sva na široko čepela oprta na vse štiri, ko je ponehalo, sva previdno pohitela naprej. Kjer so bile jeklenice, sva se seveda pogumno držala z obema rokama in nastavljala lica vetru. Naj naju biča! Tako rada imam veter. Nekaj korakov pred stolpom je sunkoma potegnil in potem ponehal ... Kot da je tudi vetru prav, da sva tu gori. Rahel objem in »Hvala« – »Nič, lepo je«. Razgledov ni bilo konca. Nisem mogla govoriti, ne jokati, ne misliti. Glavo sem naslonila na stolp in strmela v daljave, srečna in hvaležna, da sem.

Sestop je bil podoben vzponu. Morda še malce previdnejši, spet vroče sonce in sunki vetra. Kako lepo je tukaj gori, daleč nad dolino.

Vsebinsko steklenice terana, ki sem jo prinesla s seboj, smo prelili v osem kozarcev in vsi obiskovalci Kredarice, z meteorologoma vred, smo nazdravili Borutu za praznik.

Sestop v dolino je bil prijeten in hiter. Po Kalvariji smo se »dričali«, spodaj malo tolkli po kamenju in v Radovni sta nas presenetila prijatelja, ki sta prišla naproti – s svežim, doma pečenim kruhom, zaseko in mladim vinom. Kaj bi si človek še smel želeli več in lepšega v življenju?! 



MI ZMOJEMO, JAA, ES!

Besedilo: Darinka Kobal

Jan je bil majhen fantič, čeprav je sam trdil nasprotno.

»Jaz sem že vejik! Imam tji pjstke pa pou,« je rekel in navadno pomolil drobno peščico prišleku pod nos.

Ker je bil tako velik, je pogosto poveznil nase očkov klobuk, ta pa mu je zdrsnil čez celo glavo. Potem je tekal naokrog, mamica pa je spraševala:

»Le kam je šel naš Jan? Le od kod se je vzel ta čarobni klobuk, ki se sam sprehaja naokrog?«

Ko se je Jan zaletel v vrata, je bilo ugibanja konec.

»Tukaj si, Jan? Jaz pa sem mislila, da si izginil na hrib.«

»Nočem na hjib. Hjib je pjemajhen zame. Z vama bom šel na večjega, tja goj med skaje. Saj že znam pjezati. Hočem in zmojem!« je zakričal, očka pa je rekel:

»Mogoče te bova prihodnjič res vzela s seboj. A hrib, ki mu pravimo gora, je velik. Sam boš moral hoditi. Če res zmoreš, se strinjam.«

Kmalu je napočil dan, ko naj bi zavzeta občasna planinca vzela svojega malčka s seboj. Verjela sta mu na besedo, ne da bi premislila, kako naporna in dolga je taka pot za malega triletnika. Dokler so se peljali z avtom,

je bil dobre volje. Ko so stopili na pot, je dolgo kar poskakoval od navdušenja, da je smel z njima. Toda čez dobro uro se mu je pot navkreber uprla. Hodil je vse počasneje in vse teže. Njegov že tako mali korak je postajal vse manjši in ves čas je prosil za počitek: »Ne mojem več. Štupajamo bi šel, pjosim, pjosim.«

Za nekaj sto metrov ga je očka res vzel na hrbet, a ga je kmalu odložil. Otroka, ne pot.


»Veš, kaj. Predlagam, da se danes obrnemo in gremo počasi nazaj,« je čez čas rekla mamica. Toda očka ni imel v mislih takšnega izleta in še slišati ni hotel, da bi se sopohodnika vrnila. Bil je odločen in hud, Jan pa je začel jokati.

»Saj zmojem, samo hjib je pjevisok. Počakal vaju bom, kaj pojditā sama napjej,« je rekel tudi on odločno, kar se da.

Šele tedaj se je vztrajni očka ustavil. Sedli so v hladno senčico, vzeli malico iz nahrbtnika in se pogovorili.

»Najbrž je naš sin zares premajhen za tako dolgo in naporno pot. Bil sem nespameten, zato ti bom danes pomagal. Ko boš večji, pa boš gotovo zmo- gel sam,« je skesano

rekel očka in si oprtal svoj »živi in topli nahrbtnik«.

Jan je vso pot veselo žlobudral in se nasmihal na očkovi rami. Ko so počasi in s skupnimi močmi prišli do avta, je hudo resno rekel: »Mi zmojemo, jaa, es zmojemo!« 





Dan slovenskih planincev

Osrednja prireditev v Vratih

Besedilo in Fotografije: Vladimir Habjan

Letošnji jubilejni »Dan slovenskih planincev«, povezan s praznovanjem 110-letnice Slovenskega planinskega društva in 55-letnice Planinske zveze, je bil 13. septembra pri Aljaževem domu v dolini Vrata. Praznovanje je spremljala vrsta delovnih dogodanj, ki jih je organizirala PZS. Že dva dni pred dnevom planincev je bil na Brdu pri Kranju delovni posvet na temo nove zakonodaje o Triglavskem narodnem parku (stališča PZS objavljamo v rubri-

ki Življenje gora), dan pred začetkom pa je v Šlajmarjevem domu v bližini Aljaževega doma potekala slavnostna seja upravnega odbora Planinske zveze Slovenije, ki pa je bila – ne glede na slavnostno naravo dogodka – tudi zelo delovna (glej posebno poročilo). Tudi začetek naslednjega dne še ni bil nič kaj slavnosten, saj se je že ob deveti uri začelo delovno srečanje predstavnikov Mednarodne komisije za reševanje v gorah (IKAR), ki ga je vodil



Množica planincev v Vratih



Pismo predsednika države

Spoštovane planinke in planinci,

Slovenske gore v življenju te dežele in njenih ljudi niso zgolj geografska danost, ki zaradi svojih lepot tako množično privlači domače in tuje obiskovalce, pač pa je njihov pomen v življenju slovenskega človeka mnogo širši. Povezanost obiskovalcev gora, ki jo začuti vsakdo, ki se kdajkoli poda v gore, lepota razgledov in zadovoljstvo ob osvojitvi vrha, so prispevali svoje k temu, da je planinstvo v Sloveniji postalo tako priljubljeno. Planinska zveza Slovenije pa najštevilčnejša športna organizacija v Sloveniji. V tem smislu tudi ni presenetljivo dejstvo, da je zahvaljujoč vrhunskim alpinističnim podvigom naših alpinistov, veliko zahtevnih smeri v gorah širom sveta poimenovanih »Slovenska smer«.

Vpliv gora na posameznika in njegov narod je bil v naši zgodovini vseskozi opazen. Vse od narodno - buditeljske vloge ter osebne zavzetosti za popularizacijo planinstva enega prvih članov planinske zveze, gospoda Jakoba Aljaža, pa vse do utrjevanja zdrave narodne zavesti in oblikovanja naše državnosti. Z gorništvom in planinarjenjem tako Slovenci nadaljujejo izročilo generacij, ki so jih gore od samih začetkov planinstva pritegovale in jim vlivale voljo in moč, da so lažje premagovali tudi težave vsakdanjika.

Velika naloga, ki jo planinska društva in krovna organizacija opravljate, je tudi v spodbujanju prostovoljstva, ekološke zavesti ter opozarjanja na nujnost zaščite naših naravnih danosti. Gospodarjenje z gorskimi prostorom in kočami je od nekdaj temeljilo na prostovoljni osnovi. Brez nesebičnega prispevka prostovoljcev, bi bile danes številne kočice prisiljene zapreti svoja gostoljubna vrata planincem. Veliko priznanje in čast pa gre v tem smislu tudi gorskim reševalcem, katerih vloga pri preprečevanju nesreč in reševanju je neizmerno, s svojo plemeniti željo, da pomagajo drugim, pa velikokrat tvegajo tudi svoja lastna življenja.

Ob dnevu slovenskega planinstva bi želel tako planincem, alpinistom kot članom in predsednikom društev ter krovne zveze čestitati za dosedanje delo in napore. Ljubiteljem gora želim, da bi se v gore podajali varno in premišljeno, s trezno presojo nevarnosti in omejitvev, ki jih gora lahko postavi človeku. Vsem članom planinske zveze in planinskih društev pa, da bi še naprej znali ohranjati pozitivno tradicijo slovenskega planinstva in spodbujati tiste vrednote, na katerih planinstvo temelji.

Predsednik Republike Slovenije
Dr. Janez Drnovšek

član predsedstva IKAR Danilo Škerbinek. Na srečanju so sodelovali predstavniki evropskih reševalnih služb, med drugim: predsednik IKAR Toni Grab, načelnik švicarskih reševalcev Louis Salzman, načelnik bavarske reševalne službe Heini Malue, načelnik avstrijske reševalne službe in podpredsednik IKAR Reinhold Dorflinger, načelnik reševalne službe kantona Wallis iz Zermatta v Švici Bruno Jelk ter vodstvo slovenske GRS z načelnikom Tonijem Smolejem na čelu. Posebno zanimivo je bilo poročanje Bruna Jelka, ki je bil vodja reševalcev pri hudem letošnjem gorskem podoru na Matterhornu (o srečanju bomo še poročali).

Že od zgodnjih jutranjih ur so na zborni mesto prihajali planinci iz vseh slovenskih krajev. Nekateri so - tako kot se za planince tudi spodobi - iz Mojstrane prišli peš, drugi pa z avtobusi ali avtomobili. Najbolj odmevni 'pešci' so bili planinci iz Zasavja (bilo jih je sedem, hodili pa so štiri dni), peščili pa so še predstavniki PD RTV in člani društva Mountain Wilderness Slovenije (MWS) ter drugi posamezniki. Člani MWS so ob množici parkiranih avtomobilov celo postavili transparent s sporočilom: »Iz Mojstrane v Vrata ... se pride tudi peš.«

Ob 11. uri se je začel slavnostni program, ki ga je odlično povezovala Rada Polajnar. V slavno-



stnem programu so sodelovali pihalni orkester občin Jesenice-Kranjska Gora, Škofjeloški lovski pevski zbor, Kamniški koledniki in mladi planinci planinskega krožka OŠ Mojstrana. Zvrstila se je vrsta pozdravnih govorov, med drugim predsednika Zveze Alpskih planinskih organizacij Roberta de Martina, predstavnikov planinskih zvez Hrvaške ter Bosne in Hercegovine, predsednika PD Dovje-Mojstrana Mira Eržena in drugih. Slavnostni govornik je bil predsednik PZS Franci Ekar. Med drugim je povedal: »Veseli in srečni smo, da smo se ob tem trenutku, po 110 let dolgi poti slovenskega planinstva zbrali na tem svečanem mestu, mestu

Aljaževe dediščine pod mogočno Steno slovenstva, v kateri so se oblikovali in izgrajevali maksimumi slovenskega alpinizma in planinstva nasploh ... Letošnje leto je leto resničnih spominov na ustvarjalce ne samo slovenskega planinstva, ampak slovenstva nasploh. Planinstvo je postavilo neizbrisne temelje in večne neizbrisne stebre slovenstva. Sopotništvo planinskega ustvarjanja je bilo: delo, srčnost, tovarištvo, skrb za ohranjanje planinskega sveta in boj za obstoj slovenskih gora in vrhov. Kar največkrat so plapolale slovenske zastave na teh naših vrhovih. In se tudi v hudih časih kaj hitro vračale. Priznanje planinstvu je, da je go-

Slavnostna seja upravnega odbora

Na predvečer letošnjega Dneva planincev, 12. septembra 2003, je bila v Šlajmarjevem domu v Vratih slavnostna seja upravnega odbora Planinske zveze Slovenije. Seji so prisostvovali tudi povabljeni gostje, med drugim župan občine Kranjska Gora, Jure Žerjav, člana Gorske reševalne službe Slovenije Jože Rožič in Janez Brojan, prizadevni član PD Dovje Mojstrana za ohranitev stoletne planinske zgodovine, Avgust Delavec ter delegacija PD Dovje Mojstrana s predsednikom Mirkom Erženom, ki je bilo tudi gostitelj in organizator letošnjega jubilejnega Dneva slovenskih planincev. V slavnostnem delu seje je sodeloval operni pevec Kobal, ki je ob spremljavi harmonike poleg planinske himne zapel še nekaj drugih pesmi. V uvodnem nagovoru je predsednik PZS Franci Ekar poudaril namen letošnjih prireditev in prisotne seznanil s stališči posveta na Brdu pri Kranju na temo nove zakonodaje o Triglavskem narodnem parku. UO PZS je sprejel stališča, ki so bila izoblikovana na posvetu. Predsednik je prisotne seznanil s postopki za pridobitev skrbništva Aljaževega stolpa na Triglavu. V nadaljevanju je UO PZS obravnaval še več zadev: Statut PZS je bil potrjen na Upravni enoti Ljubljana. Sklicana bo izredna, dopisna skupščina PZS zaradi sprememb Statuta PZS. Predlogov sprememb je kar precej: 'Komisija za kočje' se bo preimenovala v 'Gospodarska komisija', 'Zbor vodniških odsekov' se bo preimenoval v 'Zbor vodnikov', spremenjen bo člen o Planinskem vestniku, ki je potreben zaradi vpisa v razvid medijev, kjer je omenjena GRS Slovenije, se smiselno z navedbo »humanitarna dejavnost« spremenijo nekateri člani, nekaj predlogov sprememb je tudi v zvezi s članarino. Dopisna skupščina bo 23.9. 2003, o njej bomo v Planinskem vestniku še poročali. Najobsežnejša razprava na seji je potekala v zvezi s članarino. Podpredsednik PZS, Danilo Škerbinek, je opozoril na katastrofalno stanje glede poravnave osnovnih obveznosti društev do PZS. Na ponovno obvestilo finančne službe PZS se je do 5.9. 2003 odzvalo le 13 društev. Še vedno je 96 društev, ki še niso posredovala podatkov o članski strukturi in opravila obračuna. Zaradi finančne nediscipline društev se ne morejo izvajati redne in po programu sprejete naloge. Sprejet je bil sklep, da se preglednica PD, ki niso plačali članarine in s tem rušijo finančno disciplino ter ne izvajajo dogovorjenih sklepov, objavi v naslednji številki Obvestil PZS. UO PZS bo razpravo o problematiki članarine nadaljeval na naslednji seji upravnega odbora. V nadaljevanju je UO PZS sprejel sklep o vključitvi PZS v projekt Via Alpina.

Vladimir Habjan



Slavnosta seja upravnega odbora Planinske zveze Slovenije v Štajmerjevem domu

ra Triglav v grbu in na zastavi kot slovenska razpoznavnost in trdnost. To moramo še kako ceniti, spoštovati, ohranjati in prenašati na naše zanamce. Ob jubilejih je obujanje takih plemenitih dejanj in dosežkov še kako upravičena nuja in priložnost. Obuditi moramo spomin na pred 110 leti ustanovljeni prvi podružnici v Kamniku in Mozirju, na stoletnika: ajdovsko-vipavske podružnice in tukajšnje kranjskogorske. To so bili prvi člani SPD, ko je že v prvem letu nastanka Slovensko planinsko društvo dobilo vlogo in funkcijo zveze – predpisane koordinacije. Tudi na prvega moža SPD predsednika Frana Orožna izpred 150 let ne smemo nikdar pozabiti. Še posebej častitljivo 100-letnico praznuje tu nad nami Tominškova pot na Triglav. Zlati jubilej praznuje tudi prva tako dolga planinska pot na svetu: pot od Maribora do Ankarana; Slovenska planinska transverzala ... Planinska zveza Slovenije je bila sposobna na novo obnoviti, ohraniti prvobitnost,

razpoznavnost, izvirnost in kot skupnost doseči, pridobiti tudi zaupanje politike in države. PZS je uspešna narediti izjemen razvoj v horizontali, vertikali, vsebini in kakovosti. Dohiteli smo svetovno evropsko planinstvo in postali spoštovana mednarodna planinska avtoriteta ... Zanesljivo pa je dejstvo, na katerega smo tudi ponosni, da za državo in javno dobro nekajkrat več naredimo, kot pa se to vrednoti in upošteva. In pričakujemo, da se bo za to država tudi objektivno oddolžila. Tudi gorska reševalna služba je za državo najcenejša »reševalna, civilno-zasčitna« dejavnost, ki jo planinstvo, planinski status tako temeljito in zanesljivo izvaja ... Prav danes smo priča dogodku, kako je planinstvo sooblikovalo namere, pobude o spremembi, dopolnitvah zakonodaje o tukajšnjem Triglavskem narodnem parku. Osnovno sporočilo planinstva je skrb za ohranjanje in varovanje, kajti prav planinska zveza je bila glavni pobudnik ustanovitve TNP. Zato nam ni vseeno,

kakšno usodo bo krojila parlamentarna politika o planinskem svetu ...»

Generalna sekretarka PZS Alojzija Korbar Tarcar je prebrala stališče Planinske zveze do novega predloga o spremembi zakona o Triglavskem narodnem parku. Predsednik planinske organizacije je v imenu PZS podelil zlati častni znak meteorološki postaji na Kredarici, saj so bili meteorologi vedno pripravljene tako ali drugače pomagati planincem s koristnimi napotki, ter spominsko plaketo PZS planinskemu društvu Dovje-Mojstrana ob 100. letnici ustanovitve podružnice SPD za sodni okraj Kranjska Gora. Društvo si že dolgo prizadeva za izgradnjo slovenskega planinskega muzeja. Voditeljica programa je prebrala pismo predsednika Republike Slovenije dr. Janeza Drnovška, v katerem

se planincem zahvaljuje za zgledno planinsko skrb in varovanje naših gora ter za nesebično delo gorskih reševalcev (objavljamo ga v celoti).

Ob 13. uri so mojstranški reševalci na bližnjem 'Malem Triglavu' prikazali reševanje v gorah s pomočjo helikopterja, mladi planinci - člani Mladinske komisije UO PZS - pa so ob Aljaževem domu ob 14. uri prikazali planinski tabor mladih. Dan planincev se je nadaljeval s številnimi prisrčnimi planinskimi srečanji.

Tako kot se je srečanje začelo - delovno, se je tudi končalo. V popoldanskih urah je namreč potekalo 39. srečanje treh dežel o trajnostnem razvoju v Alpah ter vlogi planinskih zvez Koroške, Furlanije-Juljske Krajine in PZS (tudi o tem srečanju bomo še poročali). ◉



Slavnostni govornik je bil predsednik PZS Franci Ekar



GRS brez prostovoljcev ne more delovati

Pogovor s predsednikom IKAR

Besedilo in Fotografije: Vladimir Habjan

Tako kot vsako leto je bil tudi letošnji Dan planincev v Vratih priložnost za zanimiva srečanja. To smo izkoristili tudi mi in povabili na kratek pogovor predsednika IKAR (mednarodne organizacije za reševanje v gorah) Tonija Graba iz Švice.

Nam lahko za začetek poveste kaj o sebi in o svoji gorniški poti?

V gore sta zahajala že moj ded in oče, sem sam potem nadaljeval. V mladih letih sem bil član mladinske planinske sekcije, pozneje sem bil v planinski enoti v vojski, na koncu celo njen komandant. Ker je bilo moje sorodstvo precej povezano s hribi, sem se kmalu udeležil tečaja švicarske gorske reševalne službe. Postal sem komandant mejnih planinskih enot in nato vodja švicarske plazovne komisije GRS. V tej funkciji sem pripomogel k temu, da se je tudi Slovenija v osemdesetih letih udeležila mednarodnega tečaja vodnikov plazovnih psov, in k poznejšemu dobremu sodelovanju. V švicarski GRS sem aktivno deloval do leta 1990, leta 2000 pa sem bil izvoljen za predsednika IKAR. Vmes sem precej plezal z obema sinovoma, to mi je še vedno v veselje.

V letu 2004 Slovenija stopa v Evropsko skupnost. Bo potem reševanje v gorah zanjo kaj drugačno?

V tem hipu si ne znam predstavljati, da bi se za vas kaj spremenilo. Sodelovanje je že zdaj dobro. Računamo pa na to, da bi se tudi vloga IKAR nekoliko spremenila, da bi postal povezovalni organ za vso Evropo, da bi se standardizirala oprema, izobraževanje idr. za vse članice EU, torej naj bi bil tudi IKAR v tem pogledu priznan. Pomoč IKAR pa želijo tudi države zunaj Evrope, npr.



Iran. Pri reševanju gre predvsem za pomoč ljudem v stiski. Zato je pomembno, da se reševalci na meji med seboj poznajo, si izmenjujejo izkušnje in po potrebi skupaj izvedejo akcijo. Vse mora biti podrejeno človeku, vsako reševalno delo mora biti čim prej in čim bolje opravljeno. To pa ne pomeni ignoriranja predpisov. Tak je bil npr. primer letošnjega reševanja na Ortlerju. Ker so bili vsi helikopterji iz Južne Tirolske zasedeni, so reševali reševalci z druge strani meje.

V Sloveniji veliko razpravljamo o problematiki profesionalne reševalne službe. Kako je to urejeno drugje in v Švici?

Začnimo z druge strani: gorska reševalna služba brez prostovoljcev ne more delovati. V lepem vremenu je vse v redu, v slabem pa ne več. Takrat potrebujemo ljudi, ki poznajo teren, ki so zanj usposobljeni ter pripravljeni. To velja povsod.



Kako je s problematiko zavarovanja pri vas? Ali je v Švici obiskovalec gora ob nesreči kako prizadet, če ni zavarovan?

Najprej dobi prvo pomoč, potem ga odpeljemo v medicinsko oskrbo. O denarju govorimo pozneje. Nastale stroške poskušamo poravnati. Vedno se najde rešitev. Ali jih poravna država ali pa švicarska GRS. Po navadi je to občina. Sodelujemo pa tudi z zavarovalnicami.

Kako deluje reševalna služba v Švici? Ali imate enoten izobraževalni program, opremo idr.?

V Švici imamo 150 postaj GRS. Osnovno vzgojo prejmejo kandidati za gorske reševalce v planinskih društvih med 20. in 25. letom starosti. Sledi gorskoreševalni tečaj v regijah, v katere pridejo inštruktorji GRS. Ti se usklajujejo na centralni



Gorski reševalci med vajo v »Malem Triglavu«



Pri vaji gorskih reševalcev je sodeloval tudi policijski helikopter

ravni. Tako je zagotovljena enotnost v doktrini in tehniki. Usposobljenost reševalcev je naloga načelnika postaje, ki reševalce pošilja na izobraževanje. Imamo več specialistov za različne reševalne naloge. Teh specialistov je približno sto, pol je inštruktorjev. Ti gredo lahko kadarkoli na akcijo, tako je dogovorjeno z njihovimi delodajalci. Obnovitveni seminar imajo vsako leto. Večina (80%) jih je tudi gorskih vodnikov. Odzivni čas je zaradi teh specialistov res kratek – 10 minut – drugače bi bilo 30 minut. Razporejeni so po vsej Švici, opremo nosijo vedno s seboj. Zdravnika in sanitetnega tehnika zagotavlja lastnik helikopterja, letalca reševalca in druge potrebne reševalce pa gorska reševalna služba. Trenutno pripravljamo koncept reševanja v slabem vremenu.

Ali reševalci z različnih postaj sodelujejo med seboj?

Sodelujejo, imajo enako opremo in so enako usposobljeni, tako da ni težav. ◉



Belaču v slovo

Ob smrti velikega alpinista

Besedilo: France Zupan
Fotografije: arhiv PV

*»Čudne narave smo, mislim, vsi alpinisti tega sveta ...«
Marjan Keršič - Belač, Noči in viharji*

Ko sem leta 1946 spoznal Marjana Keršiča, je bil vitek čvrst šestindvajsetleten študent kiparstva z lasmi, ki jih je krasil bel pramen, spomin na drugo svetovno vojno. Od tod tudi njegov vzdevek Belač, ki mu je ostal tudi kasneje, ko tistega zanima več čopa že zdavnaj ni bilo več. Nekaj romantičnega je bilo na njegovi pojavi, pa tudi nagnjenost k dramatičnim nastopom, in čeprav je bil devet let starejši in tako šel skozi vse hude preizkušnje, ki jih je doživljala njegova generacija v vojni – celico talcev, internacijo, ilegalno delo – takrat tega ni bilo čutiti. Pravzaprav je v mnogih ozirih ostal otrok vse življenje.

Na tistem zgodovinskem plezalnem tečaju poleti 1946 na Kamniškem sedlu, ki sta ga vodila legendarna Boris Režek in Vinko Modec in na katerem se je učila generacija, ki je dajala ton slovenski alpinistiki v prvih povojnih letih, je bil Belač zaradi svojih izkušenj instruktor in mi začetniki smo občudovali njegovo spretnost in moč pri ravnanju z vrvo in klini. Sicer pa ga je bilo vedno lepo videti, ko je koračil z Ižanske ceste, kjer je stanoval, z nahrbtnikom in v lični planinski opravi, vedno zagorel, s čisto pravim cepinom, na tramvaj, ki ga je popeljal na kolodvor. Takrat se je pač tako hodilo v gore, z vlakom, nato tistih dvanajst kilometrov do Kamniške Bistrice peš in ponoči na to ali drugo sedlo. Druščina plezalcev je bila majhna, vsi smo se poznali med seboj in na nedeljskem vlakom proti Ljubljani zvečer je bilo ravno prav časa za izmenjavo novic.



Nekaj let kasneje je bilo na sporedu ponavljane takrat znamenitih smeri, kot so Comicijev raz v Jalovcu, Čopov steber, Travnik, saj smo morali preizkusiti svoje znanje in ga primerjati s takrat pri nas najtežjimi smermi. Tako sva se odpravila z Belačem nekega poletnega dne – potem ko sva se zglasila na milici v Ratečah – v Tamar in v Comicijev raz. Plezanje je bilo uživancijsko, ko pa sem hotel vpeti neki star Comicijev klin zgoraj v zadnjem previsu, sem se prav presenečen znašel bingljaje na vrvi nekaj metrov niže. Konopljena vrv se k sreči ni strgala, stari klin pa se je izpulil, seveda, saj se ga ni, vse odkar so ga zabili Comici pred desetletji, nihče dotaknil. Kasneje se je izkazalo, da je prijatelj Rado Kočevar, ki je smer kot prvi ponavljal pred nama, zgornji previs zelo pametno obšel v severni steni. Nama ni kazalo drugega, kot da je Be-

lač popravljaj mojo neučakanost, zlezl do tiste špranje in zabil, tako kot je on znal, neki imeniten klin. Naprej pa ni mogel, ker si je prejšnji dan nalomil rebro. Poizkusil sem še enkrat in ob podpori tako solidnega klina previs ni bil več težak. Srečna sva nato zlezla po tisti stehi proti vrhu Jalovca.

Naslednji dan je bil na vrsti Čopov steber, takrat želja vsakega plezalca, ki je kaj dal nase. Menda sva bila četrta naveza, ki je steber ponovila, vsekakor pa sva bila prva, ki sta ga zlezla brez bivaka. Najini predhodniki, vsi odlični plezalci, tako rekoč vrh takratne slovenske alpinistike, so bivakirali, po mojem mnenju samo zato, ker je vladalo prepričanje, da se v »Čopu« pač bivakira. Vlačili so s seboj težke nahrbtnike, hrano in vodo, in kot mi je zaupal pokojni France Avčin, je v svojem nahrbtniku tovoril kompletno orodje, ključe svečke in vse potrebno za popravila svojega znamenitega Triumph – to je odkril šele zvečer, ko sta se z Dolarjem pripravljala za bivak. V glavah se stvari pač najteže premikajo, posebno tiste, ki veljajo za samoumevne – tako vsaj pravijo. Midva pa si nisva

belila glave z globokimi izreki, ampak sva zadovoljna sestopala po Bambergovi v tistem lepem, daljnem popoldnevu.

Belač je medtem diplomiral, postal akademski kipar in prišlo je leto 1950, ko sva nameravala pogledat še v severno steno Travnika ... pa sva namesto tega zlezla prvenstveno v severni steni Šit, takoj zraven. Še danes, po triinpetdesetih letih, je to lepa, ne pretežka smer za tiste, ki uživajo v plezanju. Belač je bil za steno, ki je ostala – neverjetno – vsa ta desetletja nepreplezana, domnjen z Darom Dolarjem, sijajnim plezalcem, vendar je naključje hotelo, da je tisto popoldne v avgustu prišel v Tamar Rado Kočevar, za moj okus eden najuspešnejših alpinistov moje generacije, plezalec z vizijo in programom. Bil je z nekimi nemškimi alpinisti in Nadja Fajdiga – ki je kasneje postala alpinistka evropskega formata – nama je zaupno prišepnila (ne brez rahle zlobe), da misli Kočevar jutri preplezati severno steno Šit ...

To je seveda Belaču pognalo kri v glavo.

»A tako! Še eno našo steno bodo preplezali Nemci!« Kočevar je namreč pred dnevi z nemškim soplezalcem preplezal novo smer v Stenarju, pa sva se zato mahoma počutila z Belačem kot poslednja branilca slovenskih sten pred tujci. Jasno, da sem na Belačevo vprašanje, ali grem z njim, odgovoril z »Ja!«. Žabe v vodo vendar ni treba siliti!

V svojo sramoto moram priznati, da nisem niti trenutek takrat pomislil, kako bo pri srcu Dolarju, ki je sanjal o vzponu po tej že več let zamišljeni in naštudirani smeri. Danes vem, da ga je stvar prizadela. Midva pa sva bila ponoči že pod steno, nato fino plezala, jaz pa sem že po tradiciji malo letel po zraku skupaj z neko veliko, odklano lusko, Belač me je rutinersko ujel, skratka, vse je bilo v stilu in vse se je dobro končalo, saj je bil 13. avgust.

In potem je odšel Belač – kot da še ni bilo dovolj vojnih dogodivščin – služiti še vojaščino v JNA, jaz pa sem ga kot soplezalca silno pogrešal – njegovo moč, bliskovite reflekse, občutek, da je na drugem koncu vrvi tovariš, ki mu lahko stoprocentno zaupaš. Ne gre za to, da je imel Belač tako močne roke, da si še nekaj časa potem, ko ti je stisnil roko, prešteval, koliko kosti je ostalo celih. Gre za zavest, da se ob soplezalcu počutiš varnega in seveda povsem drugače zaplezaš v kakšen negotov, neznan in previsen svet, takrat ko sam še oklevaš in ne vidiš





rešitve, soplezalec rešuje položaj. Recimo v navpičnem, od plazov in vode zglajenem žlebu. Skok, brez špranj, oprimkov ... zoprno, čisto nič plezalsko privlačna zadeva, vse gladko. Ampak Belač ni zaman preživel svoje mladosti v kamnoseški delavnici, premetal na tone kamnitih blokov in dneve in dneve vihtel težko kamnoseško kladivo! Medtem ko sem jaz mencial pod skokom, je Belač že ročno izklesal nekaj majcenih stopov in oprimkov – in preplezal!

No, življenje je šlo svojo pot in nič več nisva plezala skupaj. Belač ni odnehal: leta 1960 se je štiridesetleten udeležil prve jugoslovanske (in seveda slovenske) odprave v Himalajo, potem ko je – značilno zanj – skrbno izračunal, koliko višinskih metrov je do tedaj prehodil in preplezal v domačih in tujih gorah: 626.000 metrov! Ni čudno, da so mu morali na stara leta narediti umetni kolk. Po vrnitvi s Trisula je napisal knjigo »Noči in viharji«, dokument tistih časov, ko smo se Slovenci začeli spogledovati s Himalajo. Danes smo razvajeni z dosežki naših himalajcev in Karničarjevim smučarskim spustom z Everesta – toda dobro je vedeti, kako skromno, celo naivno, brez izkušenj, opreme se je vse skupaj začelo, z enomesečnim ladijskim potovanjem do Bombaja. Kunaver, Mahkota in Belač so prvi uspešni slovenski alpinisti v Himalaji, začetniki in pionirji slovenske himalajske zgodbe o uspehu.

Seveda je treba povedati, da bo mnogim ostal Belač v spominu kot inštruktor na številnih zimskih in poletnih plezalnih tečajih, pa seveda kot avtor »Plezalne tehnike« iz leta 1950, ki jo je opremil s svojimi perorisbami. Dobesedno se je razdajal, kot vzgojitelj, še posebej pa kot gorski reševalec v tistih časih, ko je bilo reševalcev malo in sta »bazi« Jesenice in Ljubljana do reorganizacije GRS nosili glavno breme reševalnih akcij. Belač, vedno na razpolago, neutruđen, si je do leta 1960 v svojem dnevniku zabeležil sedemintrideset težkih reševalnih akcij – v tistih časih je to pomenilo ure in ure trajajoče prenašanje težke, okorne reševalne opreme in ponesrečencev. O helikopterju nismo niti sanjali, in če nas je že na akcijo zapeljal kak star policijski avto, pa je bil za vrnitev dober kak vlak. Belač je priznanja, ki jih je dobil kot gorski reševalec, prav gotovo zaslužil. Ali ni včasih v svojih časopisnih člankih ob nesrečah, ki so pretresle javnost, reagiral preveč čustveno?



Pisal je o vsem, kar ga je prizadelo, poizkušal je najti vzroke za smrt alpinistov in gorskih reševalcev zato, da bi se dalo v prihodnje izogniti napakam, ki so pripeljale do teh nepotrebnih žrtev. Z najboljšim namenom seveda, toda pri kritičnem iskanju odgovornih je nehote prizadel tudi ljudi, ki tega niso zaslužili – to je pač treba povedati.

Plezanje, Himalaja, gorsko vodništvo – prigode, bolje rečeno, zgodbe in nezgode Belača kot gorskega vodnika v Zahodnih Alpah in Dolomitih



Belač na Trisulu II, leto 1960

so danes že legenda; o navezi, ki jo je zasul plaz, ali pa je ob nepravem času prečkala smučarsko vlečnico, ta pa jo je zgrabila in vlekla s seboj ... Belač je preživel vse, padce, zdrse, kasneje prometne nesreče z motorjem ali pa tisto, ko se je v njegov avto zaletel pijan šofer: Belač je zlezal iz popolnoma uničenega avta brez praske. Še pred kratkim je na svojem kolesu vozeč prezrl železno zapornico na vhodu na parkirišče in jo seveda zvil, nato pa hitro odkolesaril naprej ... bil je res krepko, trdno raščen, pravi potomec generacij barjanov, ki so morali trdo delati za svoj obstoj na tisti močvirni in kisli zemlji.

Belač pa si je svoj vsakdanji kruh služil kot kipar. Sicer sem bil mnenja, da bi pravzaprav več svojega časa lahko posvečal ustvarjanju, namesto da je posedal na najrazličnejših sestankih in odborih, še

posebno na njemu tako ljubem Društvu za varstvo okolja, katerega ustanovni član je bil.

Davno preden so spretni gospodje začeli kovati politični kapital iz varstva narave, v tistih časih, ko je zavzemanje za čisto okolje bilo skoraj subverzivno delovanje, se je Belač s somišljeniki že zavedal razsežnosti tega problema, takrat ko smo mi še veselo in brez misli živeli v prijetni iluziji potrošniške družbe. V mnogih ozirih je bil konzervativen, vendar pa je prav v odnosu do narave pokazal izredno daljnovidnost in skoraj nagoni občutek za tisto, kar je pravilno.

Mogoče sem pristranski, če naj ocenim Belača kot kiparja, kot umetnika. Rad sem gledal, kako je modeliral figure v glini. Toda ko je klesal kamen, je bil to pravi dvogovor med mrtvo materijo in človekom – ustvarjalcem, igra, v kateri so se pod udarci kladiva in pod ostrim dletom rojevale klasično lepe oblike njegovih figur: Belač je bil strasten, neomajen privrženec tradicionalnega pojmovanja kiparstva, človeško telo mu je bilo tako kot renesančnim mojstrom pojem lepote. Da bi deformiral v imenu umetnosti? Kje pa, prej ga je poetično idealiziral. Za njim so ostale čudovite otroške glavice, ženski akti, Himalajska deklica, pa cela vrsta javnih spomenikov, predvsem na tematiko NOB. Sedaj jih označujejo kot socrealistične, vendar bi za Belača bolj ustrezal poetični realizem, s tisto za Belača značilno heroično pozo. Navsezadnje je bil Belač pripadnik generacije, ki je dala v vojni največji krvni davek, ki je živela v času, za katerega so bili značilni tako krutost in tragični poboji, kot požrtvovalni idealizem in verovanje v lepšo prihodnost ... Belač je vsa ta nasprotja in dileme in razočaranja nosil v sebi, tako kot njegovi vrstniki, in ko se ta čas vedno bolj odmika v preteklost, postaja vedno bolj tudi očitno, da so prav spomeniki, kakršne je ustvarjal Belač, iskreni avtentični dokumenti dobe, ki je ni več.

Režiser Staš Potočnik je pred nekaj leti posnel kratki film o Belaču, ki je bolj, kot to zmorejo besede, predstavil to slikovito, izjemno osebnost, kot bi slutil, da se Belaču, takrat še tako polnemu moči in življenjske sile, čas izteka. Res, slovo je prišlo nepričakovano in bilo je kratko, tako kot je tudi prav. Zavest o izgubi prijatelja pa ostaja – pravzaprav postaja spoznanje, da Belača ni več, vedno bolj grenko. ○



Klopca z razgledom

Biti srečen s spomini

Besedilo in Fotografija: Ivanka Korošec

Vsak, ki je kdaj hodil po Jelovici, ve, kako prostrana je. Vso planoto pokriva velikanski gozd, v kotanjah in dolinah pa ležijo planine, ki so jih izkrčile vasi z blejske in radovljiške strani. Na zahodnem pobočju Jelovice, prav tam, kjer se z gozdne ceste odpre čudovit razgled na dolino Save Bohinjke in na Triglav, stoji od sredine avgusta lična klopca. Trije možje so jo postavili zase in za vse, ki si hočejo odpočiti, ki si zmorejo vzeti nekaj časa zase in ki znajo uživati v kraljevskem razgledu.

Ko so vihteli kladivo in pritrjevali to klopco, sem se spomnila na gornika, ki sem ga nekdaj poznala. Že od najzgodnejše mladosti so ga gore vlekle k sebi s posebnim čarom. Tam je spoznal tudi svojo ženo. Mnogo uric sta užila skupaj. Bil je hvaležen goram za čudovite trenutke. V meglah in viharjih, v snegu, dežju in mrazu, pa tudi ob prekrasnih sončnih dneh sta spoznavala gore in s tem tudi sama sebe. Bila sta srečna, kadar sta si prepotena in zasopla stisnila roko na vrhu, pa tudi tedaj, ko sta iskala zavetja pod skalnimi previsi.

Žena je umrla in mož je iskal tolažbo v pečinah, v najbolj skritih in odročnih koticah gora. Zahajal je v gore, dokler je mogel. Prišla je starost in gore je zamenjal za planine, te pa čez čas za hribe in hribčke. In ko je omagal in sploh ni mogel več hoditi, je sedel na domači klopci in jih gledal od daleč. Poznal jih je, pogovarjal se je z njimi. Natančno je vedel, kdaj je kakšno mesto na gorah zeleno in kdaj zasneženo, kaj pomeni taka ali drugačna meglica na njih. Če je zaprl oči, je slišal drčanje kamenčkov in hrumenje plazov. Obujal je neštete spomine in bil kljub starosti in boleznim preprosto srečen.

Mogoče bomo še kdaj šli na Triglav. Morda samo do Kredarice. Ali do Vodnikovega doma. Če ne drugače, le do Sedmerih triglavskih jezer. Na Komno. Ali samo do Savice. Ko tudi to ne bo šlo več, se bomo odpeljali na Jelovico, sedli na klopco in uživali ob pogledu na gore. Samo želimo si lahko, da bi tudi mi znali stati pred sliko svojega življenja in biti srečni s svojimi spomini. ◦



Med postavljanjem klopce

Posvetilo

Zvonko Čemažar

Gore
so ena sama pesem;
ljudje
so tisti,
kamor jo ponesem.



Grauzaria in Sernio

Gorska lepotca Karnijskih Alp

Besedilo in Fotografije: Andrej Mašera

V vzhodnem delu Karnijskih Alp, nedaleč od slovenske meje, je majhna skupina razmeroma nizkih dvatisočakov, ki pa s svojo obliko, slikovitim okoljem in raznovrstnimi ter zelo zanimivimi pristopi močno vabijo k obisku. Tu tudi ne bomo srečevali množice obiskovalcev, ampak bomo uživali blagodejen mir prvobitne, samotne gorske pokrajine. Tura kot nalašč za kakšen sončen, pozlačen jesenski dan.

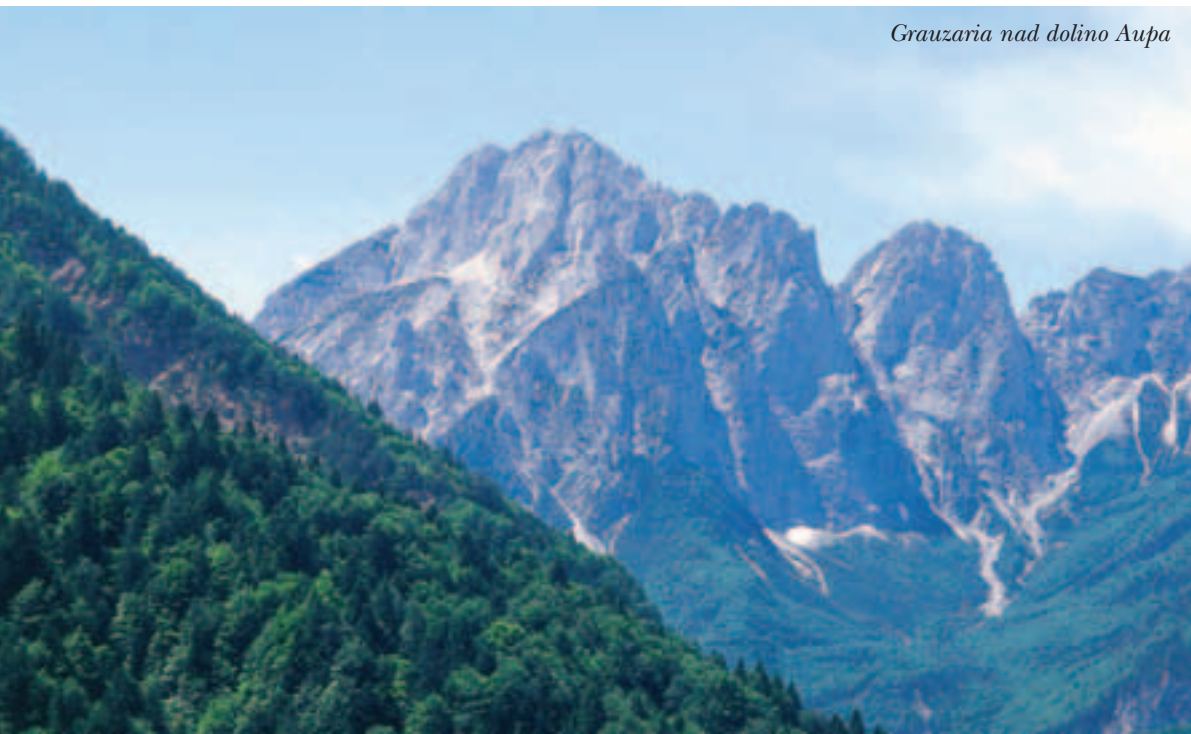
Creta Grauzaria (2065 m)

Grauzaria je mogočna, močno razčlenjena gora, ki s številnimi stolpi, z labirintom divjih grap in žlebov ter navpičnih sten kraljuje nad slikovito in osamljeno dolino Val Aupa. Skromna višina gore ne

pomeni nič in naj nikogar ne zavede. Izhodišče leži nizko, vzpon pa je dolg, naporen in zelo zahteven.

Celoten masiv Grauzarie je precej zapleteno zgrajen, tako da glavni vrh od vznožja sploh ni viden, ker ga zakrivajo stranski vrhovi. Z glavnega vrha se na vse strani cepijo številni grebeni: proti severu se našagani greben konča z značilno oblikovanim navpičnim stolpom Cima delle Sfinge, 1754 m, proti severovzhodu leži Cima Nord-Est, 1820 m, južno pa izstopa izrazita Cima Senza Nome, 1930 m. Proti jugozahodu se kratek in strm greben spusti na škrbino Portonat, 1860 m, ki Grauzario razmejuje od sosednje Cime dai Gjai, 1916 m. Vzhodno pod vrhom je divja, samotna visokogorska krnica Gran Circo ali Plan de la Crete, v kateri je bivak Dionisio Feruglio, 1700 m. Prvi

Grauzaria nad dolino Aupa





Sernio od severozahoda

vzpon na Grauzario sta leta 1893 opravila A. Ferruci in E. Pico z dvema domačinoma. Poleg vzpona na glavni vrh se v območju Grauzarie ponuja tudi velikopotezna, dolga in zelo zahtevna tura, zavarovana pot »A. Ferruci« in via ferrata »Cengle dal Bec«, ki obkrožita celoten masiv skozi krnico Gran Circo mimo bivaka Feruglio.

Kako pridemo do Grauzarie? Mejo z Italijo prestopimo v Ratečah in se skozi Trbiž peljemo po Kanalski dolini do Tablje (Pontebba). Tu zavijemo na cesto, ki gre proti Mokrinam (Passo di Pramollo, Nassfeld), vendar jo kmalu zapustimo po cesti z oznakami za Moggio Udinese, ki zavije ostro v levo in naredi nad Tabljo dolg ovinek proti jugu. Cesta se nato dviga skozi slikovite kraje Studena alta, Frattis, Aupa do sedla Sella di Cereschiatis, 1066 m, potem pa se začne spuščati v dolino Aupa, kjer kmalu uzremo naš cilj. Ko pripeljemo mimo zaselka Gallizzis, smo kmalu na mostičku čez potok Rio Fontanaz. Takoj za mostičkom zavijemo po ozki, strmi cesti desno in smo po nekaj sto metrih na parkirišču – Case Stallon del Nanghet, 741 m, kjer je izhodišče za naš vzpon.

Pot št. 437 se začne dvigati v okljukih skozi smrekov gozd mimo stalnega studenca, nato pa kmalu doseže travnike zapuščene planine Casere Flop, s katere na levi odlično vidimo značilno glavo Sfinge, ki se košati nad navpičnimi stenami. Vzpon zložno nadaljujemo skozi redke bukove gozde, potem skozi rušje ter se prek dveh potokov dvignemo do kočice Rifugio Creta Grauzaria, 1250 m. Lična kočica na žalost pogosto ni oskrbovana in je še zaprta! Sedaj nas čaka precej naporen in strm vzpon na škrbino Portonat. Od kočice sestopimo do potoka, ga prekoračimo in se ob njem vzpenjamo kakih 100 m. Pot s št. 444 se po strmih travnatem in gruščnatem pobočju približa stenam Cime dai Gjai, kjer zavije levo ter prek neizrazitega sedelca doseže glavno grapo, ki se spušča s Portonata. Steza po grapi je strma, robata, pogosto gruščnata, tako da vzpon ni ravno prijeten. Na škrbini Portonat zavijemo levo do stene, kjer takoj nad gruščem naskočimo ključno mesto ture: čez 3 m visok, navpičen prag (II+) splezamo na polico pod streho in po njej levo v lažji svet. V cik-caku naprej po policah (I) do strmega in ne-



Sernio iz doline Incarojo

koliko izpostavljenega raza, ki mu sledimo kakih 100 m (mestoma II) skoraj do jugozahodnega grebena, kjer se svet položi. Tu spet naletimo na stezico, ki nas pelje v levo čez police in grape do severozahodne rame, na kateri stoji križ. Naša pot zavije desno vzdolž zračnega grebena do ozkega in razbitega vrha s kipecem Marije.

Sestopimo po poti vzpona. S Portonata je možen tudi sestop proti jugu po poti št. 444 v dolino Aupa do vasi Grauzaria, vendar ni priporočljiv, ker je v popolni divjini poti težko slediti, pa še zelo daleč od izhodišča nas pripelje v dolino.

Monte Sernio (2187 m)

Sernio se dviga zahodno od Grauzarie in je v nasprotju z njo vitka, elegantna skalnata piramida dolomitskega videza. Strme stene, ki z vršnega grebena padajo na vse strani, posebno severovzhodna, so zgrajene iz bleščeče belega apnenca, zato je Sernio prvovrsten gorski lepotec. Najlepši je z zahoda, če ga opazujemo z gore Tersadie, čez globoko dolino Canale d'Incarojo, kjer dominira nad slikovitim mestecem Paularom, ki leži v kotlini na koncu doline. Piramido Sernia tvorijo trije

grebeni: vzhodni, po katerem gre običajna pot, jugozahodni, Crete di Palasecca, ki se postopno spušča do sredogorskega Monte Palavierte, 1814 m, in strmi severozahodni raz, po katerem poteka zelo privlačna in označena smer II. težavnostne stopnje. V bližini Sernia sta dve koči, že omenjena Rifugio Grauzaria, mimo katere gre običajen vzpon na goro; severozahodno pa leži prikupna koča Rifugio Monte Sernio, 1419 m, ki je vedno odprta, a ni oskrbovana. Do nje se povzpemo iz kraja Lovea v dolini Canale d'Incarojo in je izhodišče za vzpon po severozahodnem razu. Prvi uspešni vzpon na Sernio sta leta 1879 opravili sestri Minetta in Annina Grassi iz Tolmezza z vodniki; podatek, da je bil prvi na vrhu že leta 1840 avstrijski nadvojvoda Johann, ni bil z ničemer potrjen in se ga danes ne upošteva.

Od izhodišča, ki je isto kot za vzpon na Grauzario, se povzpemo do istoimenske kočice (glej zgoraj!). Takoj za kočico se začnemo vzpenjati po poti, ki vijuga skozi bukov gozd, do pašnikov opuščene planine Casere Foran de la Gjaline in po njih do sedla Foran de la Gjaline, 1560 m. Tu se že pokaže naš cilj v vsej lepoti. S sedla zavijemo levo, malo navzdol, v smeri izrazitega skalnatega stolpa Torre Nuviernulis, 1881 m. Kmalu se nam z desne priključi udobna mulatjera, ki pripelje od kočice Sernio; po njej se v širokih zavojih povzpemo na škrbino Forca Nuviernulis, 1732 m, vzhodno od istoimenskega stolpa. Tu zapustimo mulatjero, ki se s škrbine spušča proti jugu v dolino Val Nuviernulis, in po ozki stezici v desno prečimo pobočja pod stolpom. Po strmi travnati vesini se povzpemo v bližino ozke škrbinice med Serniom in sosednjim vitkim stolpom Torre Ivano, 1860 m. Tu vstopimo v vzhodno steno Sernia in takoj preplezamo nekaj metrov visok prag z odlično skalo in številnimi oprimki (II-, ključno mesto). Pri nadaljnjem vzponu se nekaj časa izmenjujejo kratki skalni skoki in žlebovi s strmimi travnatimi odstavki. Poševna stezica v desno pripelje do strmega žleba, skozi katerega splezamo (I) v skrotasto, položnejše pobočje pod južnim grebenom. Skozi rušje in po skrotju smo kmalu na širokem grebenu, po katerem čez neizrazit predvrh v kratkem dosežemo glavni vrh. Razgled je enkratni, v jasnih jesenskih dneh sega od Visokih Tur do Jadranskega morja. Sestopimo po poti vzpona. ●



Creta Grauzaria, Monte Sernio



Creta Grauzaria

Nadmorska višina: 2065 m; višina izhodišča: 741 m; višinska razlika: 1324 m.

Težavnost: Zelo zahtevna označena nezavarovana pot (II+, II). Do kočice Grauzaria je pot nezahtevna, do Portonata zahtevna, vzpon na vrh pa je popolnoma nezavarovan, poteka v odlični skali in vsebuje že nekatere lažje alpinistične elemente. Ključno mesto je prag takoj nad Portonatom, ki je kar siten, posebno pri sestopu. Plezanje v vršnem delu ni močnejše izpostavljeno. Tura terja izkušenega gornika, varovanje z vrhvo ni odveč, za manj izurjene je priporočljivo spremstvo gorskega vodnika.

Najprimernejši čas: od junija do oktobra. Primerno opremljeni se vzpona lahko lotijo tudi aprila ali maja, če so snežne razmere ugodne. Grapa pod Portonatom je v dobrem snegu mnogo prijaznejša in prijetnejša kot v kopnem.

Dolžina ture: Izhodišče – kočica Grauzaria: 1.30 ure; kočica Grauzaria – Portonata: 2 uri; Portonata – vrh: 1 ura. Skupaj vzpon: 4.30 ure; sestop: 3.30 ure; vse skupaj 8 ur.

Zemljevid: Alpi Carniche Orientali. Canal del Ferro 018. Tabacco, 1: 25.000

Monte Sernio

Nadmorska višina: 2187 m; višina izhodišča: 741 m; višinska razlika: 1446 m.

Težavnost: Zelo zahtevna označena nezavarovana pot (II-/I). Do vstopa v vzhodno steno Sernia gremo po označeni nezahtevni poti. Samo plezanje na vrh ni preveč težavno, nikjer ni izpostavljeno, skala je v strmejših odstavkih brezhibna. Manj izurjenim pa le pomagajmo z vrhvo. Tura je dolga in naporna.

Najprimernejši čas: od konca junija do začetka oktobra.

Dolžina ture: Izhodišče – kočica Grauzaria: 1.30 ure; kočica Grauzaria – Forca Nuviennulis: 1.15 ure; Forca Nuviennulis - vrh: 2 uri. Skupaj vzpon: 5 ur; sestop 3.30 ure; vse skupaj: 8.30 – 9 ur.

Zemljevid: Alpi Carniche Orientali. Canal del Ferro 018. Tabacco, 1 : 25.000.

Stališča PZS o predlogu novega zakona o TNP

Predlog stališč Planinske zveze Slovenije k pripravi nove zakonodaje o Triglavskem narodnem parku je bil oblikovan na Posvetu, ki ga je sklicala Planinska zveza Slovenije, 11. septembra 2003, na Brdu pri Kranju, potrdil pa Upravni odbor Planinske zveze Slovenije na slavnostni seji, 12. septembra 2003.

Slovenska planinska organizacija (PZS) je v svoji več kot stoletni tradiciji skrbela za slovenski značaj, za razvoj in tudi za zaščito slovenskega visokogorja in ljudi v gorah ter pomagala razvijati goram in ljudem prijazne dejavnosti in za to potrebno infrastrukturo, kar namerava delati še naprej. To je in bo omogočalo športno prijeten in kulturnen obisk gora, kot tudi pomoč pri preživetju tistih, ki so hoteli v gorah biti in ostati. PZS zato pričakuje, da nove zakonske ureditve ne bodo dodatno poddržale dela in uspehov planinske organizacije in da bo obveljalo splošno evropsko načelo delitve dela ali partnerstvo ter da bo tako ustrezno ocenjen prispevek planinskih in drugih društvenih organizacij in omogočen določen delež soupravljanja. Ravno Triglavski narodni park je eno naših največjih naravnih bogastev, ki lahko pripomore k večji razpoznavnosti Slovenije v svetu, zato ga moramo ohraniti oziroma ustrezno urediti. V zvezi s tem je UO PZS sprejel tale načelna stališča:

1. Triglavski narodni park je eno naših največjih naravnih bogastev in naš edini nacionalni park in eden izmed najbolj slikovitih in najlepših gorskih nacionalnih parkov v Evropi. PZS ocenjuje, da je ob novih ureditvah potrebno temeljito premisliti, kako se predlaga in obravnava pomembno spremenjen namen nekaterih območij.
2. PZS meni, da je potrebno oceniti ali so splošna pravna sredstva dovolj za pričakovane ureditve v parku. Potrebna je tudi posebna zakonska ali podzakonska ureditev za območje parka, veliko bolj natančno opredeljevanje dovoljenega od nedovoljenega in določitev tega, kar naj bi bilo pospeševano ali zavirano.
3. Slovenije je sedaj samostojna država in bo oddala v letu 2004 pomemben del svoje suverenosti novi nadnacionalni skupnosti. Spremenile so se in se bodo navade ter pričakovanja in tudi količine obiskovalcev. Lastništvo zemljišč v parku bo postalo po letu 2004 še bolj občutljivo vprašanje, zato PZS pričakuje, da bo nova zakonska ureditev prinesla korenite spremembe z določitvijo kriterijev in pravnih okvirov ter podlag za konkretne podzakonske akte. Okrepile naj bi se tudi institucije za njihovo izvajanje.
4. PZS pričakuje, da bo tudi v bodoče upoštevano stališče, da je gospodar gora tudi gospodar voda. Tudi zato so nekatere absolutne omejitve v zvezi s potmi in planinskimi objekti ter drugimi elementi odveč.
5. Ob sprejemu veljavnega zakona o TNP je bilo obljubljeno, da bodo nekatere dovoljene in pospeševane dejavnosti, ki bodo prepovedane tudi podrobno konkretizirane, in da bo pripravljen ustrezen upravljavski načrt - tega planinska organizacija še ne pozna. Bilo pa bi ustrezno, če bi bila tudi z novim predlogom določena vizija parka (TNP 2010) in določene poti ter vmesni cilji, ki bi peljale v to smer. V osnovnem gradivu (izredna številka Obvestil PZS/18. avgust 2003) je pod naslovom predmeti urejanja (17 točk) pripravljenih nekaj izbranih, odprtih vprašanj in pobud, ki naj jih predlagatelj prouči.



6. Pregled Funkcij in dovoljenih dejavnosti, novih možnih pojavov in posameznih objektov, območij ter režimov v TNP še ni strokovno utemeljen in zato ni ustrezno ter povezano ocenjeno stanje posameznih pojavov ali predmetov urejanja. Kmetijstvo, gozdarstvo ter turizem imajo veliko različnih obrazov in se skladno z razvojem tudi menjajo. Stanje naravne, tehnične in kulturne dediščine ni ustrezno rešeno in nove obveznosti, priložnosti ali smeri ravnanja v Uniji še niso dovolj uporabljene.
7. Vprašanje koncepta razvoja parka do leta 2010 bi moralo biti urejeno z zavezujočim, ustrezno materialno podprtim, upravljavskim načrtom in močno strokovno institucijo, ki bi ga izvajala. Proučiti je treba vladno strategijo razvoja javne uprave in s tem tudi lokalnih skupnosti; vprašanje koncesij in licenc pa ustrezno dopolniti in urediti.
8. Posebej je treba oceniti stanje lastnine in namene konkretnih nepremičnin v TNP, vsaj v ožjem delu, saj bi morala država zakonsko določiti obvezno strategijo in uveljavljati prednostno pravico nakupa preko omenjene centralne institucije. Ni jasno, kakšna bo nova zakonodaja za obdavčevanje nepremičnin in kakšna bo aktivna državna zemljiška politika v parku. Ali bodo dana sredstva zanj, kdo jo bo izvajal?
9. Do sedaj je država naložila majhen del skupnega gospodarjenja Skladu za razvoj TNP. Poleg tega se z raznimi elementi tudi nepovezano srečujejo in upravljajo ter gospodarijo še druga ministrstva in njihove enote v sestavi, posamezni poslovni subjekti zasebnega sektorja in drugi, vendar zato nimajo v svojem naslovu TNP. Predlagamo, da zakon ustrezno spremeni naziv sklada, da se onemogočijo nepotrebne zamenjave.
10. Za vsak predlagani zakon naj bi imeli še oceno predvidenih stroškov, ugodnosti in bremen za posamezne udeležence in kaj za njih to pomeni. Tudi PZS bi lahko ob kaki bolj čisti verziji ocenila posledice, posebej glede rentabilnosti planinskih postojank in stroškov za nastanitve. Vendar je to težko, ker ni ustrezne ocene o uspešnosti ali neuspešnosti sedanjega upravitelja in ocene njegove kadrovske ustreznosti in ustrezne materialne podpore.
11. UO PZS je ugotovil, da je nova verzija zakona (junij 2003) še v dopolnjevanju in popravljanju, ter da ni bil seznanjen s spremljajočo kartografsko podlago. Relativno naravovarstveno naravnana, a še nepopolna obrazložitev, se v Zakonu neustrezno ne konkretizira. Upravljanje ali gospodarjenje je slabo rešeno ali razmejeno (Zavod TNP in organi) in tudi neuskklajeno z veljavno obstoječo zakonodajo (javni zavodi). Posebej pa je treba utrditi vlogo lokalnih skupnosti, civilne družbe in PZS, tako da bo že v zakonu jasna upravljavska struktura, in da ima PZS še naprej članstvo v svetu TNP-ja. PZS še ne more vključiti v konkretno razpravo po členih, ker teh gradiv v ustrezni verziji in ustreznih kartografskih podlag ne pozna. UO PZS predlaga predlagateljem in Državnemu zboru, da posredujejo zadnjo verzijo, na osnovi katere se bo odločil o končnem oblikovanju stališč (po členih in v karti), in če bo potrebno preko svojih teles in možnosti sovplival na odločitve.

Po dolgi in zavzeti razpravi v Državnem zboru so poslanci izglasovali, da gre predlagani novi zakon o Triglavskem narodnem parku v nadaljnjo obravnavo v Parlamentu.

Od Raduhe do dežele Šerp

Pogovor z Gusto Podrepšek

Besedilo: Silvij Morojna, Fotografije: Silvij Morojna in arhiv Guste Podrepšek

Z vlakom do Rateč in potem peš v Tamar, iz Prevalj z avtobusom do Črne in potem spet peš do Grohata pod Raduho, ali pa mimo Bukovnika dalje v Logarsko dolino in na Okrešelj. Z zadnjim avtobusom do Mojstrane in mimo Galerij po polnočni hoji naravnost pod Triglavsko steno. Vam zveni znano ali pa samo zmajujete z glavami? Vendar s(m)o tako nekoč ob številnih delovnih sobotah peš, z vlakom, s kolesom, starim motorjem ali avtobusom »hodili« oziroma se vozili pod hribe! Že bicikel je bil za nekatere nedosegljiv luksuz, o avtomobilu so lahko starejši planinci, kaj šele uboge študentske pare samo sanjali!

Pred več kot štirimi desetletji prvič v steno Raduhe

Na Alpinističnem odseku Planinskega društva TAM Maribor sem Gusto lahko videval, odkar sem sam zašel med alpiniste. Že takrat je veljala za veteranko in izkušeno gornico. Zaradi podobnih avantur na dostopih, cestah in poteh pod stene je tudi Gusti, alpinistki z domačega »ferajna«, marsikateri vzpon ostal v spominu po dolgi, nerodni nočni hoji brez čelne svetilke, ki se ji dandanes največkrat izognemo z avtomobilsko vožnjo. Podobno se je godilo na poti do njene druge plezalne smeri v življenju – Slovenske v Triglavu, ki jo je prvič preplezala že pred več kot štiridesetimi leti. »Z zadnjim večernim vlakom smo se iz Ljubljane pripeljali do Jesenic. V tistih časih so vozili vlaki še

naprej po stari progi mimo Kranjske Gore do Tamarja. Izstopili smo v Mojstrani, ki je še imela železniško postajo, in šli ponoči lepo celo pot peš v Vrata. Pred Aljaževim domom smo morali prespati kar pod smreko, brez spalnih vreč, ležalnih podlog in podobnega udobja. Vrata planinskega doma so ostala zaprta, ker smo prišli tja trkat šele ob dveh ponoči, po nekajurni hoji. Zjutraj pa smo preprosto šli plezat, pa še fajn je bilo!« je takratne dogodke opisala vedno nasmejana Gusta. Posebej pa se je razgovorila, ko smo jo povprašali, kako je sploh zašla med strme skalne stene.

»Odkar vem zase, sem rada aktivna in v gibanju. Vedno sem hodila k telovadbi, moja prijateljica in pozneje redna soplezalka Nuška Zagorc pa me je navdušila še za hribe. Tako sem prišla k 'Maticici' (na Planinsko društvo Maribor - Matica), na Mladinski odsek in se tako ali drugače zapisala tudi navpičnim stenam. V gore sem po planinsko začela zahajati že v mladih letih, odločitev za plezanje pa je padla na poletnem potepanju na Raduhi. Drago Zagorc (Spominska Zagorčeva smer v Raduhi) me je pred kočo na Grohatu preprosto





vprašal: 'Greš plezat?' 'Seveda!' sem mu dejala. 'Če si ti mene fajk (če si upaš) vzet s seboj, sem jaz tudi toliko, da si upam, ni problema!' Pa sva šla! Tako sem začela, stara pa sem bila dvajset let.«

Učna leta – v službi na mariborskem sodišču in v hribih

Potem je Gusta iz leta v leto plezala vedno več. Predvsem s soplezalko Nuško, saj s kom drugim ni imela priložnosti, mi je še pojasnila. »Takrat sva bili edini punc v Mariboru, ki sva bili sposobni plezati kot prvi v navezi. Tudi moških članov - alpinistov je bilo pri Alpinističnem odseku Planinskega društva Matica Maribor zelo malo. Če sva hoteli v stene, nama ni preostalo nič drugega kot samostojni načrti. Alpinisti so te takrat kot soplezalko zelo neradi vzeli v steno, če nisi bila sposobna plezati kot prva v navezi, saj je bil sistem varovanja z vrvo in golimi rokami prek ramena ali okoli pasu veliko bolj tvegan kot danes, z moderno opremo. S Francem Percem sem plezala vedno kot prva. Perc, stokilaš z ogromnimi rokami, je dejal: 'Ti mene ne boš zadržala, če bom padel, jaz pa tebe bom! Zato ti raje plezaj naprej!' Na alpinističnem taboru pod Grossglocknerjem, ki ga je leta 1967 vodil pokojni Ciril Debeljak - Cic, sva z Nuško že plezali sami. Leto predtem smo bili marca na Vodnikovih kočih pod Triglavom. Takratni zvezni tabor je vodil Krušič, Butinar Marko pa je bil inštruktor. Uspel nam je vzpon po razu v Mišelj vrhu, plezali smo v Draških vrhovih in opravili prečenje Vernerja. Lepe ture, ki jih nikoli ne bom pozabila. Zraven tega smo pozimi tudi veliko smučali. Pa ne tako kot danes, ko so hribi ponekod že povsem preprejeni z žičnicami, vlečnicami in sedežnicami. Za vsak spust se je bilo treba na vrh potruditi peš, tako kot to počnejo še dandanes turni smučarji.«

Sicer pa sta bila takrat, kot sem že omenil, največji problem čas in prevoz. V tistih časih so imeli ob rednih delovnih sobotah prostega časa malo in vedno so morali hiteti. Predvsem zaradi prevoza, ker svojih lastnih avtomobilov še niso imeli. Že kolo je bilo nedosegljiv luksuz, vlaki in avtobusi pa so vozili redko. Vedno so hiteli in tekali, da bi ujeli zvezo za naslednji prevoz, in Gusta se tistih časov spominja z nostalgijo. »Velikokrat se je zgodilo, da

sem v Prevalju zamudila avtobus, ki je vozil v Črno na Koroškem. Potem pa je bilo treba vso pot po dolini Meže in čez Sleme mimo Bukovnika v Logarsko dolino kar peš! Po nočni hoji sem prišla ravno ob petih zjutraj na Okrešelj, po uri spanca pa že v steno, če sem hotela izkoristiti lepo vreme in prost dan. Vso delovno dobo do upokojitve sem bila namreč redno zaposlena na mariborskem okrožnem sodišču.«

Najtežja preizkušnja

»Z občasnim soplezalcem Percem sva se pozneje včlanila v Alpinistični odsek Planinskega društva TAM Maribor, ker na Matici alpinistov preprosto več ni bilo. Žal je dnevnik, v katerem sem vodila seznam prvih plezarij in vzponov, ko sem bila še pri PD Matica, med selitvijo v novo stanovanje izginil neznano kam in nikoli več ga nisem našla. Nekoč bi še rada pobrskala po arhivu



Gusta v steni Ojstrice

PD Matica in si prepisala vsaj datume in letnice svojih zgodnjih vzponov.«

Leta 1970 so šli prvič »tamovci« Miha Robnik, Jaka Cverlin, Bogica in Gusta na Mont Blanc. To je bila prva takšna tamovska »alpinistična odprava«. Z vizami in dovoljenji za prestop meje sicer niso imeli težav, zato pa toliko večje z denarjem. V tistih časih je bilo namreč dovoljeno iz Jugoslavije odnesti samo določeno, strogo omejeno količino denarja, jugo dinarjev ali deviz, ki so jih skrivali po vseh nahrbtnikih, v avtu in celo med hrano. »Tako sem se prvič seznanila s Centralnimi Alpami, ki sem jih pozneje še velikokrat obiskala. Zelo zanimivo je bilo na primer v severovzhodni steni Eigerja. V Lauperjevo smer smo vstopili zgodaj zjutraj ob 3. uri in preplezali malo več kot pol smeri, ko nas je ujelo slabo vreme. Ni nam preostalo drugega kot sestopiti po smeri vzpona. To plezanje navzdol je bilo celo težje kot vzpon gor! Spuščali smo se namreč ob vrvi, z Dülferjevo tehniko, preprostim sistemom, ko ti vrvi drsi čez hrbet, prek ramena in med nogami. Strašno naporno med slapovi vode, ki so zaradi dežja padali prek stene. Po lediščih smo sestopali navzdol, sama celo z zlomljeno derezo. Ja, srečni smo bili, ko smo spet živi in celi stopili na zeleno travo pod Eigerjevo steno. Plezali smo v pumparicah iz elastičnega sintetičnega materiala, v nogavicah dokolenkah ter čisto navadnih vetrovkah. Težke in okorne usnjene čevlje nam je v Črni na Koroškem delal mojster čevljar. Takšne prave planinske s profiliranimi vibrirajočimi gumijastimi podplatmi. Niti plezalnega pasu še takrat nisem imela!«

Še neizpolnjena želja – šesttisočak v Andih

Z možem Davorinom Podrepškom, njenim stalnim soplezalcem, sta skoraj »inventar« nad Bukovnikom, najvišje ležečo kmetijo v Sloveniji. Večino svojega prostega časa preživita pod Raduho, zato ni čudno, da se vsako leto udeležita tradicionalne smučarsko-alpinistične tekme.

»Štirideset let bo drugo leto, odkar sem prvič spomladi leta 1964 tekmovala na tekmi – Alpinističnem spustu na Grohotu pod Raduho. V senci mogočne stene, kjer se na plazišču po navadi sneg obdrži še v pozno pomlad, in v koči na Grohotu,



Gusta v Dolomitih

se nas vsako pomlad zbere številna družina ljubiteljev potepanja po nedotaknjenih zasneženih prostranstvih. Vedno je veselo in sproščeno, kljub tekmi v veleslalomskem spustu in zagrizenih bojih, zato so bila redka leta v teh štirih desetletjih, ko me ni bilo zraven. Letos sem tekmovala v kategoriji »stoletnikov«, navez torej, ki po skupnih letih presehamo sto let. Z Zdenkom Žagarjem sva med mešanimi navezami prismočala na odlično tretje mesto. Zlati klin sem kot najstarejša udeleženka prejela že pred leti, na lanskem tekmovanju torto, pa tudi sicer se organizatorji potrudijo in nas vsako leto prijetno presenetijo! Predlani sem organizirala pod Raduho, »mojo« goro, ki me spremlja že vse življenje, srečanje malo starejših slovenskih alpinistk. Presenečena sem ugotovila, da se nas je zbralo nekaj več kot dvanajst žensk, ki



smo plezale (ali pa še danes plezamo) v obdobju od leta 1960. Prišle so Mica Kaverjeva, soplezalka Renčljeve Marije, Antlogar Jožica, s katero sva bili skupaj na mojem prvem zimskem taboru, in seveda moja prva soplezalka Nuška, Mariborčanka, ki sedaj živi v Slovenj Gradcu – pa so bile skoraj vse mlajše od mene, sem presenečena ugotovila. Kljub temu je bilo veselje poklepetati s starimi znankami, čeprav jih nisem mogla pripraviti za plezanje v steni. Povzpele pa smo se po zavarovani poti na vrh Velike Raduhe.«

Tudi letošnje zime Gusta ni predremala za pečjo, čeprav je uradno že v pokoju. Z možem Davorinom sta preplezala Nemško grapo v severni steni Ojstrice ter smer Dvomljevka v Lanežu, opravila pa sta tudi številne turne smuke. Načrtov za vzpone in potepanja v gorah jima zagotovo še ne bo zmanjkalo tako hitro. Lani sta si z Davorinom izpolnila dolgoletno željo. Dolg treking po Nepalju v deželo Šerp – Solo Khumbu, z ogledom najvišjega vrha na svetu, Mount Everesta, sta začinila z vzponom na dva vrhova, visoka več kot 5500 metrov.

»Naslednje leto pa upam, da naju bo pot zanesla tudi v Perujske Ande. Končno bi rada stopila tudi na vsaj enega izmed malo več kot 6000 metrov visokih vrhov nekje v 'prostranstvih nekoristnega sveta'. Ne gre mi za nekakšno tekmovanje s samo seboj ali celo z drugimi alpinistkami. Nikoli nisem v hribe hodila zaradi točk ali priznanj. Naravo sem imela in jo še imam preprosto rada.« je najin pogovor sklenila Gusta. ○



P O Z O R !

**Spoštovani kupci
obveščamo vas, da smo trgovino
preselili za 40 metrov.**



Naš novi naslov

KRAKOVSKI NASIP 4

Tel.: (01) 426 34 28

**10% gotovinski popust
za imetnike potrjene planinske izkaznice.**

V A B L J E N I !

Naša smer



Severovzhodni steber Košutnikovega turna

Košček Dolomitov sredi Karavank



Besedilo: Mateja Pate

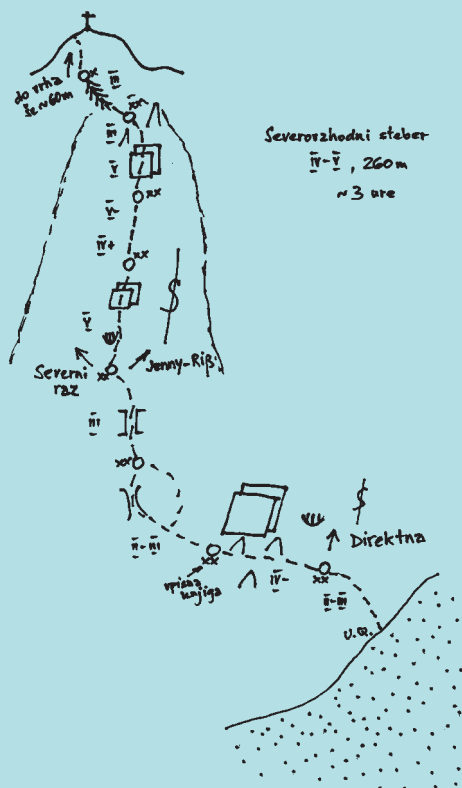
Strmo, čvrsto, dolomitsko, uživaško (foto: Minja Gregorič)

Če ste doslej mislili, da je Karavanke vredno obiskati »le« zaradi bogatega razgleda, pestre flore, idiličnih planin in naravnih znamenitosti, kot so arheološka najdišča, številne soteske s slapovi, mogočni amfiteatralni zatrepi dolin in podobne očesu privlačne stvaritve narave, potem ste živeli v zmoti. Prepadne in skalnate severne strani Karavank kot popolno nasprotje mehkih travnatih južnih pobočij pomenijo zanimiv kotiček tudi za tiste, ki jim pohajkovanje po običajnih planinskih poteh ni dovolj vznemirljivo.

Karavanke so najdaljše slovensko gorovje, raztegnjeno na celih 120 km od Trbiža do Slovenj Gradca in sestavljeno iz paleozojskih morskih tvorb. Ime gorovja naj bi izviralo iz starega keltskega izraza kara wanka; po eni izmed razlag naj bi to pomenilo skalnate travnike, torej podobo severne strani Karavank, po drugi pa naj bi omenjeni izraz pomenil košuto, to pa naj bi potrjeval tudi slovenski naziv za najmočnejši karavanški masiv. Zaradi blažjih oblik in razmeroma lahke prehodnosti so Karavanke precej »prometno« gorstvo že od antičnih časov, saj so široko tovarno pot prek Ljubelja zgradili že Rimljani. Tudi poti čez prelaza Koren in Jezerski vrh so stare, poleg tega pa v celotni verigi obstaja mnogo prehodov, ki so jih od nekdaj poznali in uporabljali domačini. Karavanke so bile prvotno poligon kmetov, pastirjev, lovcev in seveda takšnih in drugačnih trgovcev. Zaradi specifične oblike niso bile prizorišče ogorčenih bitk za osvojitve vrhov. Zgodovina planinstva sega v sedemdeseta leta 19. stoletja, ko je sekcija turističnega kluba v Železni Kapli zgradila Rainerjevo kočo na Obinju. Tako se je sprožil val odpiranja koč širom po gorstvu. Zaradi lahke dostopnosti sta bila v začetku 20. stoletja neosvojena le še dva vrhova, Celovška špica, ki so jo osvajalci premagali leta 1907, in Cjajnik, ki je »padel« štiri leta kasneje. V Karavankah so sledi seveda pustili tudi alpinisti, dasiravno se stene po večini kriterijev, torej po pomembnosti,

težavnosti, dolžini, lepoti, kvaliteti kamnine in tako dalje, ne morejo primerjati s stenami Julijskih ter Kamniških in Savinjskih Alp. Poleg bolj znanih Raduhe in Pece ponujajo plezalske avanture tudi Uršlja gora, vrhovi v masivu Košute, pa nemara še kakšen kos širšim množicam neznanega skalovja. Tokrat smo preverili, kaj ponuja stena pod najvišjo točko grebena Košute, 2134 m visokega Košutnikovega turna.

Košuta, najbolj homogen karavanški masiv, v več kot 10 km dolgi verigi združuje šest samostojnih vrhov nad 2000 metri nadmorske višine od Ljubelja do Jezerskega. Južna travnata pobočja se strmo spuščajo do planin, ki so nanizane na terasi, ki se razprostira od podnožja Velikega vrha do Tolste Košute, na severu pa se v za-



Košček Dolomitov sredi Karavank

trep Mrzli log nad Selami spuščajo stolpi, grape in stebri, oblikujoč razgibano scenenijo, ki spada med »najlepše, kar imajo pokazati Karavanke«. Košutnikov turn je kljub najvišjemu položaju v grebenu z južne strani precej neizrazit, s severa pa nam kaže popolnoma drugačno podobo. Od ostenja sosednjih vrhov je ločen z globokima vzhodno in zahodno grapo, med njima pa se kvišku poganja dobrih 300 m visok bleščeče bel steber glavnega vrha, ki ponuja enega najlepših prizorov v Karavankah. Steber je zgrajen iz precej kvalitetne kamnine, zato sodi Košutnikov turn med plezalsko najbolj cenjene vrhove v Karavankah.

Košutnikov Turn s severa (foto: Mateja Pate)



Prve smeri, ki so segale do V. težavnostne stopnje, so bile zarisane na začetku prejšnjega stoletja, že leta 1935 pa je bila v Direktni smeri dosežena tudi takrat zgornja meja možnega, VI. stopnja. Po drugi svetovni vojni se je začel nov val alpinističnih uspehov, pred kakimi petnajstimi leti pa se je v Karavanke priplazil tudi športnoplezalni duh in tako so začele nastajati moderne, s svedrovci opremljene smeri, izmed katerih je marsikakšna zunaj dometa klasičnih alpinistov, ki se preganjajo po plateh in poklinah Košutnikovega turna. Najtežja smer, opisana v vodniku Komm auf Touren in den Karawanken, Karantanija 2000, se ponaša z oceno VIII-. K sreči je na voljo še nekaj dobro opremljenih smeri zmernejše težavnosti, kamor se lahko zapodijo nekoliko manj trenirani plezalci. Tudi klasične smeri že premorejo svedrovce, če ne drugje, vsaj na varovališčih. Avstrijci so pač vedno znali poskrbeti za varnost. Pri tem jim gre na roko tudi presenetljivo kakovostna kamnina turnoega skalovja.

Na nemarno hladen zgodnjejesenski dan sva se z dolgoletno in najzabavnejšo soplezalko zagledali v Severovzhodni steber, ki naj bi ponujal po naklonini in čvrstosti skale dolomitskemu podobno plezanje. Iz gole radovednosti, če ne gre spet za »plezalsko raco«, so naju noge same nesle tja in pri tem sva seveda upali na najboljše. In tega sva bili tudi deležni. Po imenitni in izpostavljeni prečnici sva se znašli v nekoliko skrotastem svetu, kjer je razcepišče številnih smeri. Ubrali sva jo proti levi, kjer se med Severnim razom in Jennyjino počjo prav po sredini stebra boči najina tokratna izbranka. V raztežajih, ki so sledili, so prispodobe z Dolomiti kar same vrele na plano, dasiravno – roko na srce – skale ne bi mogli popolnoma enačiti s tisto, ki jo premorejo recimo Dibonove smeri v enem izmed slovitih Petih stolpov (Cinque Torri). Ampak ker gre za Karavanke, lahko o skali govorimo le v presežnikih. Celo lažji svet, po domače šoder, se je ponašal s solidno trdnostjo. Le hlad, ki je vel iz Mrzlega loga, skromna višina stene in za



moj okus pretirana obleganost stene so kalili hvalisavo ozračje.

V masivu Košute se Košutnikovemu turnu ob bok postavlja tudi Tolsta Košuta, kjer je plezanje zaradi ugodne lege stene možno od marca do novembra. Na Cjajnik, ki se boči tik za kočo, vodijo večinoma lažje smeri, v 80 m visoki južni steni pa je nekoč (morda še danes?) delovala tudi poletna plezalna šola. Zares neverjetno je, do kakšne potankosti so plezalci obdelali karavanško skalovje, obzorja pa se nam dodobra razširijo šele, ko primemo v roke Klinarjev planinski vodnik Karavanke, ki premore tudi opise plezalnih vzponov. Če plezalnim izzivom dodamo še slikovito okolico in prijazne ljudi, ki naseljujejo kraje ob vznožju gora, ni razloga za odlašanje z obiskom severnih sosedov. Pot pod noge in oprimke pod roke, torej.

Dostop: Od Koče pod Košuto (Koschuthaus, 1280 m), do koder se je mogoče proti plačilu (3 evre za osebne avtomobile) pripeljati z avtom, po markirani poti proti Košutnikovemu turnu. Preden se pot Avstrijskega turističnega kluba (ÖTK-Steig) začne vzpenjati po melišču, skrenemo s poti in prečimo melišče do vstopa smeri. 1,5h.

Sestop: Z vrha po poti ÖTK nazaj pod steno (30 min) oziroma v dolino (1,5h).

Vodniška literatura:

- * Kropfitsch G, Pegam H. Komm auf Touren in den Karawanken. Borovlje: Carnica-Region Rosental, 2000.
- * Klinar S. Karavanke. Planinski vodnik. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 1975. ●

Večerni pogled s Košutnikovega Turna na Tolsto Košuto (foto: Boštjan Likar)



Poleti v masivu Mt. Blanca

Ker je bil poletni tabor za mlade alpiniste v organizaciji Podkomisije za vzgojo in izobraževanje pri KA PZS odpovedan zaradi premajhnega števila prijav, so v gorah nad Chamonixom poleti plezali večinoma starejši alpinisti in opravili nekaj dobrih vzponov v skalnih smereh. Marko (Iglu, Citywall) in Alenka Lukič (AAO Kozjak) sta v Grand Capucinu (3895 m) preplezala smer L'echo des Alpes (7a, 400 m), nekaj dni zatem pa še smer Les Intouchables (7c+, 250 m) v sosednjem Trident du Taculu. V Grand Capu sta Andrej in Tanja Grmovšek (AAO Kozjak) preplezala Guliverjeva potovanja (7a+, 400 m), Tomaž Jakofčič (Promontana) pa prosto Bonattijevo smer (7b, 400 m) skupaj z Miho Lamprehtom (oba AAO).

Dve navezi sta plezali v odlični steni Petites Jorasses. Tina Di Batista, Jernej Bevk in Rok Blagus (vsi AO Matica) so na pogled preplezali Anouk (6c, 6b obv., 750 m), Mojca Žerjav (AO Matica) in Janez Peterlin (AAO) ter Monika in Klemen Mali pa so preplezali klasiko te stene, Contaminovo smer (6a+, 750 m).

Nekaj po alpinističnem stažu mlajših plezalcev je vseeno dostojno branilo barve. Matjaž Jeran (AO Matica, City wall) in Rok Šisernik sta plezala Bonattijevo smer v Grand Capucinu (7b, nekajkrat AO, 400 m). Jeran je v isti steni z Juretom Niedorferjem (AO Kozjak) preplezal še Direktno smer (6c+, 400 m). Z ekipo je bila tudi mlada Nastja Davidova (AO Ljubljana Matica), ki je z Juretom preplezala Švicarsko (6b, AO, 300 m) z Rokom pa Petit Capoussin (6c+) v malem Capucinu. T. J.

AO Kamnik v Alpah

Letos je alpinistični odsek Kamnik konec avgusta organiziral alpinistični tabor v Chamonixu.

Udeleženci so šotore postavili pod Aig. du Midi in plezali v okoliških skalnih stenah. Monika in Klemen Mali sta v južni steni Midija preplezala smer Contamine (6c+, 250 m) in Rebuffatovo smer (5c, 250 m), ki sta jo plezala tudi Marko Petek in Robi Poličnik. Slednji se je z Malijem po prečuenju v 4 urah povzpел na Mt. Blanc, Monika Mali in Petek pa sta v Point Lachenal preplezala Klasično smer (5c, AO, 250 m). Marko Prezelj in Aljoša Marakač sta v Aig. du Peigne preplezala smer 444 (ED-, 6b, 250 m), sicer pa sta plezala predvsem v dolini Arve (Maladiere, Belloset, Col de Monte). T. J.

V Julijcih

Boris Lorenčič (AAO Kozjak) in Blaž Navrnšnik sta v severni steni Travnika ponovila Črni bisser (VII, 800 m), v severni steni M. K. Mangarta pa sta opravila eno redkih ponovitev Spominske smeri Aleša Kunaverja (VI, 800m). Pravita, da smer po lepoti zaostaja za sosednjim Severnim stebrom.

Miha Valič (AO Rašica) in Matjaž Jeran (AO Matica) sta opravila 1. ponovitev Metropolis (VIII/ VII+, 350 m) v severni steni Triglava. V zadnjih dveh težkih raztežajih sta pustila še dva dobra klina.

Spominsko smer Metoda Groslija v Planji (VII/V-VI, 500 m) sta ponovili Monika Kambič in Tina Di Batista (prosto), Steber Šit pa sta plezala Silvo Karo in Mojca Žerjav. Silvo je očistil ter popravil nekaj klinov v prvem raztežaju in potožil nad siceršnjo razbitostjo smeri, ki jo je nekaj že uspel preplezati sam, gor in dol. Toni Gregorčič in Janez Peterlin sta v Vrščacu ponovila Puntarsko smer, v Mangartu pa Severni steber (VI, 800 m). T. J.

Čista desetka v Cinah

Marko Lukič (AAO Kozjak, Iglu, Citywall) je letos opravil serijo vzponov, s katero sta skupaj z Andrejem Grmovškom pošteno dala vetra najboljšim skalnim plezalcem Evrope. Po celi vrsti težkih prostih ponovitev je Lukič serijo zaključil z najtežjo. V severni steni Velike Cine v Dolomitih je preplezal svojo najtežjo dolgo prosto smer doslej. Smer Camilloto - Pelleisier spada obenem tudi v ožji krog najtežjih tovrstnih smeri na svetu s težavami, ocenjenimi z 8b oz. X. stopnjo. Prvi jo je letošnje poletje prosto preplezal Mauro Bole - Bubu in

raztežaje ocenil s 7a+, 7c, 8b, 8a, 6c, 6c+, 8a+, 7a, 6a, 5c, 4a. Novica je šla hitro okoli in prvi je bil zatem v smeri Marko Lukič z Juretom Niedorferjem. Ogledal si je prve štiri raztežaje in sestopil. Nekaj dni zatem je le-te zmožel v prvem poizkusu, naprej pa vse razen šestega (2. p.) na pogled. Lukič je ob tem mnenja, da je prvi raztežaj podcenjen, najtežji pa nekoliko preceñjen. Bubu je v smeri popravil samo varovališča, med njimi pa ni dodajal novih svedrovcev. To je še povečalo zahtevnost plezanja, saj je potrebno včasih vpeti tudi do dvajset starih, dvomljivih svedrovcev in klinov. V tej kategoriji se smeri lahko postavijo ob bok le še Couzy (8b) ter Bellavista (8c) v Zahodni Cini. T. J.

Slovenija direkt v Pik Gorki

Konec avgusta se je iz Tien Šana vrnila majhna slovenska alpinistična odprava z dobro bero vzponov. Sredi julija so tjakaj prišli Darko Podgornik, Peter Poljanec (oba Soški AO), Tiñe in Anže Marenče ter Aleš Cesen (vsi AO Kranj). Poljanec si je že kmalu po prihodu poškodoval nogo in od-

pravo zapustil, ostali pa so nadaljevali z aklimatizacijo na pobočjih Pik Troglava, Khan Tengrija in Gorkega. Kot prvi so uspeli preplezati južno steno Pik Gorki; 1700-metrsko novo smer so krstili Slovenija direkt in naklonino 90°/50°-65° ocenili s V-VI, 5. Po klasični smeri so priplezali tudi na vrh najbolj oblegane tamkajšnje gore, Khan Tengrija (7010 m). Letega je dosegel tudi član druge manjše slovenske odprave iz Ribnice, Stane Lesar. T. J.

Slovenci uspešni na Pik Leninu

Pred kratkim se je v Slovenijo vrnila 18-članska odprava pod vodstvom Vikija Grošlja, ki je uspešno zaključila svoje delovanje v pogorju Pamir v Kirgiziji. Njihov cilj je bil splezati na 7134 metrov visoki Pik Lenin. Na vrh sta se prva povzpela Petra Vladimirov in Anton Cedilnik. Nekaj dni zatem je Janko Arh opravil tretji slovenski smučarski spust z vrha gore in prvi

preko severne stene. Tudi vsi ostali člani so bili uspešni, saj so preplezali več 4000, 5000 in 6000 metrov visokih vrhov v okolici baze. Letošnja odprava v Kirgizijo je ena redkih odprav na več kot 7000 metrov visok vrh, na kateri so lahko sodelovali tudi neregistrirani alpinisti in gorniki. Ti so pod strokovnim svetovanjem in vodenjem slovenskih in ruskih gorskih vodnikov skušali doseči čim večjo nadmorsko višino oz. opraviti vzpone, ki jih sami ne bi zmogli. T. J.

2 x 8c za Jensterleta

Franci Jensterle in Sabina Sovinc (AO Kranj, Cittywall, Papi sport, Lanex) sta med poletnimi počitnicami ponovno obiskala Francoska in španska plezališča. Tokrat so ju neprestano spremljale izredno visoke temperature, kar pa Frenka ni oviralo pri plezanju najtežjih smeri. Uspešen je bil v dveh smereh z oceno 8c, ki ju je preplezal z rdečo piko. Prvo

smer, Honky tonky, je uspel preplezati v 5. poizkusu. Vmes je preplezal dve 8a+, potrditev odlične Forme pa ga je nato v Rodellarju pripeljala še do enega izvrstnega vzpona. Zelo hitro je preplezal smer Pata Negra (8c). Za študij smeri je potreboval dva dni, uspel pa je v četrtem poizkusu. Smer je izredno previsna, ima 70 gibov, drugo težko mesto pa je po 60. gibu oziroma po 35 metrih. Uspešen vzpon je Franci Jensterle opravil pri neverjetnih 36° C v senci. T. J.

3 x 8000 v dveh mesecih

Zamejski Slovenec Roman Benet, njegova žena Nives Meroi ter mladi Luka Vuerich so se pred kratkim vrnili z zelo uspešne odprave v pakistanski Karakorum. V obdobju dveh mesecev, kolikor je odprava trajala, so se uspeli povzpeli na tri osemtisočake. Njihov prvotni namen, da bi opravili prvenstveno prečenje (višje kot Messner) obeh Gašerbrumov, je pokvarilo slabo vreme ob njihovem vzponu na vrh Gašerbruma I (8068 m). Sestopili so v bazo, se nato po normalni smeri povzpeli še na Gašerbrum II (8035 m) in kasneje še na Broad Peak (8047 m). Po opravljeni odlični seriji vzponov imata zakonca Benet - Meroi »pod seboj« že šest osemtisočakov, poleg omenjenih še Nanga Parbat, Co Oju ter Šiša Pangma. To uvršča Nives Meroi na prvo mesto med živečimi osvajalkami osemtisočakov, res pa je, da jo sedaj čakajo samo še velikani. Cesa podobnega, kot je serija 3 x 8000 Nives Meroi, do sedaj v ženskem alpinizmu še ni bilo zaznati. T. J.

Nove smeri na Borneu

Pred kratkim so se Primož Kurnaver, Karmen Verhovec, Emil Kopatin in Špela Majcen vrnili z Bornea. Tam so plezali v stenah vršnega platoja najvišjega vrha Bornea Mt. Kinabala (4071 m). Preplezali so dve prvenstveni smeri, v dveh drugih pa so naleteli na sledi predhodnih plezalcev. Smeri so dolge do 200 m in so večinoma v območju VI. stopnje. Območje se odlikuje po mnogih do 1000 m visokih stenah iz dobrega granita in velikem potencialu za nove smeri. Težave povzročajo predvsem vsakodnevno deževje in zahtevni pristopi do višjih sten. T. J.

Ženski plezalni vikend uspel

Kot vsako leto so se tudi letos jeseni zbrale slovenske alpinistke in plezalkice. Tokrat so zamenjale lokacijo in se namesto v Ospu dobile na Vršiču. Da letos niso samo govorile, dokazuje seznam opravljenih vzponov. Hudičev steber (V 500 m) v Prisanku so plezale Tanja Grmovšek in Karolina Vranješ ter Mojca Žerjav in Katja Špehar. Steber ob Kamenkovem kaminu in Severni raz Moj-

strovke (IV, 300 m) sta obiskali Manca Miko in Andreja Jagodic. Slednjega so plezale tudi Mira Zorič in Stanka Jelenc ter Meta Meh in Marinka Dretnik. Malo naprej sta Edith Kopač in Mojca Petan Žura vriskali v Debelakovi smeri, Vesna Nikšič, Tina Horvat, Tina Di Batista, Andreja Kožuh, Tanja Grmovšek in Monika Kambič pa v Kovinarski smeri (V, 500 m). Špela Kračun in Tanja Čede sta preplezali Smer po zajedi (V, 300 m) ter Kranjsko poč (IV, 250 m) v Nad Šitom glavi. Lidija Honzak in Gita Vuga pa sta obiskali plezališča v Trenti. T. J.

Dejavni Rašičani

Člani AO Rašice, enega od najhitreje rastočih ljubljanskih odsekov, so bili letos pridni. Dvanajst jih je obiskalo Norveške doline Setesdal in Romsdal ter LoPot-ske otoke. Plezali so lepe in varne smeri do VII+. Konec avgusta

so imeli tudi tabor v Dolomitih, kjer so plezali klasične smeri. Med vzponi izstopa Don Kihot v južni steni Marmolade (VI+, A0, 800 m), ki sta ga preplezali Minca Mramor in Vesna Britovšek, Blaž Grapar in Tadej Debevec pa sta v isti steni preplezala Vinatzer-Castiglioni z Mesnerjevimi izstopom (VI+, 800m, 8h). T. J.



Vodnik Julijske Alpe

Od raznih »prijateljcev« dobivam vseh sort zmerjalno in pomilovalno pošto, eden mi je vrgel v obraz izziivalno dvobojevalno viteško rokavico »Niste se potrkali na prsi ...«, itd, in čeravno Marjan Bradeško v PV 9/2003 na str. 55 ni ne zmerjalen ne pomilovalen ne izzivalen ne poniževalen ne za javno spoved spodbujevalen, mi je vendar prebudil vest, da se po cestninarjevo potrkam na prsi (»Gorje meni, ubogemu grešniku!«) in opravim javno spoved: na »mojem« Matajurju v sedmi izdaji vodnika Julijske Alpe Tineta Miheliča (PZS, Ljubljana 2003; »mojem« zato, ker v vodniku piše črno na belem, da sem tisto poglavje jaz napisal, bojda pomagam s tem Tinetu nositi težki nahrbtnik vodniškega pisanja) sem debelo prezrl najlepšo kočo pod soncem: Dom na Matajuri, last Planinske družine Benečije, ki je bil dograjen in odprt leta 2000. Mea culpa, conPiteor! Parce mihi, societias alpina! Et Sloveni Venetiani!

Torej: vesoljno slovensko planinsko publiko prosim, da pripiše v vodnik k obrobnii številki Š-1144 na strani 363 (stran je skoraj prazna, prostora za pripis torej dovolj) take podatke:

Na Kajancovi senožeti »Skedinc« stoji v neposredni bližini vrha Matajurja, na njegovem jugozahodnem hrbtu, ki se imenuje Mali vrh, beneškoslovenska kočica z imenom Dom na Matajuri, 1545 m, last Planinske družine Benečije. Lična stavba je bila zgrajena in odprta leta 2000, goste, tudi prenočitvene, sprejema ob sobotah in nedeljah. Od parkirišča pri koči Pelizzo je dostopna v 40 min, naprej na vrh je še 15 min. Ima izredno lepo razgledno lego, izbica z nazivom Bivak v prizidku je stalno odprta. Dom so zgradili domačini Slovenci iz Nadiške doline s prostovoljnimi delom, takó ga tudi oskrbujejo.

(Namevbo višine kočice Pelizzo popravimo na 1320 m.)

Ob tem se lahko še malo pogovorimo.

Nagajanju oblasti pri izdaji dovoljenj (dom stoji na italijanskem državnem ozemlju) je naredila energični konec lastnica zemljišča Luisa Battistiga, ki je Planinski družini Benečije kratkomalo poklonila tisto krpo zemlje. Fantje (Igor Tull, predsednik Planinske družine, et Co.) so zavihali rokave in izdelali pristrčno lično stavbo. Poimenovali so jo po domače Dom na Matajuri, tako tam narečno sklanjajo ime Matajur. K temu jim je treba še posebej čestitati, deklarirana zavest pripadnosti obsojanemu in dušenemu maternemu jeziku kaže na visoko stopnjo domačijske samozavesti, ki ni povsod po Sloveniji tako samoumevna, tu pa klije in rojeva sad Čedermacovo seme. Kdo bi v »odpisani« Benečiji pričakoval takega Peniksa! Danes, ko meje padajo, postaja Dom na Matajuri zbirališče Slovencev iz matične domovine in zamejstva (bomo v EZ še mornjali tovrstno terminologijo??), preganjani Božo Zuanella mašuje skupaj s kobariškimi dekanom Francem Rupnikom, obmašne slovesnosti se razcvetajo v maniFestacijo slovenstva. Ne zamudimo prilike, da se udeležimo katere od njih, opogumimo s svojo navzočnostjo in dobro besedo mlade stebre na narodnostnem robu, posebimo jim zahvalo in priznanje. Z Gregorčičem:

»Le vstani, vstani, narod moj,
do danes v prah teptan ...«

Stanko Klinar

Oskrbniki – ena sama prijaznost

Namesto dopusta ob morju smo si privoščili potepanje po Kamniško-Savinjskih Alpah. Vreme nam je bilo naklonjeno in tako smo prvi dan po osmih urah hoje prišli od planine Podvežak do Ojstrice in Kamniškega sedla. Že na stopnicah nas je pričakal prijazen pozdrav. Ko te oskrbniki vprašajo, kako si hodil, ali si utrujen in ali kaj potrebuješ, kar malo pozabiš na utrujenost, žulje in morda kakšno prasko, ki si jo spotoma dobil pri kakšni

skali. Tam smo tudi prenočili, tako da smo do večerje lahko opazovali druge planince. Z vsemi so bili enako prijazni. Naslednji dan smo nadaljevali pot prek Turske gore in Skute do Kokrškega sedla. Tudi tam je bila oskrbnica zelo prijazna in nas je ob predhodni rezervaciji sob vprašala, ali imamo morda kakšno posebno željo. Spet smo bili presenečeni. Drugje bi te le na kratko odpravili. Hčerki je za nagrado dala pripionko. Kako je je bila vesela. Tretji dan smo se povzpeli na Grintovec in Kočno in se spuстили do Češke kočice. Tam so oskrbniki Karničanji, ki so že znani po prijaznosti.

Še v dolino na Jezersko in našega potepanja je bilo konec. Vsem, ki to berete, priporočam obisk vseh treh koč, še posebno Kamniškega sedla. Boste videli, tam gori je toliko prijaznosti, kot je v dolini le poredko srečamo.

Družina Bevk, Cerkno

Prijat'ljii Triglava in slovenska beseda

Nekoč je šel Trebušnik na Triglav in mnogi bi se povzpeli tja gor, če bi še istega dne postali gladki po trebuhu navzgor. Eden izmed »gladkih« je prav gotovo Franjo Potočnik, ki je bil na vrhu Triglava, dejal je, več kot 600-krat. Nekega julijskega dne je pomagal pri Fizičnemu delu, bil je namreč za nosača. V krošnji na hrbtu je v tretje nesel material na Triglav, ko sem jaz konečval turo (gor ali dol) v podnožju očaka na Kredarici. Prijatelj Triglava so »zastojkarska« delovna družina današnje dobe. Utrjevali in prebarvali so Aljažev stolp in mu vrnili prvotno podobo in - žal - nad vratci je bila že tuja beseda. Človek, Slovenec ali tujec, »kaj se podajaš tja gor in packaš po tujem kraljestvu!« Prenehajte pisati in lepiti nalepke na Aljažev stolp!

Nekoč so bili zavedni Slovenci, med njimi tudi varuh slovenske besede goriški knezonadškofof dr. Frančišek Sedej, ki je z molitvijo pro-



sil »vsemogočnega«, da bi dovolili slovensko besedo vsaj v cerkvah. Na Primorskem je bila prepovedana. Obdržali so jo v domačih krogih in duhovniki Čedermaci. Danes se tuja imena in glasba pojavljajo kot nekaj zelo umnega, modernega. Nekoč se je pojavil ansambel z imenom Kuzle. Ni bilo v najlepšem slogu, vendar pa je šlo za slovenski dialekt nekega kraja. Naša materna slovenska beseda je vklesana na nagrobnikih daleč zunaj Slovenije s pokvarjenimi, ponarejenimi priimki. Slehernemu je dana možnost prepričati se, da je Slovenija veliko večja od današnje. Država Slovenija naj ostane na zastavi tribarvne oblike z grbom Triglava in morjem pod njim.

V šolskem berilu tretjega razreda nekdanje Avstrije v slovensščini piše: »Bog nam ohrani Avstrijo.« Naj ohrani tudi Slovenijo in njeno besedo, ki je zagledala luč življenja v knjižnem jeziku Primoža Trubarja, danes pokopanega v pregnanstvu. V zahvalo ali pa kar mimogrede se mu je država Slovenija oddolžila komaj na desettolar-skem bankovcu.



Našel sem bankovec, ki ga je neznanec, ne vem, iz kakšnega razloga, zanetil, pa ni dogorel. V naših planinskih vrstah, med pohodniki, je Trubarjev bankovec cenjen in spoštovan denar.

Janko Mlakar

Zahvala

V trenutku izčrpanosti in strahu se je gospod iz Škofje Loke pojavil ob pravem času in na pravem kraju. Nesebično in potrpežljivo je priskočil na pomoč in varoval

hčer na poti med Kočno, Grintovcem in Mlinarskim sedlom ter pri sestopu do melišča nad Češko kočjo. Iskrena hvala za podarjeni čas. Sam bi bil prav gotovo dve uri prej v dolini. Takšne izkušnje se zasidrajo v spomin in zavest na prav posebno mesto.

Hvala!

Družina iz Ljubljane

Kati Turk

Kati Turk, pastirica in ljudska umetnica, uredila Jožica Kališnik, samozaložba J. in R. Kališnik, Kamnik 2003



Velika planina nekdanj ... Na pragu pred stanom na Gojski planini sedi pastirica, ob njej skodela ravnokar namolzenega mleka in z medom namazan kruh. Sonce zahaja, ona pa večerja, z mislimi v svojem svetu pesmi, cvetličnih risb, vezenih prtov ... Kati Turk, pastirica in ljudska umetnica, ženska, ki je zaznamovala kar trideset let paše na Gojski planini, ženska, ki je znala reči na glas. Tako, da se je slišalo – tudi dlje od planine: na prireditvah, v dolini, na radijskih valovih, da je zašlo v arhive neprecenljive ljudske dediščine. Pela je in sledili so ji drugi, pripovedovala je in zapisali so, risala je in ljudje so pošiljali njene razglednice, izdelovala je sirčke

»trniče« in Pantje so jih podarjali svojim dekletom, vezla je prte in še danes so na oltarjih naših cerkva. Joži Kališnik je (v samozaložbi s možem) uredila bogato pisno in slikovno gradivo že pokojne Kati, ki je kljub življenjskim preizkušnjam ohranila veselje in dobro voljo, toliko, da jo je širokosrčno razdajala tudi drugim. V nedavno izšli knjigi je izbor Katinih pesmi – mnogo jih je povezanih prav s planinsko in planšarsko tematiko, z naravo, ki jo je imela silno rada, ki jo je, bolno v mladih letih, pozdravila tako, da je ostala na planini dolga leta. Pesmi pa krase njene številne risbe, predvsem planinskega cvetja (Foto-graFiral je C. Velkovich). Vsakogar, ki ima rad gore in duh po starem, bo knjiga navdihnila z veseljem, kajti iz nje vejejo Katina veselost, plemenitost, njena žlahtnost, ki je ostala zapisana v srcih vseh, ki so jo poznali. Med njimi so znani gorniki Vlasto Kopač, pokojni Marjan Keršič Belač in Marjeta Keršič – Svetel, ki so, poleg sestrične Tince, o Kati zapisali lepe, kar pretresljive spomine. Ustvarjalnost Kati Turk strokovno orišeta Janez Bogataj in Marija Klobčar, uvodničar Anton Smolnikar, kamniški župan, pa pravi: »Kati je pustila sledi v tem našem koncu predvsem s svojim zdravim duhom in neposrednostjo, ki še prav posebno vejeta iz njenih pesmi.« Knjigo spremlja zgoščenka z zvočnimi posnetki več pogovorov z njo; to daje predstaviti še dodaten pečat in je tudi redkost na našem tržišču. Vsak ljubitelj gora bo pritrnil Kati, ki je v eni svojih pesmi zapisala: »V naših planinah je lušten zares, če sončece sije al' če gre dež.« In z veseljem bo prebral njene preproste, a tako življenjske misli.

Marjan Bradeško

Kras v Sloveniji

Kras v Sloveniji v prostoru in času, Ivan Gams, Založba ZRC SAZU (izdajatelj: Inštitut za raziskovanje krasa ZRC SAZU), Ljubljana 2003



Knjiga, ki naredi vtis. Več kot petsto strani, velika, trda vezava. To je kras, toliko ima stroka povedati o tem nenavadnem pojavu, o besedi, ki jo je sprejel ves svet. Kras je kras, pa naj bo na katerikoli strani neba. Ivan Gams je vse svoje raziskovalno delo vložil v krasoslovje, ki naj bi bilo, verjetno v avtorjevem zanosu, kar paradni konj slovenske znanosti (pa naj o tem rečejo končno besedo znanstveniki sami). Vsekakor so naravni pojavi, povezani s krasom, pri nas dobro raziskani, vsaj po vsebini knjige sodeč. Avtor sicer pravi, da je pisana v jeziku za množice, bralec pa bo brž ugotovil, da je vendarle in predvsem strokovna – četudi krajši krasoslovni slovarček na koncu nekoliko pripomore k razumevanju. Kljub temu pa je v knjigi toliko zanimivega – vse je tudi lepo ilustrirano – da bo vsak ljubitelj narave in pojavov v njej lahko na skoraj katerem koli koncu Slovenije našel kaj, čemur se bo čudil. Jame, uvale, doline, polja, jezera, škraplje, žlebiči ... seznam se s temi izrazi komaj dobro začanja. Kras, tisti avtohtoni, tam, kjer ga pišemo z veliko, pa tudi vsi drugi – od postojnske kotline prek krasa Dolenjske do visokogorskega in številnih osamelih krasov po Sloveniji – so tokrat prvič podrobneje obdelani. Planinec ali popotnik bo po prebrani knjigi na brezna, udorni-

ce, škraplje in druge kraške pojave prav gotovo gledal drugače, saj sta nastanek in dogajanje podrobno strokovno razložena in podkrepjena s številnimi Fotografijami in risbami – skupaj jih je kar 428 (ob še nekaj neoštevilčenih Fotografijah, katerih podnapise najdemo šele v seznamu slikovnega gradiva na koncu knjige). Tako izvemo, da je kras na pragu slovenske prestolnice, že v Polhograjskih dolomitih, na Toškem čelu, na Samotorici, z jamami, vrtačami in vsem, kar sodi v okvir kraških pojavov. Tudi številni planinsko zanimivi cilji so kraški: Trnovski gozd, Nanos, Snežnik, če omenimo samo nekatere. Pretežni del knjige je namenjen regionalnemu pregledu krasa po Sloveniji in prav ta del je za popotnike najzanimivejši. Prva polovica knjige pa razlaga kraške pojave, se podrobno ukvarja z jamami, vodami, reliefom in s človekovim preoblikovanjem krasa. Zanimivo branje. Videti je, da je knjiga nastajala dolga leta – pravzaprav je prvič izšla pred več kot tridesetimi leti, zdaj je pred bralcem prenovljena. Vendar ne toliko, da ne bi bilo »domače« vse, kar je na ozemlju nekdanje Jugoslavije. Tudi sklicevanje je včasih nekoliko nerodno, saj nas na str. 241 avtor denimo usmeri na »poglavje o kontaktnem krasu«, ki ga najdemo šele ob pomoči abecednega kazala; ob tem ugotovimo, da ima poglavje drugačen naslov. Obsežnost knjige je verjetno kriva tudi za nekaj več tipkarskih napak, tudi imena so včasih ali napačna (Tošč namesto TOSC) ali neobičajno rabljena (Mojska in Smrekova uvala v Trnovskem gozdu sta veliko bolj znani kot dragi). Gradiva je resnično veliko. Gre vendarle za življenjsko delo krasoslovca Ivana Gamsa ter delo mnogih, ki so kras preučevali, tako na površju kot v podzemlju (tem je knjiga tudi posvečena). Knjiga je nekakšen slikovni leksikon krasa, monografija – in prav gotovo jo bodo bralci jemali v roke večkrat, saj je že njena grafična zasnova izjemno privlačna.

Marjan Bradeško

Angleški vodnik po Julijskih Alpah

A Guide to Walks and Scrambles in the Julian Alps Based on Kranjska Gora, Mike Newbury, Zlatorog Publications (The Old Granary, West Mill St, Perth PH1 5QP), Edinburgh, 2003

Potem ko je Mike Newbury v soboto, 9. avgusta 2003 zvečer, z županovim privoljenjem in navzočnostjo, na osrednjem trgu pred cerkvijo v Kranjski Gori po briljantnem nastopu Rade Poljanar nastopil tudi sam in spregovoril o svoji knjigi, me seveda nihče ni povabil k mikrofonu, čeprav sem bil med mnogoglavo množico bržkone edini iz ljudstva, ki je dotleju knjižico že prelistal in se mnogočemu načudil in bi bil rad povedal vsaj dvoje, kar sta govornika v celoti zamolčala: 1. da je besedilo pisano neverjetno sveže, doživeto in v prvi roki, v (tu pa tam šegavam, pesniškem) idiomu, ki ni običajen za pisanje »suhoparnih« vodnikov, in 2. da je Mike Newbury za izdajo vodnika ustanovil založbo Zlatorog (ne Goldhorn, o Goldhornu ni niti sledi), kar je dvakratno priznanje: to je poveljanje našega mita z našim imenom (pod katerim edinin je prepoznava v širokem svetu, zlasti nemškem), ki avtorju niti od daleč ne pade na um, da bi ga prevajal - kot delajo to naši lakajski prevajalci kljub vsemu mojemu robantenju in oporekanju. No, zdaj je jasno, zakaj me niso spustili k mikrofonu: kdo bo pa v slavnostnem trenutku tvegala, da bom vpričo krajevnik in uvoženih eminenc zavozil v robantenje in nejevoljenje, ko pa je ves tok besed božal le po dlaki navzdol. Publika tako in tako ne bi razumela, da moja odklonitev ne pada na Newburyjevo knjigo, zakaj publika doje samo čustveno in zmeraj vse pomeša.

Pa se vrnimo k svežini in idiomu! Avtor rad zapiše »« (»jaz«), vendar to pomeni le, da je vse to sam doživel in daje nasvete iz lastnihkušenj. Tako je ugotovil, da je po ostronobih skalah Julijskih Alp manj prijetno pasti kot po travnatih



bregovih domačih škotskih hribov, in močno priporoča, naj bi pohodniki kaj takega tukaj ne počeli. Izsledke tozadevne komparativne študije bomo seveda radi ubogali in se pregrešili samo v skrajni nuji (ali pa na Škotskem). Osebna nota, ki naj pripomore k zanesljivosti vodnika, je razvidna tudi v direktnem sklicevanju na Dušana Polajnarja - ta je avtorja vodil po naših hribovih in njemu je knjiga posvečena («This book is dedicated to Dušan Polajnar, SteadFast Mountain Guide») - npr. »Dušan Polajnar, mountain guide, advises me that ...« Premore pa tudi kako odkrito kritično besedo (kar pri diplomatsko formalnih Angležih ni ravno običaj); verjame, recimo, da je (bil) Zlatorog »a white golden-horned chamois« - torej gams - pripomni pa »but the statue at Jasna is more like an ibex!« - torej kozorog. Pa smo spet pri slovenskem lakajstvu! Le kaj je treba zbužjati in širiti napačno vero, da je bil Zlatorog kozorog! Za spodbujanje lažnega ugleda? Za »popravilo« mita? (So bili stvarniki mita tako švih pesniki, ali kaj?) Ali kar zaradi rime kot rezultata duševne lenobe: Zlatorog-kozorog???

Ko smo po predstavitvi še malo posedeli pri Cvitanju ob županovem boku, ki je širokosrčno poravnal račun za promocijo svojega kraja (namreč račun je poravnal cel župan, bok za to ni bil zadosti), smo rekli še katero o imenih in angleški tradiciji pisanja vodnikov po naših krajih. Da ne bom preobilno dolgovezil, naj glede imen rečem samo, da Prisank, najbolj kranjskogorska gora, ni ravno nemškega izvora (str. 41; no ja, gora je kajpak predzgodovinska, vanjo se vtikajo geologi, naše vtikanje se vtika le v ime), po etimoloških izpeljavah jezikoslovca Dušana Čopa bi se etimološki zapis glasil »Prisolnik«; »Prisolnik« je torej jezikovna zmeta, ki naj bi se ji avtor odrekal in priznal razvoj »Prisolnika« v domači kranjskogorski »Prisank«. Kar pa se tiče zgodovine pisanja angleških vodnikov za slovenske gore, bodi spet poudarjeno, da je prvi vodnik za Triglav, odkar svet stoji, napisal

John Ball, veliko ime iz časov odkrivanja Alp, in ga objavil kot del svoje publikacije Guide to the Eastern Alps leta 1879, davno prej preden se je vodniško »zbudil« kak Nemeč ali Slovenec. Leta 1936 sta Fanny Copeland - zdaj počiva na Dovjem iz oči v oči s Triglavom, ki si ga je želela gledati čez Savsko dolino vso dolgo večnost - in M. Debelakova izdali v Ljubljani pri Kleinmayr & Bambergu A Short Guide to the Slovene Alps. Po drugi vojni so Angleži znova tiholazili po naših hribovih in v Ballovi gosposki maniri objavljali svoje knjižice, se pravi tako, da preprosti slovenski narod o tem ni nič vedel in smo odkrili njihove vodnike ponevedoma, če smo pohajkovali kje po britanskih ulicah in dobili velike oči, ko smo v izložbi zagledali napis »A Guide to the Julian Alps«, ali kaj podobnega. Naj omenim samo (za druge mi ta hip manjkajo podatki) Robin Collomb, Julian Alps, Mountain Walking and Outline Climbing Guide (First published in Britain 1978), in še s te plati pohvalim Mika Newburyja, ki mu ni bilo za malo nastopiti pred našo publiko in oznaniti, kaj je sestavil. Veliko hvale je (svoj čas) požel splošni vodnik za Slovenijo («Slovenica»), ki ga je sestavil Steve Fallon za avstralsko zbirko Lonely Planet in so ga na debelo prodajali v Ljubljani, in se seveda dotakne tudi gora. (Kako se jih ne bi, v Sloveniji!) Oba, Steve Fallon in Mike Newbury, imata kopico pohvalnih besed za naš angleško pisani vodniček How to Climb Triglav, ki v te omembe pravzaprav pristno ne sodi, ker ga niso napisali Angleži (ali Američani, ali Avstranci ...)

Z malo poezije, z malo filozofije, z malo esprita in zvrhano mero podatkov od Jalovca do Triglava in Rjavine bo vodnik odigral vlogo, ki mu jo je namenil avtor: da bo navajal in vzgajal zagnance, ki letujejo v Kranjski Gori (ali kje drugod v Zgornjesavski dolini), ali pa z golim branjem zabaval poležuhe. No, ti zadnji avtorjevega sedemdesetletnega zgleда potem niso dojeli. Kažejo pa, da je knjiga berljiva tudi sama po sebi.

Opomba: Knjiga ima 68 strani, je žepnega Formata, je pa angleško pisani planinski vodnik za tujce, ki preživljajo dopust v Kranjski Gori. Beseda »scrambles« pomeni lažjo plezarijo. Vodniček je mogoče kupiti v Kranjski Gori za tri tisočake.

Stanko Klinar

S sosednjih bregov

Ivanščica, Ivonjščica, Ivančica, zbornik gore Ivanečke in planinarstva, Marijan Kraš, MINI-PRINT-LOGO, d. o. o., Varaždin 2003



Med hrvaškim Zagonjem in varždinsko ravnino se razteza mogočen gozdnat masiv - »gora Ivanečka« oziroma Ivanščica. Nedavno je izšel obsežen zbornik o tem kakih trideset kilometrov dolgem slemenu (224 strani), ki ga je uredil Marijan Kraš, v njem pa zbral številne prispevke, ki to pogorje obravnavajo vse od geološke plati naprej. Avtor, doma iz kraja Ivanece, po katerem nosi Ivanščica (tudi Ivančica) ime, je glede na priloženo bibliografijo pregledal izjemno količino gradiva, v zbornik pa uvrstil le najzanimivejše ali najznatnejše prispevke. Opisi pohodov na goro, ki v 19. stoletju ni bila tako zlahka dosegljiva kot danes, ko nanjo vodi cesta, so prava posla-



stica. Takrat je bil namreč vzpon prava pustolovščina, ki so si jo udeleženci popestrili s pečenimi racami, sodčki vina in petjem domoljubnih pesmi (»Lijepa naša« se je pogosto razlegala prek širnih »ivanečkih« gozdov). Pravzaprav bi se še danes lahko učili od njih: na pot je treba počasi in z veseljem. V zborniku najdemo tudi kakšno hudomušno pesem, denimo o veliki napaki nekdanjega zavetišča na gori, ki mu je dolgo manjkala »šekret« (stranišče). Tudi hrvaški književniki so pisali o tej gori (A. G. Matoš, M. Krleža in drugi), obiskoval jo je tudi prof. Johannes Frischhauf in svoje obiske ustrezno zaznamoval, na goro so se podajali številni Slovenci, ki so v preteklosti hodili k sosedom, posebno na velika slavja – odprtja koč, obletnice ipd. Tako je v zborniku tudi ponatis članka Joška Pezdirca o Ivanščici, ki je bil objavljen v Planinskem vestniku leta 1951. Med avtorji najdemo tudi osebnosti, kot sta Zlatko Smerke in Mira Šincek, znana tudi bralcem Planinskega vestnika zadnjih let. Zeleni, temni gozdovi, bistrre rečice, s trto porasla južna vznožja in številna naravna čudesa so navdihovali obiskovalce Ivanščice, da so o njej pisali in peli. Gora je v zborniku res dobila spomenik, kakršnega si zasluži. Morda pa so najznačilnejše besede urednika Marijana Kraša v prispevku Ivančica koje više nema (Ivančica, kakršne ni več). Gora, ki je bila nekoč dostopna le peš, je danes elektrificirana, razorana s cestami, na vrhu pa je pravo naselje tehničnih objektov. Avtor predlaga številne ukrepe, s katerimi bi preprečili nadaljnje umeščanje tega zelenega zaklada hrvaškega Zagorja in varaždinskih ravnin. Zaradi precejšnje višine (1061 m) je gora priljubljena tudi drugje, saj jo je videti tudi iz Slovenije. Zbornik je tako dostojen poklon gori, ki je prebivalce v svojem vznožju in obiskovalce od vsepovsod napolnjevala z veseljem in hrepenenjem.

Marijan Bradeško

Anketa o obiskovalcih gora

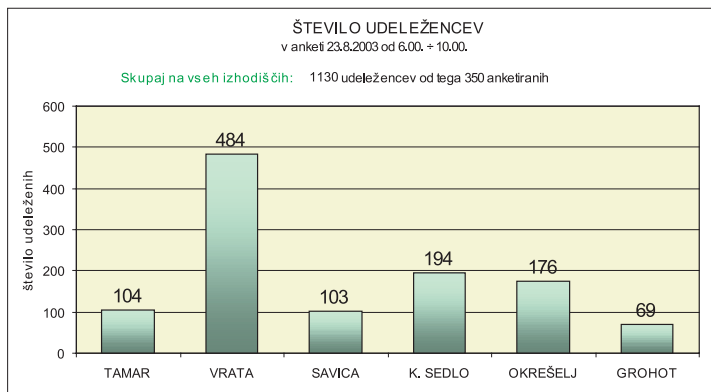
Gorska reševalna služba Slovenije je 23. avgusta 2003 na šestih različnih lokacijah v Julijskih (Tamar, Vrata, Savica) in Kamniško-Savinjskih Alpah (Kamniško sedlo, Okrešelj, Raduha-Grohot) izvedla gorniško anketo. Anketiralo je 18 gorskih reševalcev z več postaj GRS. Anketo je izpolnilo 350 obiskovalcev gora, s katerimi so zajeli 128 posameznikov, 194 skupin (v katerih je bilo 965 gornikov) in 11 družin (v katerih je bilo 37 članov). Skupaj je bilo zajetih 1130 gornikov (med temi je bilo 45 tujcev). Anketo so odklonili le trije gorniki, kar kaže na visoko kulturo gornikov in velik ugled članov Gorske reševalne službe, saj so gornike s tem delom pravzaprav ovirali na njihovih turah. Kaj so ugotovili?

Na različnih lokacijah gorniki iz različnih vzrokov odhajajo na ture v različnih urah dneva. V Vratih je že pred šesto uro okoli 200 gornikov zapustilo parkirišče, na Grohotu pa so se prvi gorniki pojavili šele okoli 7.30 ure. Na različno odhajanje vplivajo oddaljenost izhodišča, možnosti za večdnevne ture, bližina možnih ciljev in težavnost nameranih tur. 2/3 gornikov je članov PZS, kar 3/4 jih pozna ugodnosti članstva, ki jo nudi planinska organizacija, manj kot 1/2 se udeležuje društvenih izletov in le 1/5 jih ima kak gorniški naziv (alpinist, vodnik ipd.). Skoraj vsi so vnaprej načrtovali ture, velika večina si je sama zamislila cilje oziroma so bile ture tradicionalne ali pa so jih svetovali prijatelji. Komaj 1/7 jih je nameravala ostati v gorah več kot en dan in so načrtovali spanje v planinskih kočah. Le dobra desetina je načrtovala kratko turo (do 4 ure), več kot polovica jih je prebila v gorah od 4 do 8 ur, skoraj 1/5 gornikov je načrtovala celodnevno turo in že omenjena 1/7 gornikov se je podala na večdnevno turo. Na splošno so gorniki dobro telesno pripravljeni, saj so bili le trije od 128 posameznikov prvič v gorah, več kot 1/3 jih je bilo letos v hribih do 5-krat, več kot

1/4 jih je bila v hribih do 15-krat, več kot 1/4 jih je v gorah vsaj 2-krat mesečno. Skoraj 2/3 jih hodi v gore tudi pozimi. Le slaba desetina gornikov (čevlji, obleka, oprema, splošni vtis) je dobila oceno 'slabo ali pomanjkljivo', kar 2/3 je bilo zadovoljivo opremljenih in komaj slaba tretjina gornikov je dobila oceno dobro. Pri opremi gornikov ugotavljajo, da jih 2/3 nosi visoke čevlje, da jih 9/10 nosi nahrbtnik in ima v njem vetrovko, da 3/4 gornikov uporablja pohodne palice in ima s seboj prvo pomoč, da ima zemljevid 1/2 gornikov in da jih že 1/4 uporablja čelado in varovalni komplet. Kar 9/10 gornikov bi znalo poklicati pomoč na telefonsko številko 112 - Center za obveščanje. Skoraj vsi nosijo s seboj brezžične telefone. In kaj če se znajdemo na terenu, ki ni pokrit s signalom? Le 1/2 bi znala pravilno (6 - krat v minuti) oddajati znak v sili, pisno obvestilo o nesreči pa bi znala napisati le 1/3 gornikov.

Kakšni so zaključki? Organizirane skupine so imele zadostno število vodnikov; gorniki so bili dobro opremljeni (kot pomanjkljivost so šteli nošenje kratkih hlač!), glede na zahtevnost ture jih je bilo premalo opremljenih s čeladami (Vrata). Planinci so hodili na ture zadosti zgodaj (Vrata, Savica in Tamar). Mlajši ko so gorniki, slabše so opremljeni, tisti, ki so šli le do Okrešlja ali samo na Kamniško sedlo, so bili veliko slabše opremljeni od tistih, ki so šli še dlje. Veliko kritik je bilo na račun previsoke članarine (Okrešelj). Bolj ko se je ura bližala 10., slabše so bili gorniki opremljeni in njihovi načrti ture so bili vse bolj nejasni (»Greva na sedlo, potem pa mogoče še na tisti hrib levo, na Skuto.« (Kamniško sedlo). Nihče od mimoidočih se ni vpisal v vpisno knjigo v bližnji planinski koči, čeprav so nekateri tam popili čaj (Grohot).

S temi podatki želi GRS informirati javnost o opravljenem anketiranju. Anketo so v takšnem obsegu in s takšnim pristopom izvajali prvič. Seveda s tem za gorske reševalce akcije še ni konec. Ostane jim še podrobna analiza povezav, ki



bi se lahko navezovale na dejanske vzroke gorskih nesreč in iskanje rešitev, ki bi vodile k zmanjšanju nesreč v gorah. Gorski reševalci so zadovoljni z odzivom, na kakršnega so naleteli, in želijo, da bi take akcije čez čas prinesle pozitivne rezultate: boljšo opremljenost, boljše poznavanje gorniških pravil - skratka varnejši korak in s tem manj nesreč v gorah.

Po gradivu Podkomisije za inFormiranje in analize pri GRS S (Janez Kosec in Janez Volkar) povzel Vladimir Habjan.

225. obletnica prvega pristopa na vrh Triglava

Na večer pred 225. obletnico prvega pristopa na vrh Triglava je bila v Bohinju krajša slovesnost pred spomenikom štirih srčnih mož, ki so bili prvi na vrhu Triglava. Slovesnost je hkrati prikazala veličino tega uspeha in njegov današnji pomen za slovenski narod. Zakaj je ta dogodek tako izjemen, tako pionirski? Zato, ker je bil Triglav osvojen veliko let prej kot nekateri drugi vrhovi. Osrednji dogodek je bil naslednji dan, na dan jubileja. Delegacija petih predstavnikov vrha PZS (Franci Ekar, predsednik PZS, Adi Vidmajer, podpredsednik PZS, Jože Stanonik, predsednik gorenjskega MDO, Jože Melanšek, predsednik Odbora za priznanje

PZS, in Alojzija Korbar Tacar, generalna sekretarka PZS) se je vzpela na vrh Triglava. Na vrhu so simbolično položili štiri nageljne v spomin prvim štirim možem, razvili so tudi zastavo PZS in prisluhnili mislim predsednika PZS, ki je domoljubno prikazal pomen Triglava nekoč in danes. Pojasnil je tudi prizadevanja PZS, da bi ohranila vrh dostopen vsem ljudem. Nacionalna TV je dogodek posnela in ga še isti dan posredovala javnosti. Slovesnemu delu praznovanja je sledil delovni. Odmerili so pet kot, ki točno določajo položaj vrha. Ozemlje znotraj njih bo tisto območje, ki ga bo PZS simbolično prevzela v skrbništvo oziroma upravljanje. Dogovori o tej nameri so že prej potekali med tremi občinami, katerih meje se srečajo na vrhu, in te se z zamislijo strinjajo. Vložen pa je bil tudi denacionalizacijski zahtevek Cerkvi, ki je

v zemljiški knjigi zapisana kot lastnica. PZS si bo prizadevala za kulturno in spoštljivo skrbništvo.

Alojzija Korbar Tacar

100. jubilejni pohod slovenskih železarjev in predelovalcev

V soboto, 26. julija 2003, se je na Rudnem polju zbralo 316 železarjev in predelovalcev iz vse Slovenije. Živopisna kolona je odšla mimo planine Konjščica do Jezerc, nad katerimi se v nebo preno vrhovi Velikega in Malega Draškega vrha in Viševnika. Nato je sledil nekoliko strmejši vzpon do Studorskega prevala, kjer si je večina pohodnikov nekoliko odpočila. Lepa, razgledna pot nas je kmalu pripeljala pod ostenje Tosca, od koder smo opazili Velo polje, nad njim pa Mišelj vrh. Nad celotno pokrajino kraljuje očak Triglav, kamor smo bili namenjeni. Po treh urah prijetne hoje smo prišli do Vodnikovega doma, dve uri kasneje pa do Doma Planika. Ožuljeni in kondicijsko manj pripravljene posamezniki so odšli na Kredarico in Staničev dom, kjer so imeli dogovorjeno prenočišče. Potem gre zares! Triglav je visoko nad nami. Pogledi, večina s spoštovanjem, nekateri, ki so tu prvič, zrejo nanj s strahom. Dolga kolona



foto: Pavel Dimitrov



se je vila po poti na Mali Triglav, ter po grebenu na sam vrh Triglava – simbol slovenstva – gora, gora – vrh zlatorogovega kraljestva! Po skupaj sedmih urah prijetne hoje je cilj dosežen. Tiste, ki so se na vrh povzpeli prvič, smo po planinsko krstili, in sicer z vrhvo po zadnjici. Potuhnjene megle so se začele plaziti po ostenju in tudi vrhu Triglava, zato smo začeli s sestopom. Korak za korakom, vedno nižje. Bilo je malo takih, ki so rabili pomoč spremljevalcev: gorskih vodnikov, članov GRS, ter vodnikov slovenskih železarjev. Pozno popoldne smo sestopili z vrha. Jeseničani so se podali na pot prek Rži do Staničevega doma, kjer so prenočili. Vsi ostali pa smo uživali v gostoljubju prijaznega osebja na Kredarici, katerega oskrbnik Dušan je naš planinski prijatelj. V nedeljo smo se prebudili v čudovitem jasnem jutru brez oblaka. Najbolj zgodnji smo občudovali rojevanje novega dne. Prelestne barve, katere zna ustvariti le narava, se prepletajo med vršaci gora okoli Triglava in ustvarijo enkratno doživetje! Po zajtrku smo začeli sestopati. Po štirih urah hoje smo se zbrali pri Kovinarski koči v Krmi. V kulturnem programu s podelitvijo plaket in priznanj je nastopila Godba na pihala Jesenice-Kranjska Gora in moški pevski kvartet KD dr. France Prešeren iz Breznice. Treba je omeniti, da na vseh doslej izvedenih stotih pohodih ni bilo omembe vredne poškodbe, za kar imajo največ zaslug člani postaj GRS Jesenice, Ravne na Koroškem, Mojstrane in Celja ter gorski vodniki in vodniki slovenskih železarj. Slavnostni govor je imel Franc Telcer.

Do zdaj so Jeseničani izvedli 34 pohodov, železarji iz Raven 31, iz Štor 22 in predelovalci 13. Iz evidence je razvidno, da se je vseh stotih pohodov družilo 36.857 pohodnikov. Ob tem ne smemo prezreti dejstva, da smo železarji z množičnimi pohodi popularizirali planinstvo in s tem neposredno pomagali Planinski zvezi Slovenije pri večanju članstva. Dan pred odhodom na Triglav je delegacija pri-

pravjalnega odbora odnesla vence na grob Janeza Krušica v Kranjsko Goro in Janka Avsenika v Lesce, saj sta vrsto let bila vodja pohodov in imata velike zasluge za pohodništvo v Železarni Jesenice.

Pavel Dimitrov

Stanko Klinar – sedemdesetletnik

Sončni žarki, ki so v avgustovskem jutru poljubljali vršace, so obetali vroč dan, ko sem se z Dovjega peljala v Mojstrano. Za odhod v hribe je bila ura že kar pozna, saj so pravi ljubitelji gora doline zapustili že precej pred vzhajajočim soncem; le še posamezniki, po registrskih tablicah na avtomobilih sedeč, iz bolj oddaljenih krajev, so si nahrbtnike dodatno obtežili s pravkar kupljeno malico in se odpravljali v dolino Vrata.

Kot domačinka v najbolj vročih mesecih ne zahajam prav pogosto v triglavsko pogorje – ta čas so tamkajšnja pota in brezpotja zame preobljudena in preglasna. Svoj korak raje usmerim na manj obiskane in skrite steze, ki me pripeljejo na kraje, kjer si v radosti uživanja samote na vrhu duša odpočije in se oči naučijejo ponujenih lepot.

Zagledala sem ga – Stanka Klinarja!

Vedno se razveselim srečanja z njim, zato sem, ko sem avto pustila na bližnjem parkirišču, odhitela proti njemu. S pravkar odrezano sončnico v rokah je stal na vrtu ob hiši, v kateri biva, kadar zapusti Ljubljano in mu vse njegove obveznosti za hip dovolijo oddahniti si (ali pa tudi ne) med nami.

»Dobro jutro! Danes pa kar med sončnicami ...?«

»O, dobro jutro! Ja, ampak letos niso tako lepe kot lani; je prevroče in presuho.«

In že sva nadaljevala pogovor o rožah, o gorah, o moji poeziji. Mimogrede sva strla še kakšno hudo mušno misel in jutro je bilo še za spoznanje bolj vroče nasmevano.

Veliki večini slovenskih planincev je Stanko Klinar znan kot avtor različnih člankov in pisec številnih vodnikov po naših gorah, preostalih Slovincem pa tudi kot izjemnem domoljub in častilec prave, klene slovenske besede. V knjigi Sto slovenskih vrhov (S. Klinar, Prešernova družba, 1991, str. 10) lahko preberete: »Ljubiti domovino je naša dolžnost! Kdor tega ne zmore, je ni vreden.« Lepote domovine so ga vsega prevzele, posebno mesto pa je namenil goram. Sicer je o sebi zapisal: »Sebe sem zmeraj videl v srednji plasti planincev, to je tisti, ki rada lazi po ne pretežkem brezpotju, ki gre rada na goro tudi sredi zime (če je le mogoče, s smučmi), ki pa v dobri ali celo najboljši družbi, včasih s kolesom, rada pohajkuje tudi po polhograjskih in njim podobnih gričih, ne da bi si mislila, da ji bo zato krona padla z glave ...« (Stanko Klinar, Sto slovenskih vrhov, str. 9), a vendar – vem, da je na njegovem seznamu osvojenih vrhov gričev, hribov in gora moč najti tudi zapise o alpinističnih vzponih.

Morda kdo poreče: »Saj nas je mnogo, ki so nas lepote gora prav tako močno prevzele in o tem pišemo.« Da, prav imate; a vendar – Stanko Klinar zna svoja videnja in védenja o gorah podariti bralcu ali sogovorniku na drugačen, samo njemu lasten način, ne samo objektivno, ampak tudi subjektivno. Med izrečenimi ali zapisanimi mislimi je moč najti blagolasne besede, ki milozvočno potrkajo na naše bobniče, preden stopijo v našo zavest in nam nato nevsiljivo razširjajo svet spoznanj.

Besede so mu prave prijateljice – ne zamerijo mu premetavanja črk in naglasov. Le-te premika spretno, kot šahovski mojster Figure po šahovnici, a na koncu so vedno tam, kjer morajo biti – pravilne in prave na pravem mestu.

Izjemno spoštljiv odnos do pravilne rabe slovenskega jezika mu velava opozoriti na jezikovne napake, ki se pojavljajo v pogovoru ali tisku. Kot geografinji mi je večkrat položil na srce zamisel o ohranjanju



starih, domačih ledinskih imen, da bi jih oteli minljivosti časa. Pred takim mojstrom besed sem v zadregi zaradi besednega (ne)sporazumevanja že marsikdaj zardela (pa verjetno še kdo), a kritika ni bila nikoli slabonamerna, bila je le dobrohotna pomoč na poti dozorevanja. Hvala zanjo!

Dragi Stanko!

Spomladi, ko si praznoval sedemdesetletnico, si mi podaril šopek rdečih tulipanov. Naj bo ta sestavek čestitka za tvoj jubilej in hkrati tudi zahvala za delo pri ohranjanju slovenstva.

*Ni sonce,
kar srce ogreje;
beseda lepa,
topla dlan –
to žari močnejše!*

Rada Polajnar

Dan črnuških planincev

Letos mineva petdeset let od ustanovitve Planinskega društva Črnuče. Zato smo 6. septembra pred Črnuškim domom na Mali planini pripravili priložnostno proslavo s kulturno-umetniškim programom. V programu so sodelovali člani Moške vokalne skupine KUD Svoboda Črnuče, Mešani pevski zbor KUD Svoboda Črnuče in har-

monikar Jaka Perne. V imenu otroške planinske sekcije na osnovni šoli Maksa Pečarja Črnuče je proslavo popestrila desetletna Tajda Ferko z recitacijo pesmi »Hrib«. V lepem vremenu se je v idiličnem planšarskem raju Male planine zbralo preko 250 črnuških planincev in gostov. Kuliso prireditvene prostora je nudil obnovljen planinski dom PD Črnuče, ki si je v zadnjih dveh letih nadel novo streho, fasado, okna in vrata, prenovljena pa je tudi jedilnica. Predsednik PD Črnuče Janez Kutnar je v slovesnem nagovoru zbranim orisal prehojeno pot društva, njegove uspehe, dosežke in težave, predvsem Finančne narave, krize članstva, prepoznavnosti in prizadevanja za večjo aktivnost članov in odsekov PD. Po krajših nagovorih vabljenih gostov in podelitvi priznanj je sledil družabni del srečanja, ki ga je pričel harmonikar Klemen Bedenk. Ob pijači in sladkih dobrotah črnuških gospodinj se je druženje nadaljevalo ob klepetu starih prijateljev pred Črnuškim domom in na širšem področju Male planine. S proslavo smo popestrili dogajanje na Mali planini, predstavili društvene aktivnosti, prizadevanje in nenazadnje tudi rezultate uspešnega dela PD Črnuče številnim članom društva in širši javnosti. Želimo, da bi bilo podobnih dogodkov na planini še več, da bi ta zaklad narave resnično zaživel. K večjemu obisku

tega prelepega kotička naših gora naj bi prispeval tudi obnovljeni Dom na Mali planini, ki ga upravlja naše društvo. Seveda si želimo, da bi se uresničile vse izrečene želje in tudi zastavljene aktivnosti PD Črnuče tudi v prihodnosti, da bi povečali število, aktivnost, vzgojo in izobraženost članstva na planinskem področju, pritegnili v društvo več šolske mladine, oživili delo nekaterih bolj uspavanih odsekov in sekcij planinskega društva, uveljavili večjo vlogo in pomen društva na Črnučah, obnovili notranje prostore in posodobili notranjo opremo Doma na Mali planini. Skratka nalog in dela več kot dovolj še za naslednjih 50 let PD Črnuče.

Dušan Žigon

Cicitabor na Slatni

Sem Ivana iz Sevnice in bi vam rada povedala, kako lepo smo se imeli letos na Cicitaboru v Planinskem zavetišču na Slatni. Z mamičo, atijem in bratcem smo šli letos tja prvič. V Kranjski Gori sem že bila, ampak naš tabor je bil še naprej, čisto v gozdu. Tam je bilo veliko otrok in staršev. Do sedaj nisem preveč rada hodila v hribe, hitro so me bolele noge. Ampak tukaj smo se med potjo pogovarjali, zabavali in kar pozabili, da hodimo navkreber. Velikokrat smo se tudi ustavili, pili in jedli priboljške. Šli smo na neko goro v Italiji in na Vršič. Zelo zabavna je bila pot na Vršič. Ko smo bili na pol poti, se je pooblačilo, hodili smo naprej, ampak otroci smo bili že malo utrujeni in sitni. Ko pa je enkrat zagrmelo, nas je postalo strah in potem nas ni bilo treba več priganjati, kar tekli smo proti koči. Ko smo prišli do Poštarskega doma, je pa res začelo malo deževati. Ampak potem je nehalo in smo lahko šli naprej. Že med potjo sem opazovala okolico in zdelo se mi je, da je v skalah narisani neki obraz. Odrasli so nam povedali, da so to tako oblikovane skale in da se ta obraz imenuje Aj-



Foto: Tone Škarja



dovska deklica. To se mi je zdelo zelo zanimivo. Z razgledne točke za kočo so se lepo videle sosednje gore in doline. Tam sem videla, kako visoko smo prišli. Mojemu bratcu je bilo tako všeč, da še zdaj kar naprej sprašuje, kdaj gremo spet v gore. Njemu je najbolj všeč tam, kjer so skale in lahko pleza, jaz imam pa raje poti po gozdu. Zelo radi smo se tudi igrali na igrišču poleg doma na Slatni. Fantje so kar naprej igrali nogomet in se vozili s kolesi, punce pa smo igrale badminton in se zabavale v šotoru. Imeli smo zelo prijazno kuharico. Dobro je kuhala, zadnji dan pa nam je spekla celo pico. Enkrat so starši zvečer zakurili ogenj in potem smo pekli hrenovke. Kasneje nam je ena od mamic prebrala pravljico in potem smo morali iti spat. Ampak v šotorih smo si potem še pripovedovali razne zgodbe in kukali ven, kaj počnejo starši ob ognju. Enkrat so pekli krompir, ampak jim je dež potem pogasil ogenj. Bilo je res smešno!

Ivana Krajnc, 8 let, Sevnica

Prenovljen Dom na Peci

6. septembra so v okviru dneva kralja Matjaža odprli prenovljen Dom na Peci (1665 m). Dom, ki ravno te dni praznuje 45 let od postavitve, stoji na jasi tik pod vrhom Male Pece. Člani PD Mežica so ga v letošnjem letu temeljito obnovili. Zamenjali so celotno zunanjo leseno fasado, vsa lesena okna in obnovili ostrešje ter balkone, prav tako pa so izkoristili možnost, da v okviru akcije »Obnova planinskih koč« upo-



rabljajo okolju prijazne Heliosove barve in premaze. Z njimi so dom obnovili in zaščitili pred ostrimi vplivi gorskega okolja. V lanskem letu je Dom na Peci dobil tudi čistilno napravo, v sklopu akcije Planinske zveze Slovenije in sodelovanja v programih PHARE. Dom je odprt od maja do oktobra in sodi med naše priljubljene planinske postojanke ter razpolaga s 100 udobnimi ležišči v 18 sobah. Od tukaj so priljubljeni izleti na Kordežovo glavo, ki je najvišji vrh Pece (2125 m), ali pa čez planinski mejni prehod na njeno avstrijsko stran. Peco letno obišče med štirinajst in petnajst tisoč planincev, največ iz Štajerske in Prekmurja, veliko je tudi Hrvatov in Avstrijcev. Petnajst minut od koč je tudi leta 1962 urejena votlina kralja Matjaža z njegovim bronastim kipom, delom akademskega kiparja Marjana Keršiča-Belača.

Vili Blatnik

Na Golteh obnovili Mozirsko koč

Mozirski planinci so 23. avgusta odprli prenovljeno Mozirsko koč na Golteh. S Heliosovimi okolju prijaznimi barvami so temeljito prenovili celotno zunanost Mozirske koč. Za prenovo okoli 300 kvadratnih metrov zunanjih lesenih površin je dvanajst planincev potrebovalo dva dni, porabili pa so 105 litrov okolju prijaznih barv. Obnovitev koč spada k praznovanju 110. obletnice ustanovitve Savinjske podružnice SPD. Mozirsko koč na 1356 metrih upravljaja PD Mozirje od leta 1984 in je iz Mozirja oddaljena 16 km ter leži v bližini spodnjega dela smučišča Golte. Do glavnega parkirišča na Planinskih ravnah, od koder je do koč dvajset minut hoje, pelje lepo urejena asfaltna in makadamska pot. Koča ima v 19 sobah 52 ležišč višje kategorije in je stalno odprta. S pokrite terase koč se ponuja proti jugu čudovit razgled na velik del Savinjske doline, proti zahodu vidimo bližnje Savinjske Alpe z markantno Ojstrico. Z roba v bli-

žini koč se nam odpira še pogled na druge strani. Koča je odlično izhodišče za družinske pohodniške ture skozi goste smrekove gozdove na bližnje razgledne vrhove: krožna pot na Boskovec (1587 m), najvišji vrh Mozirskih planin, z razglednim stolpom, Medvedjak (1563 m) in malo bolj oddaljeni Smrekovec (1577 m). S teh vrhov se spoznajo bližnji markantni vrhovi Raduhe, Pece, Travnika, Komna, Uršlje Gore, Rogatca itd. Koča je pozimi priljubljena postojanka smučarjev, poleti pa drugih obiskovalcev. Še več jih pričakujejo ob načrtovanem začetku delovanja gondolske žičnice na Golte v septembru.

Matjaž Ledinek

36. srečanje planincev Pošte in Telekom Slovenije

V nedeljo, 7. septembra 2003, se je več kot 600 planincev udeležilo praznovanja 50-letnice uspešnega delovanja PD Pošte in Telekom Slovenije v Ljubljani in Poštarskega doma na Vršču. Po govorih predstavnikov Telekom Slovenije in Pošte se je predsednik društva Stane Tomšič obema pokroviteljema zahvalil za veliko podporo delovanju društva. Poštarski dom na Vršču je namreč tudi po njuni zaslugi pričakal Abrahama v slovesni preobleki. Predsednik se je zahvalil vsem marljivim oskrbnikom in vzdrževalcem, ki so pol stoletja skrbeli, da je dom lahko ves čas gostoljubno sprejemal obiskovalce. Za to je večkrat prejel najvišja priznanja. Pozdravil je člane bratskih planinskih društev Pošte in Telekom Slovenije in PTT Celje ter predstavnike mnogih prijateljskih društev, tudi HPT Sljeme iz Zagreba. Predsedniki prijateljskih društev so poleg pozdravov prinesli tudi priložnostna darila za dom. Tudi podpredsednik Planinske zveze Slovenije Danilo Škerbinek je v daljšem nagovoru namenil društvu pohvalne besede. Zbrane je pozdravila tudi predsednica Meddruštve-



nega odbora ljubljanskih planinskih društev Marinka Koželj Stepic.

170 planincev našega in drugih društev z izpolnjenim Dnevnikom 50 vrhov za 50 let PD PT je ob jubileju prejelo značke in diplome za osvojenе vrhove. Tomo Grgič in Aleksander Oblak sta za štiri oddane dnevnikе iz rok predsednika društva poleg diplome prejela tudi zlato značko in jubilejno majico. Do nedelje je oddalo po več dnevnikov 21 planincev. V kulturnem delu programa sta sodelovali članici društva Cvetka Murovec in Manca Osterman z recitacijami svojih pesmi. Planinsko himno in planinske pesmi je zapel kvartet Jutro. Po uradnem delu so se planinci v čudovitem sončnem vremenu zavrteli ob veselih zvokih ansambla Storižič. Planinsko druženje je trajalo do poznih popoldanskih ur.

Stane Tomšič,
Foto: Igor Lampe

Nogometni turnir Korošica 2003

Kot že nekaj let zapored, smo tudi letos organizirali tradicionalni in 'najvišji' nogometni turnir na igrišču (veliko 20 x 40 m) poleg Kocbekovega doma (1803 m) na Korošici. 16.8. 2003 se je na Korošici zbralo sedem petčlanskih nogometnih ekip. Ker jih je bilo dovolj, smo organizirali tekmovanje v dveh skupinah.

Odigranih je bilo 11 tekem in doseženo 37 golov kar kaže, da so bili igralci navkljub 'daljši' in 'naporni poti' do igrišča zelo razpoloženi za igro. Vreme je bilo idealno za igro, ki jo je spremljalo tudi veliko gledalcev. Igra je bila korektna in brez grobosti. Vrsten red ekip nogometnega turnirja 'Korošica 2003': 1. Cetus prijatelji, 2. ŠD Šmartno v Rožni dolini, 3. Gomilsko, 4. Tabor, 5. ŠD Petrovče, 6. Veterani Šmartno v Rožni dolini, 7. Luče. Prvi trije so za uspeh na turnirju prejeli pokale in praktične nagrade, ostali udeleženci do sedmega mesta pa so prejeli praktične nagrade.

Rok Volfand

Predsednik PZS pri nadškoFu

V torek, 16. septembra, je ljubljanskega nadškoFa in metropolita obiskal predsednik Planinske zveze Slovenije Franci Ekar. Seznanil ga je s pripravami na proslavitev 110-letnice te najbolj množične planinske organizacije. Pri tem je posebej omenil prizadevanja PZS, da bi ob tej priložnosti uredili skrbništvo nad vrhom Triglava in Aljaževim stolpom. Kot je splošno znano, je znameniti triglavski župnik Jakob Aljaž od oblasti za pet goldinarjev odkupil vrh Triglava in dal nanj postaviti stolp, oboje pa je podaril tedanji planinski organizaciji,

Slovenskemu planinskemu društvu. NadškoF Rode je predsedniku PZS zagotovil, da bodo v NadškoPijem arhivu v Ljubljani novič pregledali, ali je kje ohranjena Aljaževa kupoprodajna pogodba. Če je ni, bo nadškoPija Ljubljana kot denacionalizacijska upravičenka pri pristojni upravni enoti dala pobudo za čimprejšnjo odmero Funkcionalnega zemljišča. V skladu z ZDEN bo nato Planinska zveza Slovenije kot predstavnica vseh slovenskih planincev in planink lahko prevzela skrbništvo nad vrhom Triglava in Aljaževim stolpom. NadškoF Rode in predsednik Ekar sta se strinjala z ugotovitvijo, da bi se morali postopki za odmero Funkcionalnih zemljišč tudi pri drugih planinskih postojankah, ki stojijo na denacionaliziranih površinah, kar najhitreje končati. To bi koristilo tako planinskemu društvu kot denacionalizacijskim upravičencem. NadškoPija Ljubljana in Planinska zveza Slovenije takšne rešitve podpirata.

Indok PZS

In memoriam Alojz Jaušovec

26. 5. 1949 – 18. 8. 2003

Lojz je bil planinec, ki si mu preprosto sledil. Tudi če si bil nepripravljen in te je bilo strah ali če nisi točno vedel, ali sploh hočeš tja gor, ali sploh želiš po tisti poti. S svoji enakomernim in umirjenim korakom je zbujal zaupanje in hkrati spoštovanje, ker je točno vedel, kdaj ti je zares tesno in kdaj se samo malo pretvarjaš, ker se ti ne ljubi več hoditi. Znal je z otroki. Znal nas je motivirati, nam ob poti pokazati kaj lepega, kakšno rožico, mogoče celo planiko. Znal nas je razveseliti s koščkom čokolade, ob njem so se počutili varni tudi tisti, ki jih je bilo najbolj strah. Vzel je vrv, privezal mojo sestro, takrat še prestrašeno deklico, ki pa je imela nenavadno veliko volje in žele po osvajanju vrhov, in skupaj sta osvojila Krn, Triglav ... Dajal nam je piti iz svoje velike čutare, ki jo je





nosil v stranskem žepu nahrbtnika. Pravil je, da je notri »bremz olje«. Sam ni nikoli pil iz nje, dokler ni prišel na cilj. V koči pa najprej vroč čaj, ko se je malo ohladil, pa si je privoščil hladno pivo. Modrost izkušnega planinca. Znal je tudi z odraslimi. Ljudje so se včasih odpravljali tja gor, ne da bi pravzaprav vedeli, kam grejo. Včasih jih je postalo strah. Pa je Lojz vedno znal oceniti, katera je prava mera strogosti in razumevanja, da jih je opogumil in jim vlil zaupanja. Nikoli mu ni bilo odveč, nikoli ni postavljaj sebe na prvo mesto. Vedno je bil tam, kot da sam nima problemov in skrbi, kot da je tam zato, da se lahko mi zanesemo nanj. Ponavadi je v kočo stopil zadnji – potem ko se je prepričal, da so vsi varno na cilju. Mogoče je deloval malo strogo, toda ta strogost je bila v resnici vestnost.

Lojz je bil planinec z dvema zlatima čevljkoma, ki vse do konca nista nehala hoditi. Poletnega planinskega tabora ormoških planincev si brez njega nismo znali predstavljati. Še letos sta skupaj s kuharico v treh ponvah naenkrat pekla palačinke, da bi otroci, majhni in malo večji taborniki, imeli okusen zajtrk. Palačinke za zajtrk v planinskem taboru! Ko so se mladi planinci vračali z glavne ture, pa jih je čakala cela pojedina! Kjer je bil Lojz, je bilo veselje, rad se je šalil s taborniki. Skrbel je za dobro počutje v taborih, bil je tehnični

vodja, vedno poln idej. Naredil je celo taborniški vodovod! Pa koliko veselja je bilo, ko smo zakurili velik ogenj, počakali na žerjavico, potem pa nad njo pekli klobase, vanjo pa zagreblji krompir. Naučil nas je, kako naj se pokrijemo in zavijemo, da nas ne bo zeblo v hladnih planinskih nočeh, poskrbel je, da nam ni bilo dolgčas, ko je deževalo.

Lojz je bil planinec z neomajno voljo in s srcem, ki se ni nikoli naveščalo. Celih 35 let je hodil po hribih in dolinah, osvajal alpske vrhove in prleške griče. Prav on si je tako zelo prizadeval, da naša lepa Prlekija ne bi ostala neopažena, ko je nastajala evropska planinska pot. Kot mladenič je prehodil prekmurško planinsko pot, potem celo jugoslovansko planinsko transverzalo, za njo še slovensko. Poznal je vsak kotiček alpskega sveta, vsak slovenski hrib, grič, vsako dolino. Kadar smo se na poti ustavili, da bi užili razgled, je znal brez obotavljanja naštetiti vse vrhove, ki so se zarisali pred nami. Lojz je postal legenda, ko je bil še živ. Kot človek in kot planinec. In odslej si bomo o njem pripovedovali zgodbe, tako da bo legenda med vsemi, ki smo ga poznali, tudi ostal.

Simona Rakuša

In memoriam Peter Štiglic

Peter Štiglic nas je zapustil v času, ko planinske kočice obiskujejo množice domačih in tujih občudovalcev naših gora. K temu, da vsi lahko dobijo vsaj zasilno zavetje, je pripomogel tudi Peter, ki je bil v letih od 1985 do 1993 načelnik gospodarske komisije pri Planinski zvezi Slovenije. Vodstvo gospodarske komisije je prevzel, ko smo se slovenski planinci odločili, da bomo spremenili svoje vedenje v planinskih kočah, da bi čim bolj ohranili gorsko naravo. Pred nekaj več kot desetimi leti je komisija pod njegovim vodstvom prvič pripravila posvet in izdala knjižico Planinci pometamo pred svojim pragom. Takrat so



bile zapisane smernice, po katerih si planinci še danes prizadevamo, da bi bilo delovanje planinskih koč čim manj škodljivo za okolje. S Petrom smo obiskali številne kočice in se pri tem z vodstvi planinskih društev neposredno dogovarjali, kako zmanjšati vse škodljive vplive na občutljivo gorsko naravo. Peter se je zavzemal za povezovanje strokovnjakov iz drugih alpskih držav; pri teh smo se doslej marsikaj naučili in njihove bogate izkušnje s pridom uporabljamo. Spominjali se ga bomo kot načelnika, ki nas je znal spodbuditi k samostojnemu delu in ki je delo in vlogo gospodarske komisije znotraj Planinske zveze Slovenije postavil na pravo mesto.

V našem spominu bo ostal kot dober planinski tovariš.

Janez Duhovnik

V naslednjih številkah:

Tri lepote na
Koroškem

Praktično delo z GPS

Pet ur in pet let za
prvi dvatisočak

V divjem svetu
Spodnjega Rokava



Slikovna uganka

Kako dobro poznamo naše gore?

Sončna gora, na katero ni markirane poti. Visoka je več kot 1800 metrov. Kje je to? O zadnjih dveh ugankah smo poleg rešitev dobili tudi zelo zanimive dodatne podatke. Vabimo vas, da nam tudi tokrat sporočite kakršno koli zanimivo podrobnost, ki jo bomo z veseljem objavili.

Rešitve pošljite na Uredništvo PV, p. p. 214, 1001 Ljubljana ali na pv@pzs.si.

Foto: Tomaž Ovčak



Rešitev iz prejšnje številke:

Dobili smo le eno rešitev od Igorja Dakskoblerja, tisto pa več kot pravilno, polno dodatnih informacij:

Fotografija na str. 17 v zadnji številki PV po moji pameti predstavlja goro Koblo nad zgornjo Baško dolino, natančneje, nad povirjem Kacenpoha. Dosledno in tudi po topografski karti 1 : 10.000 je to sicer Vrh Krevl (1515 m), medtem ko je z imenom Kobla označena kota 1492 m, ki je bolj jugovzhodno od vrha, ki ga prikazuje slika. Res pa je, da so na koti 1515 m naši sosede, vrli Bohinjci, vzdali vpisno knjigo in žig za Koblo (in njihovo planinsko pot). Tiste senožeti spodaj so torej Krevle in poleg njih Hude grive, kjer so svojčas Bačarji (torej prebivalci vasi Bača pri Podbrdu) sekli, to je kosili (ali morda kje celo želi) travo in jo potem spravljali navgor na greben. Posnetek je morda narejen iz lovske poti, ki pelje prečno s sedla Na Kalu pod Šoštarjem in Zovhom in se priključuje planinski poti na Črno prst pri nekdanjem Šteflovem seniku (to je ena izmed poti, na kateri vas lovci ne bodo nič prijazno pogledali, če vas bodo na njej srečali – gamsi imajo radi mir!). Tam na tisti poti je zanimiv rogelj, Kucer, in od tam se že lepo vidi Krevle. ◦

Na turo?



OBLAČILA ZA V GORE

www.vrh-sp.si

TEL.: 04 57 42 777

TREKINGI 2004

V letu 2004 organiziramo:

- aprila za prvomajske praznike vzpon na ELBRUS (5643 m)
- junija kolesarsko avanturo od Lhase do Kathmanduja – TIBET
- v agustu 14-dnevni trekking po vulkanih KAMČATKE
- oktobra 20-dnevni trekking po NEPALU

Prijave in informacije 041-614-203, Dušan Weber

Več o trekingih si lahko ogledate na internet straneh www.dumo.si

MILLET



MOUNTAIN BY EXPERIENCE



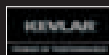
Peuterey 40

Zanesljivost in funkcionalnost



Innominata Jacket

100% zaščita



50 LET GORNIŠKIH IZKUŠENJ

Naše temeljne vrednote so osebna predanost, stremljenje v višave, svoboda in tehničnost. Naša oprema je oblikovana in narejena v sodelovanju z najbolj znanimi tehničnimi svetovalci. Rezultat več kot 50-letnih izkušenj je gorniška oprema za najbolj ekstremne pogoje. Millet-Mountains of experience.

Več informacij www.millet.fr



TEHNIČNA OBLAČILA NAHRBTNIKI ČEVLJI PLEZALNIKI VRVI